

Na cestě k lepšímu.

Povídka.

NAPSAL

ALOIS DOSTÁL.

Knih »Dědictví Svatojanského« č. 106.

Podíl údů »Dědictví Svatojanského« na rok 1909 č. 3.

V PRAZE, 1909.

TISKÁRNA DRUŽSTVA VLAST. — NÁKLADEM DĚDICTVÍ SV. JANA NEPOMUCKÉHO.

I.

O šesté hodině ranní velký zvon Valentin svolával poprvé na roráty. Velebný jeho hlas nesl se čistým vzduchem. Mirně mrzlo a na zemi ležel sníh. Bylo v polovici adventu. Město posud zahalovalo přitímní a na nebi probleskovaly poslední hvězdy.

Prohozenými pěšinkami chodili lidé do kostela, jehož podlouhlá okna zářila světlem. Někdo si nesl lucernu, jiní ve zkrhlých rukou svírali vedle svazku písni lojové svíčky nebo voskové sloupky hadovitě stočené.

Nejrannější byli vesničané z okolních dědin, k městu přifařených. kteří si vždycky přispišili, aby se dostali do stolic a po cestě si odpočinuli. Mnohdy museli čekati v před-síni, než bude kostel otevřen. Oklepávali nohy v mohutných botách, aby je tak nezáblo.

Po prvním zvonění trousili se také měšťané, ale někteří pospíchali teprve pak, až se krátce rozezvučely všechny tři zvony na hlavní věži, a potom zavděk vzali místem u dveří.

Z toho neb onoho tehdy nejvíce dřevěného domu vyšel muž velikým modrým pláštěm zahalený se třemi i více limci, s beranicí na hlavě, s okovanou holí v ruce. Sešli-li se dva na ulici, hlučně se pozdravovali — slovem Božím, přáli si šťastného rána a navzájem si svítili, aby nezabředli do sněhu.

V kostele vystupovali po kamenných schodech na kůr literátský, který byl po pravé straně velkého kůru s varhanami. Zde jenom mlčky přikývli hlavou místo pozdravu a usedali druh za druhem do krátkých stolic, v něž se dalo sotva pět lidí vměstnati, ale o rorátech se natlačilo účastníků více, aby si tepla dodávali.

První stolice s dvířkami zůstávala vyhrazena pro starší bratřiny literátské, ať se dostavili nebo chyběli — neboť o všedních dnech nikdo nebyl pod pokutou vázán do sboru se dostaviti. Než na roráty a o význačnějších památkách přicházeli literáti do jednoho. Zvláště nyní ničeho nezmeškali; do úsvitu pobožnost se skončila a hned se mohli dáti do práce. Leda že si poněkud přivstali a přes všední šat přehodili teplý plášť.

Na literátském kůru to vypadalo jako ve zvláštní kapli nebo jizbě, i dvěře bylo možno uzavřítí před nepovolanými.

Na cestě k lepšimu.

Široké okno vedlo do chrámu, menší na hřbitov. Stolice šly až do zadu a ještě při stěnách přistaveny dubové lávky.

Literáti nemusili si nositi svíček, ty byly po dvou připraveny v každé stolici. V předním okně stál kříž se Spasitelem věncem ovinutý a před ním hořela lampa. Ještě jeden obraz byl na stěně rovněž s lampičkou. Také tu stály dvě skříně a v zadu okovaná truhlice, na níž literáti kladli čapky a hole. Ve skříních byly kancionály, svazky písní, rorátní zpěvy, graduale a jiné knihy k obecné potřebě. Jedněch se posud užívalo, jiné tu byly pouze pro památku z minulosti. Všechno bylo pěkně srovnáno, na skříních ležely pulpity a svazky svíček, láhev oleje, knoty, lucerna, taktovka a jiné potřebné věci.

Nejmladší člen bratřiny už rozžal lojové svíčky, nalil oleje do lampy před křížem a na stolice rozložil rozevřené knihy, v nichž byly dovednou rukou vepsány rorátní chorály i písně plné touhy, jak se už za Karla, Otce vlasti, v Čechách zpívaly.

Také kůr sousední se oživoval a chrám s mohutnou bílou klenbou se plnil. Tu a tam probleskovalo světlo krásné zdobených voskových sloupků nebo jenom prostých svíc, domácně vyrobených. Svatí na oltářích a stěnách shlíželi na shromáždění osadníků, kteří pilně a rádi přicházeli na roráty.

Na kůru bylo všechno připraveno, když se dostavili dva starší také pláští zahalení od krku až k patě a usedali do první stolice, kde vyložena nejtlustší kniha s pevnými deskami, kovovými sponami a krásnými obrazy na počátku první řádky.

Primo před kancionál usedli oba starší, dříve se poznamenavše křížem a pokleknuvše na pravé koleno. Nejmladší člen odebral jim beranice a pověsil na rohatinu. Starší kynutím hlavy pozdravili celou bratřinu a přátelsky se usmáli. Potom hned nahlíže-li do knihy. Chorál zpívali sami dva:

„Mnozí spravedliví proroci i králi
Spasitele viděti žádali,
Mojžíš s Dávidem, Šalomoun,
Isaiáš s Jeremiášem —“

Členové v poslední stolici spokojeně pokyvovali hlavami, neboť dnes Benik a Koryš pěkně zpívali a hlasy jejich vážně se nesly prostranným chrámem. Nikdo by nerekł, že předříkavač či správce kůru je už padesátník a druhý starší spolku překročil dávno šedesátku. Benik posud měl černý vlas, který mu splýval až na ramena, v obličeji byl plný, červený, zdravím kypící, oči měl bystré, čelo vysoké, byl oholen a teď jakýsi zápal plál mu z tváře. Benik byl také

duši bratřiny, mnohokrát volen za staršího, spolek vedl a všudy zahajoval posvátné zpěvy. Nacházeli se tu lidé vyššího věku, ale rádi ustupovali Benikovi, jsouce přesvědčeni, že nikdo lépe bratřiny nepovede.

Beník byl dosti zámožným měšťanem, soukeníkem a radním. Všechno důležitější v městě se kolem něho otáčelo a jeho úsudek v mnohém rozhodoval. Literátem byl od mládí, otec ho do spolku uvedl a od té doby zastával ochotně povinnosti dobrovolně přijaté a ke cti a chvále Boží směřující. Beník téměř nikdy na kůru nescházel, pilně navštěvoval schůze, oběti hmotných nešetřil a pro literáty téměř žil. Posud neztrácel hlas a zastával úřad předřikávače.

Hned po chorálu zanotoval píseň, kterou teď zpívali všichni:

„Sstup dolů, Mesiási,
tak svatí volali . . .“

Vydatným pomocníkem Benikovi byl druhý starší, Václav Koryš, který zastával úřad dohlázele či inspektora spolku. Povoláním byl kupec a měl dům na náměstí. Dříve také býval hlavou spolku, ale potom beze hněvu ustoupil Benikovi. Sám to navrhoval. Neměl takového hlasu, horlivosti a vytrvalosti, byl v krámě mnoho zaměstnán a také cechmistrovství mu přidávalo práce a starosti.

Třetí místo staršího zůstalo neobsazeno, neboť mydlář Šarvárek poněkud churavěl.

Literáti přezpívali už několik chorálů a písní. Zatím podruhé rozezvučel se zvon a kostel se hodně naplnil. Zvláště ve stolicích bylo obsazeno. Už i menší zvonek ohlašoval, že započne mše a varhany zazněly. Teď se literáté připojili ku zpěvákům středního kůru a mohutným hlasem neslo se k nebesům:

„Ejhle, Hospodin přijde
a všickni svatí jeho vůkol něj —“

Tu nastal zvláštní šum na malém, ale hodně plném kůru; vstoupil sem tiše mladý muž, nemnoho před zimou dlouhým kabátem chráněný. Byl to místní kaplan, nedávno do města dosazený, asi čtyřiařicetiletý, vysoký, slabý, přibledlý, černovlasý. Rozhlédl se kůrem, mlčky pozdravil jeho členy, sklánějící se nad kancionály a hlučně zpívající, až jim od úst pára vycházela a na vousech v jiní se srážela.

Kaplan, dnes u oltáře farářem vystřídáný, nevěděl, kam by si sedl, nebo ku které knize by se přiklonil, než tu se ohlédl Beník a přichozímu přátelsky kynul, aby se usadil na místě ochuravělého mydláře, a nejmladší člen už tu byl s kancionálem, který sebral někde v zadu, kde literáté zpívali z paměti.

Všichni účastníci návštěvou nečlena byli vzrušeni, všem oči veseleji zaplály a také hned se sbírali, aby pěli co nejmohutněji. Kaplan Jiří Trachta počkal, až se počal zpívatí druhý verš a teď spustil:

„Ó náš milý Pane,
dejž, ať se to stane . . .“

Literáté na kůru zachovávali nejprísnější pořádek, varovali se všech zbytečných rozprav a poznámek, ale teď slyšíce zpěv kaplanův, nezdrželi se, aby aspoň slovem nedali výrazu podivení.

„To je krásný hlas!“

„Znamenitý, rozkošný —“

A zpívalo se dále. Také Koryš ohlédl se po svém druhu a byl radostně naladěn. Beník div neupustil mramorové vajíčko, které doma rozehřál a teď v rukou svíral, aby si je oteplil. Byl dobrým zpěvákem, ale Trachtovi se nemohl rovnati. To bylo něco zcela jiného. Zde zpívalo i mláde a bujará síla. I na sousedním kůru se ohlíželi, jakého to literáti mají zpěváka a rektor ztišil hlas varhan, aby zpěv tím více vyníkl.

Málo kdo ještě kaplana znal. Byl tu na druhý týden a mimo školu nenavštívil posud žádného domu. Ani u „bílé růže“ nedal se viděti a tam se scházeli nejprřednější měšťané trikrátě týdně na pivo. I kněží tam bývali, také úředníci ze zámku tam přicházeli a ze sousedů radní a cechmistři.

Jan Trachta se přistěhoval nenápadně, nikdo ani o tom téměř nevěděl.

Literáty velice potěšilo, že je právě nejdříve navštívil na kůru Trachta a tak je vyznamenal. Však jim budou záviděti. Ta návštěva jest jim zadostučiněním za úsměšky a úštěpky, jež jsou nuceni mnohdy snášeti. Velmi mnozí jim v městě přáli, ano k bratřině se za členy přihlašovali i takoví, kteří se ve zpěvu nevyznali, ale také se vyskytli rýpalové, závistníci a posměváčkové.

Ale teď literáté hrdě kolem sebe hleděli a zvučně propěvovali, když jim prvá návštěva duchovního platila. Kaplan s takovým hlasem, s takovým pěkným *c* by byl ochotně přijat ve zpěváckém spolku Přemyslu, ale on se hlásí k literátům na menším kůru.

Proneslo se, že Trachta jest synem hor, že pochází z nízkého rodu vesnického; jinak by proto padl naň stín nedůvěry, ale teď stoupl v ceně i v tom lehkém kabátě, v jakém sem připutoval. Nejmladší člen by byl ochotně sáhl do skříně, kde viselo několik teplých plášťů spolkových, byl by vybral nejlepší a podal návštěvníku, ale ostýchal se. Snad by to nebylo Trachtovi ani vhod a bylo viděti, že ho hřeje

mladá krev i zápal pro zpěv, neboť se zcela ani do kabátu nezapjal.

Zpívalo se dále a u oltáře několikrát zazněl malý zvoněk. Varhany zněly, mše se končila. Potom zvoněno ranní klekání, ale literáti neodcházeli ještě. Jejich povinností bylo pobožnost zakončiti nějakou písní Marianskou.

Také kaplan vytrval. Mši sv. má později na den tichou, k níž se dostaví stařeny, které tak záhy nevstaly na roráty.

„Zdráva buď, Panno Maria,
ó Královno . . .“

Prezpíváno několik veršů a když nebylo už lidí v kostele, sbírány a zavírány kancionály. Teď také Beník přistoupil k Trachtovi a vital ho.

„Je nám velikým potěšením, že jste nás poctil svoji návštěvou.“

„Zaslechl jsem o vašem spolku, který zpěvem služby Boží oslavuje a nedalo mně to, abych se k vám nepo-
díval.“

Už sestupovali po schodech, napřed správce kůru s kaplanem, potom všichni ostatní až na nejmladšího literáta, který musil ještě shasínati svíce a uzamknouti dvěře. Však pospíchal, aby také něco z rozmluvy slyšel.

„Vaše velebnost má krásný hlas,“ chválil Koryš.

„Však i mezi vámi shledávám vycvičené síly. Velmi dobře jste se drželi.“

„Jenom přijďte do našeho kruhu, právě takých mladých zpěváků velice potřebujeme.“

„Milerád přijdu a zazpívám si.“

Stanuli u fary, která se vedle kostela choulila jako stařena věkem hodně nachýlená.

Literáti stáli v řadě na pěšině a poroučeli se.

„Aby se vám mezi námi zalíbilo!“ přál Beník.

„Toť i moje přání,“ usmál se Trachta, „abychom dobře vespolek vycházeli.“

Ještě cestou na náměstí literáti mluvili o dnešním zpěvu a někteří si zašli, aby doprovodili svého správce a předříkávače a vyslechli všechny úsudky o novém kaplanovi.

II.

Mimo farní kostel sv. Valentina byla v pohorském městě S* ještě hřbitovní kaple sedmibolestné Matky Boží při okresní silnici. Mezi hřbitovem a městem prostíralo se několik zelenářských a ovocných zahrad s menšími domky a stodolami těch měšťanů, kteří se vedle řemesel i polním hospodářstvím zabývali.

Z ulice Nekázanky na silnici vešla štíhlá, rozrostlá dívka asi ve dvaceti letech. Na sobě měla teplé šaty hnědé barvy a kabátek s beránkem u krku, na hlavě šátek čistě vlněný. V ruce držela několik snítek jedlových místo věnce, jichž mnoho tudy odnosila letní doby, kdy se trpytil luh i sad a všudy byla hojnost květin.

Benikova Štěpánka šla na svaté pole, jak obyčejně v neděli dělávala. Teď pak zvláště chtěla ustoupiti, neboť v domě otcově bratřina literátská odbývala při suchých dnech výroční schůzi či valnou hromadu.

Zima zbarvila ji líc do červena. Štěpánka byla pleti bělavé nyní, když nevycházela na pole v horku slunečním; vlasy měla plavé, oči modravé. Tahy obličeje byly souměrné, úsměv laškoval ji kolem malinových úst.

Ale dovedla také býti vážnou, jako nyní, když se brala na hřbitov, aby navštívila matčin hrob, který byl z jara zasypán. Byla nyní sama hospodyní v domě a dosti často si zasteskla. Otec hleděl si řemesla; také úřady, jimiž byl pověřen v městě, ubíraly mu mnoho času a ve volné chvíli rád čítal. Tedy dosud mnoho řeči nenadělal. Tovaryše měl staršího, z města, který po práci odcházel domů k rodičům, u nichž se i stravoval. Učeň pak nejraději vyběhl, aby si pohrál ještě se soudruhy, neboť jeho tékavé mysli nelíbilo se stále zpívat literátské písně.

Benik měl jenom dvě dcery: starší Teresii, která se provdala před několika roky za syndyka do sousedního většího města, a Štěpánku, která byla posud svobodná. Soukeník měl slušné jmění, které posud sám spravoval, slibiv Terezce polovinu po své smrti. Teď ji jenom přilepšoval a její domácnost zásoboval tím, co dům dal.

Štěpánka byla považována za bohatou nevěstu a že vynikala lepostí těla i dobrými vlastnostmi duše, měla by mnoho nápadníků, kdyby o ně stála. Už dříve odbývala je smíchem a teď smrt matčina možný sňatek její oddálila, neboť Štěpánka svědomitě zachovávala smutek a musela vésti domácnost otcovu.

Také si někteří šeptali, že srdce dívčino už volilo, ale to bylo posud jako utajeno.

Štěpánka se zatím blížila ke hřbitovu, jehož zdi, stromy i kaple byly obaleny bělavým sněhem. Jakoby to ani nebylo svaté pole s četnými rovy a pomníky, ale kouzelná zahrada, kde se trpytilo tisíce sněhových hvězdiček. A na stromech i keřích, zdálo se, že visí bílý květ.

Na hřbitově se musela Štěpánka brodit sněhem, než se dostala k poslední řadě hrobů a stanula před kamenným pomníkem, na němž zlatým písmem bylo lze čísti, že tu odpočívá a slavného vzkříšení očekává Katerina Beniková, man-

želka Ondřeje Benika, mistra soukenického a starsího bratry literátské . . .

Štěpánka stanula před hrobem vysoko sněhem nasypaným, v jehož obalu však bylo přece znáti, že pod ním byly položeny věnce. Zabodla do sněhu větvičky jedlové, kteréž ulomila v sobotu, když se z vesnice lesem brala k domovu a na matku vzpomněla.

A jak by nevzpomínala!

Byla tak dobrá, tak laskavá, rodinu svoji tolik milovala! Ani padesáti let se nedočkala. Zastaralou měla chorobu, která ji pojednou schvátla. Co se už Štěpánka nalitovala, že nemá matky, k níž by se utíkala! Aspoň sem ke hrobu chodí, zde si požaluje i popláče.

Teresie má už svoji rodinu, ta necíti tolik opuštěnosti, jako Štěpánka, na níž mimo to připadala tíha a starost domácnosti. Z počátku si ani rady nevěděla, musela se k otci utíkat, ale teď vedla všechno dokonale.

Však přece ještě nyní by potřebovala porady v záležitosti velmi důvěrné, která se týká srdce i budoucnosti její. Otcí posud se nesaradila, toho se bála a ostýchala, před matkou by dávno rozevřela duši svoji dokořán.

Ale nebylo ji tu, tělo její hnilo pod zemí a Štěpánka potácěla se v nejistotách, dobře-li volila, nechybujeli, že z celé omladiny městské nejvíce myslí na mladého Šlejnis, s ním nejčastěji mluví a se setkává. Však se už cestou na hřbitov ohlížela, není-li tu. Ráno ho neviděla před kostelem, snad byl někde na venku s posláním od otce. Po několik neděl zde s ním na zasněžené silnici měla dostaveníčko, procházeli několikrát nahoru a dolů, až Štěpánka prohlásila, že musí jíti domů, aby připravila večeři.

Teď se vroucně pomodlila, hrob pokřížovala a rozhlédnuvši se po hřbitově, vracela se ke vratům, nad nimiž byl kovový nápis: „Pokoř vám!“

Nikoho tu nebylo, jenom několik slépějí ve sněhu nazačovalo, že pozůstalí nezapomínají na milé zemřelé ani při tuhé zimě. Z města živých utíkají se k mrtvým.

Také u prostředního kříže byla stopa, ale nad hroby samovrahů v koutě vysoká závěj.

Štěpánku pojednou jakoby zamrazilo, rychle uchýlila se k východu, kde stály dvě vysoké chvojky posud svěží a zelené. Pláse ohlédla se ještě zpět a vykročila na silnici. Ale rázem stanula a znovu se zachvěla. Pojednou se jí tu zjevil Šlejnis, jakoby ze země vyrostl.

„Jak jsi mne polekal!“ už řekla s úsměvem.

„Snad někoho jiného jsi čekala?“ nadhodil asi pětadvacetiletý muž vysoké postavy, usměvavé tváře, rovného nosu, poněkud velikých pysků, vysedlých kostí, s vousem pod nosem, s pěkně sčesaným vlasem pod tvrdým klobou-

kem. Šat měl z dobrého domácího sukna, které sám vyhotovil z čisté vlny, na stavě utkal, vyčesal, zmandloval a o kterém byl přesvědčen, že vydrží deset roků nejméně, aniž by ztratilo barvu a vlas.

„Nečekala jsem ani tebe, ani kohokoliv jiného; od hrobu matčina jdu a nechci se záhy domů vrátiti, poněvadž u nás bratrčina literátská výroční schůzi odbývá.“

Štěpánka při své řeči postrehla, že se Jiří pousmál.

„Kdo pak bude asi pokutován, že pozdě přišel na kůr ke chválám, že se nedostavil ke zpěvu o dni svátečním, že špatně volil notu —“

„Hned tresty na přestupky ve spolku tom na mysli máš a dobré jeho vlastnosti přehlížíš.“ s výčitkou pronesla Štěpánka, která znala Šlejnis jako muže literátům nepřiznivého. Už jindy se pro to dostali do křížku, neboť Štěpánka byla hodnou dcerou správce bratřiny. „Domnívala jsem se, že také k onomu spolku přistoupíš a zpěvem Boha chváliti budeš.“

„Já?“ přímo uraženě se ozval Šlejnis.

„A proč ne? Jsou v něm vážení měšťané, ze zámku úředníci, i nový kaplan za člena se přihlašuje.“

Jiří vzdorně vrtěl hlavou.

„Mne tam nedostanou. Abych snad v dlouhém pláští chodil na pohřby, abych se svíci v ruce obcházel oltář při ofěře, oprašoval kancionály, za sebe menší přestupek se dal trestati librou vosku . . . Ne, ne; k tomu já nejsem a literátem se nikdy nestanu.“

Šlejnis se dal cestou od města dále do pláně sněhem zasypané a Štěpánka ho následovala. Tak prochodili mnohdy celou hodinu. Ale teď dívka byla nějak zaražena tou řečí jinochovou, která svírala dobré srdce její.

„A hled, za ty a podobné služby na kůru nestydí se ani Koryšův Pavel,“ nadhodila.

„Že ti ten právě na mysl přišel?“ s výčitkou řekl Jiří, neboť v Pavlovi viděl soka.

„Proč? Protože to je bohatého soukeníka syn a už rozumný a rozvážný. Jednou i cechmistrem bude. Ve školách pobyl a všeobecné vážnosti požívá.“

„Rád nu všechno dopřeji, i tu třicítku, kterou na zádech má, i ty vodnaté oči, kterými mne vždycky přeměří, jakoby už byl v cechu starším a mne mohl kárati. Jenom jednoho bych mu nedoprál a to tebe — Štěpánko.“

Šlejnis naladil jemný hlas a s láskou pohleděl na pannu.

„O tom není ani řeči, Pavel je ke mně vldný, ale žádného vyznání mně neučinil. Chodí k nám, poněvadž je nejmladším členem nebo jak říkáme pedelem ve spolku.“

„Ale přece se mně zdá, že k vám chodívá až zbytečně často, že vždycky ho ani literátská povinnost neváže,“ minil Šlejnis.

„Dej se za člena ty, budeš jako sluhou bratřiny a potom jsou ti u nás stále dvěře otevřeny,“ navrhovala Štěpánka s úsměvem.

Ale jakoby do vosího hnízda píchla. Jiří hned zase zčervenál a se nakvasil.

„Ještě to, abych literátům na kůru odebíral hole a čapky, každému ukazoval počátek písní, olej naléval do lampičky, utíral knot lojových svíček. To pro mne není, tak se nepodložím, k tomu nikdy nedojde.“

„Tedy nadále to bude s radostí dělati Pavel a ten má k nám volný přístup,“ poznamenala tklivě Štěpánka.

„Věru, nevím, jak tu naši známost s tím literátským spolkem spojuješ,“ durdil se Jiří.

„Poněvadž znám otce, že by se velmi rozhněval, kdyby tvoji nechul k bratřině znal, a přece ti na jeho přízni záleží, chceš-li se o mne ucházeti.“ odpovídala rázně Štěpánka.

„Jsem muž k světu, jinoch zachovalý a vyznám se v řemesle. Čeho bude tvůj otec ještě žádati? Nejsou to postačitelné vlastnosti?“

„Skromným právě nejsi,“ usmála se dívka, „na nic jsi nezapomněl, co by tě doporučovalo, ale můj otec ještě něco bude od tebe chtít —“

„Abych se stal pedelem bratřiny, otevíral a zavíral literátský kůr, běhal od člena ke členu se vzkazy, při průvozech nosil odznak spolku —“

„Zase jsi v tom posměchu a pluješ proudem, který nyní v městě zavládl mezi omladinou. Máš pravdu, otec bude vyžadovat, aby jeho zeť se stal literátem, aby zpíval na kůru, když má pěkný hlas, aby jednou vstoupil do šlépějí jeho, byl předsedou —“

Ale za té řeči Šlejnis třepal rukou odmítavě.

„Nikdy, nikdy! Marná řeč, předřikávačem nebudu. K tomu mne nedostanete.“

Štěpánka smutně sklopila hlavu. Měla truchlivé předtuchy.

„Vraťme se,“ řekla a sama napřed se obrátila.

„Jindy jsme chodovali mnohem dále, až k těm lípám na konci. Což tě mrazí zima?“

„Mohl by se po mně otec shánět, až bude po schůzi. Kdo ví, půjde-li s ostatními k „bílé růži“ na pivo.“

Jiří věděl dobře, že se bratřina z domu svého staršího přestěhuje s večerem do hostince, kde bude nějaká zavdaná, jak bylo obyčejem, že tedy Štěpánka schválně se vrací dříve, aby ukázala svůj líněv, že se tak nepříznivě vyslovil o bratřině. Už se nezminil o spolku tom a hleděl na jiný předmět

obrátili řeč. V městě každá novota na čas zajímala, zde bylo nejnovější dosazení kaplana, i zmínil se Šlejnis o něm.

„Ten už byl u nás návštěvou,“ zvěstovala Štěpánka. „S otcem dlouho rozmlouval.“

„Jedněm se líbí, jiným se zdá poněkud pyšným. Posud ani nebyl u „bílé růže“ ve společnosti.“

„Všem se nezachová, ale otec si ho nemůže vynachváliti, že se přihlásil do spolku.“

„Zase s ním začínáš? Pan kaplan bude tedy za mne náhradou.“

Vraceli se k městu, opět šli kolem hřbitova, jehož železná vrata byla uzamčena a teď dala Štěpánka jinochovi na vědomí, aby ji už nedoprovázel do Nekázanky, že by si toho mohli lidé všimnouti a ji pomluviti.

Jiti odcházel nerad k náměstí a mrzelo ho, že nemůže jíti k Beníkovům. Proč by se nesměl veřejně ucházeti o ruku divčiny? Kdo může mu zbraňovati? Což i v tom vězí a překážku činí ona bratřina, do níž vstoupiti nechce?

III.

Kaplan Trachta se náležitě ohlásil, že by rád do literátské bratřiny vstoupil. Ještě jeden soused, který se do města přistěhoval, vstup do spolku vyžadoval. Z toho měl Beník velikou radost, že kůr nabude nových dvou členů. Mladší sousedé a zvláště jinoši se nehlásili, naopak sborem až pohrdali. Předsedovi bylo až žalno slyšeti posudky a úštěpky ne mnoho příznivé. Starší literáty to bolelo, že se někteří vzdalují bratřiny od té doby, kdy hmotný zisk jim nekyne a sbor o svoje jmění přišel.

Ale věrní vytrvali, oslava služeb Božích byla jim nade všechno. Nedbali, že sbory literátské náležeji mezi ona zbožná bratrstva, která byla císařem Josefem II. zrušena; udržovali bratřinu dále, jakoby nad ní ani nebyl onen smutný ortel pronesen. Ovšem starší pozbyli moci, nikoho nemohli donucovati, odměňovati, jmění nebylo, všechno jenom záleželo na dobrovolné kázni a ochotě sousedů.

Než sbor působil podnes —

Beník o tom vypravoval v přátelské rozmluvě Trachtovi, když se dostavil na valnou hromadu do Nekázanky. Kostelník ho tam dovedl. Všechno bylo připraveno, nejmladší člen některé věci donesl z truhly kostelní, jako bratrské knihy, do nichž bylo o schůzích zapisováno, stanovy spolku a zarámovaný seznam členů. Z těchto někteří měli křížek na znamení, že zemřeli, jiní byli přeškrtnuti nebo přelepeni páskou, na které poznamenán člen horlivější a hodnější.

Trachta seděl u stolu a naslouchal.

„Nikdo se nenadál,“ vykládal starší. „že i bratřiny literátské někomu budou trnem v oku. Nejspíše to naše nestrádané jmění lákalo. Z měsíčních poplatků, z odměn za pohřební doprovody, z darů a odkazů zakoupili předkové naši louku za hradbami. Také jsme měli domek na náměstí, kde nejchudší zpěváci zdarma dostávali byt. Když byly peníze a morem někomu padl kus dobytka, půjčili jsme mu na nový, aby potom jenom úrok, tak zvanou železnou krávu odváděl. To byl náš majetek za mnoho roků mimo to, co v chrámě máme, ty skříně, kancionály, stolice, podstavce pro svíce a příkrov k pohřbům.“

„Všechno vám bylo zkonfiskováno?“

„Téměř všechno, až na ten příkrov, který nikdo nechtěl vydražiti. Louka prodána, domek zabrán na špitál a nářadí naše v kostele přišlo do dražby. Stolice ponechány kostelu a kancionály koupil můj otec. Dostal je levně, za babku, ale také je ponechal sboru. Proto naň nikdo nepřihodil. Teď jsou ty knihy našeho rodu a nikdo nesmi je bráti. Ovšem rád jako dědic jejich ponechávám je literátům. Jenom jedna kniha chval Mariánských se při tom ztratila, a nevíme, kam se poděla.“

Kaplan poslouchal napjatě. To mu bylo novinkou a nepomyslel si, že by i na takové zřízení bylo saháno, že by něco podobného bylo rušeno.

„Tedy jste sbor udrželi podnes?“

„Ano, ano; ale s jakými těžkostmi, s jakými nesnáze! Ovšem ukládáme jenom povinnost a nemůžeme nikoho hmotně odměniti,“ vyličoval Benik. „My starší se ještě držíme, však dorost nepřistupuje k nám. A přece bychom mladších sil potřebovali. Na sklonku života mnohý by se k bratřině přidal, abychom mu slušný pohřeb vypravili, za spásu jeho duše se modlili, světlo rozžehali a na mše dávali, jak u literátů obyčejem; ale tu ještě nedosaženo předního cíle spolku — českým zpěvem oslavovati služby Boží.“

Benik se rozhorloval, jako vždycky, mluvil-li o spolku, jemuž se duší, tělem věnoval.

„Dříve bylo jinak, měli jsme slušný majetek, mohli jsme zpěváky platiti, na každý pohřeb byli jsme zváni, chudým i byt ve svém domě jsme poskytli, nemocné podporovali, členům rozmanité výhody popřávali, ale od zrušení bratřev tohle pomínulo. Milý pane, po každé schůzi zpěvákům bývala u staršího vystrojena pěkná svačina, při níž jsme se poveselili. Všechno pomínulo. Ani bych nebyl od toho, na své útraty něco věnovat, ale naši nepřátelé by na to poukazovali, že jenom hodujeme a popijíme. Proto jdeme k „bílé růži“ a tam vypijeme po plecháči přede všemi, aby to každý viděl a nepomlouval.“

„Ve mně máte, pane sousede, spojení,“ řekl kaplan, vyslechnuv ty a podobné stesky, „jsem tu ve vašem městě sice nováčkem, ale přece bych rád dle sil svých ve váš prospěch pracoval, aby tato bratřina nezanikla, ale aby vzkvétala, jak kdysi slavnou byla.“

Tvář Beníkova zazářila radostí.

„Hned jak jsem vás viděl poprvé o rorátech na našem kůru, byl jsem potěšen a cosi mně šeptalo, že ve vás nalezneme podporu a pomoc. Předem už děkuji za to, že jste se za nás nestyděl a tak otevřeně se k nám hlásíte. Společně, že nám zůstanete věren a neopustíte nás —“

„Vždycky jsem rád zpíval a zpěvem naplňoval otcovský dům. A když jsem popásal kravky na stránkách, hoj, jak ve se se jsem prozpěvoval na těch našich milých horách! Znáám překrásné koledy, některá zde v kraji není obvyklou, zazpíváme si ji o vánocích. Také mám mnoho písni tištěných a psaných. Ve volné chvíli v semináři jsem je od soudruhů opisoval. Něco tu zavedeme.“

Správce literátského kůru horlivě přisvědčoval. Už se také těšil na nové zpěvy, jimiž věřící překvapí.

„Zdejší sbor sestává jenom z mužů?“ ptal se kněz.

„Jenom ty jsme vždycky přijímali, jak stanovy kázaly,“ odpovídal Beník, ukázav na knihu s nápisem: „Základní kniha neb sepsání pravidel, které rád literátský, t. j. bratrstvo svobodného umění literního, k zachování má.“

„Nechci radou předbíhati, ale byl bych toho náhledu, aby sbor při nedostatku mužů přijímal i ženy.“

Toho návrhu se Beník až ulekl. Až posud jenom muži byli členy a stanovy se do slova zachovávaly. I poukázal na to kaplanovi.

„Poněvadž byla bratrstva zrušena, netřeba se nám ve všem přidržovati pravidel jejich, zvláště když na tom dobro spolku záleží.“

Než, Beník se lekal každé změny. Všechno ve spolku hleděl udržeti jako před lety, pokud se bratřina těšila zákonitě ochraně, jménem vládla a mohla nepoddajné členy trestati dle zasloužení.

Rokující vytrhl Koryš, který vešel do prostranné světnice s dlouhým stolem a řadami stolic uprostřed i při bílých stěnách.

Inspektor spolku teprve na prahu sundal beranici s holé hlavy, pozdravil po křesťanskou a rozhlédnuv se, řekl: „Posud tak málo členů přítomno?“

„Vlastně mimo pana staršího ještě žádný,“ usmál se kaplan, „neboť k bratřině ještě ani nenáležím.“

Koryš třepal rukama.

„Brzo se tak stane, velebný pane. Velikou cti pro nás.“

Beník důkladně pohlédnuv na staršího souseda, posléze zavrtěl hlavou a pravil: „Známe se velmi dobře a pozorují, že nám do schůze přinášíš mráček na čele.“

„A jak ne!“ utrl se Koryš. „Kde kdo si starého člověka dobírá. Jdu do schůze, nikoho si nevšímám, až mne zastaví Špatová. Soused Beník ji zná, co to je za jedubabu a jak v městě rádí a vy, velebný pane, ještě se o ní dovíte. Je to vdova po valchári a jenom zlobí lidi. Tedy se přede mnou postaví a začne, přijímáme-li členy, že by se ráda přihlásila a nejmladší členkyní byla, aby mohla celé město sbrousiti.“

Beník se zasmál.

„Ta by nám v bratřině scházela, ta hy tu divné simě zasela. V kostele jenom zpěv kazí, protahuje a ještě se na kůr obrací, není-li po jejím.“

„Však jsem ji odbyl! Když si tak posměch dělala, dal jsem jí za odpověď, že ji přijmeme, ale hned v týdně pochováme z radosti, že se jí město zbavilo a přiběreme z druhého kůru bubny a horny. Ta ujížděla, až za ní sníh odletoval. Teď nám slaví.“

„Ať slaví!“ řekl kaplan Trachta. „Lidé ji znají, že z ní pomluva mluví, a nikdo jí neuvěří.“

„Neznáte, drahý pane, místních poměrů. Vždycky nějaký prášek se uchytí a jsou bláhovi lidé, že i Špatové dají za pravdu.“

Dostavil se nový účastník, bednář Třepčinský, který spolu s kaplanem žádal o vstup. Pracoval u venkovského panského pivovaru a teď k stáru se přistěhoval do města, kde mínil řemeslem se obživovati. Na vesnici býval vůdcem procesí, uměl zpívat, proto se hned hlásil do sboru. Sousedé ho znali, putoval mnohdy městem a u sochy sv. Jana Nepomuckého u kašny míval pěknou řeč a zaváděl k tomu patronovi pobožnost. Teď zakoupil si domek, vyvěsil firmu, totiž na hřeb ve stěně dal putýnku, a bednařil. Byl už šedesátníkem, rodinu měl zaopatřenou a stál si obstojně.

„Tak, to bude náš nejmladší člen,“ smál se Koryš a na slovo „nejmladší“ dal důraz.

„Ano, ano, nejmladší, jenom že už nad hrobem a se šedinami na hlavě. Ale hlas mám posud dobrý. Až se mně na Velehradě divili.“

„I tam jste byl? Na Moravě?“ divil se kaplan.

„Není poutního místa daleko široko, bych tam neputoval sám nebo s poutníky. Na Velehradě nás bylo málo z Čech, ale do Staré Boleslavi vodím několik set lidí a všechno jim ukáži ve svatyni Mariánské i na tom místě, kde český kníže zahynul rukou bratrovražednou. I ve Vamberčicích jsem byl a v Maria Celli dvakráte.“

Trachta uctivě poklízal na starocha, jehož nohy stanuly na tolika posvátných místech.

„Až bude vám volno v práci, povíte mně něco bližšího o místech, jež jste navštívil a seznal,“ požadoval kaplan.

„S největší radostí; kdykoliv bude libo, dostavím se,“ ukláněl se bednář, který byl nemálo hrdý na své zkušenosti a vědomosti.

Ještě nedomluvili, když vešel nejmladší člen, který tu měl býti vlastně nejdrívě. Ale Pavel hned dopoledne všechno snesl a upravil. Velice se o bratrinu staral, lásku ke kůru od otce zdědil a třeba ve zpěvu pro nedostatek hlasu nevyňikal, přece služby pedelovy jistě na pátý rok svědomitě konal. Nepřistoupil dlouho ke spolku, že u vojska hodných let si posloužil a s třicítkou na zádech se vrátil.

Teď posud se neženil, byv zklamán v lásce v jinošství a nechtěje uváděti do domu ženu, s kterou by se snad pani máti nesrovnávala.

Už bylo patrně znáti, jak mu let přibývá a ve vlasech i stříbro poněkud prokvétalo. Byl znám jako pořádný muž, dobrý řemeslník a starostlivý syn. Posud na slovo poslouchal rodiče, a hned udělal i to, co správce kůru nařídil.

„Ach, moje pravá ruka!“ zvolal Beník, spatřiv Pavla, který ve spolku i úřad písaře zastával. Však uměl pěkně psáti, také do kancionálu přepisoval písně a to dosti dovedně. U vojska pak se ještě více pocvičil a teď i v německé řeči psáti uměl. Však se chlubil, že více pérem než šavlí zacházel a tak službu pohodlnou měl.

„Velikou na tebe dnes žádost skládati budeme,“ řekl Beník a toužebně na Pavla Koryše pohleděl.

„Jaká to asi bude?“ otázal se mladý muž.

„Jistě se raduješ, že se dnes pedelství zbavíš a v bratrině postoupíš. Není divu! Tolik roků jsi věrně sloužil a nám mnoho dobrého způsobil. Ale —“

„Já nadále zůstanu nejmladším členem,“ skočil do řeči Pavel. „Aspoň se tak budu při svých šedinách utěšovati. A kdo by mne zastával? Pan Třepčinský už by se k tomu nehodil, aby po domech pobíhal se vzkazem a kůr zametal, od velebného pána rovněž toho nemůžeme žádati.“

Beník poklepal Pavlovi na rámě.

„Ze srdce mně mluviš, právě takového jsem náhledu. Starost sňal jsi s duše mé.“

„Když by to muselo býti, také bychom se podvolili,“ mínil kaplan Trachta.

„Ne, ne, to by se nehodilo. Pedelství vyžaduje mnohé služby,“ bránil Beník.

„V tom my se už s panem správcem kůru vyznáme,“ navazoval Pavel, „já tu pokutu přijmu, když v něčem pochybím.“

Ale Beník třepal rukama.

„Těch bylo málo, snad žádné. Velice jsme byli s tebou spokojeni a teď bude naší radostí, že zůstaneš. Snad se nám přece časem někdo z omladiny přihlásí a potom tu službu na sebe vezme. Konečně snad přece protrhne se hráz, která se před naším spolkem postavila a ocenění i uznání dojde to, co podnikáme pro čest a chválu Boží, ku zvelebení zpěvu kostelního i k pořádku všeobecnému.“

„Kéž by se tak brzo stalo!“ minil kaplan.

A všichni důvěřivě hleděli do budoucnosti, od níž mnoho očekávali.

IV.

V určenou hodinu byla celá bratřina pohromadě až na ty, kteří se rádně omluvili. Nedostavil se purkmistr, farář, který byl volán k nemocnému, asi tři členové, kteří jenom platili čtvrtletní příspěvky a jinak se o sbor nestarali. Byli to obchodníci, jimž běželo o to, aby si zajistili zákazníky.

Také Israelita, obchodník se smíšeným zbožím a vykrajec koží, před časem hlásil se za člena, ale byl odmítnut, poněvadž do sboru mohli vstoupiti jenom vyznavači víry římsko-katolické.

Pavel omlouval otce, který náhle ochuravěl a nemůže se účastniti.

Nad tím všichni vrtěli hlavami. Ráno s Koryšem byli na kůru, tu ještě zpíval, modlil se a teď že pojednou by nemoci byl stížen? Nestěžoval si, vždycky zdravě vypadal a také není věku příliš vysokého.

„Musil ulehnutí a vzal si pro pot,“ oznamoval Pavel; „v celém těle ho mrazilo.“

„Musíme doufat, že vypocení přinese mu opět zdraví,“ minil správce, smutně pohlížeje na prázdnou židli, na níž Václav Koryš mnoho roků sedával.

Soudruzi přisvědčili a inspektorovi práli ze srdce brzké pozdravení.

Neodbývalo se přijetí za nového člena tak slavným způsobem jako v letech minulých, než přece uchovávány i nyní mnohé obrady. Také se všechno odbývalo v domě soukromém a ne v kostele a na kůru literátském.

Jenom na krátko byla napsána jména žadatelů na stěně, aby se mohl každý přesvědčit o jejich zachovalosti. Třepčinský byl znám jako vůdce poutníků a o Trachtovi se nedalo nic špatného předvídati. Proto přijetí jejich na nejbližší schůzi ustanoveno. Jindy a za jiných okolností za každého žadatele musili se tři přátelé zaručiti, že jak ve víře, tak v mravech je neúhonný.

Nejdříve povstal Pavel Koryš a na pokyn předsedův četl pravidla čili regule nábožného kůru literátského, od vrch-

nosti duchovní a světské sepsaná a velikou starobylostí se vyznačující. Pavel předčítal povýšeným hlasem:

„Poněvadž cíl a konec tohoto veleslavného bratrstva jest čest a chvála Boží, též nejmilostivější matere naší Marie Panny i také všech Svatých a Světic Božích vroucně vyhledávati, proto všichni páni bratři povinni budou samospasitelnou víru katolickou až do skonání živobytí svého neporušeně zachovati, dni nedělní i svátky od cirkve sv. ustanovené nábožně světit i ti, kteří ku zpěvu ustanoveni jsou, dříve nežli by se služby Boží začaly, na kůr literátský po druhém zvonění přijíti, písně ranní a jiné, jak čas káže a míti chce, rádně zpívati. Kterí by pak přítomně zpívati neuměli, ti srdcem a ústy za rozmnožení cirkve katolické, za ukročení Božího hněvu a za všeobecný pokoj i svornost v křesťanstvu vroucně se modliti neb tajemství Boží, v těch písních obsažená, pokorně sobě rozjímati budou . . .“

Pavel probíral článek za článkem o životě veřejném i soukromém, o nemoci a smrti jednotlivých členů bratřiny, o průvodech, pobožnostech, o povinnostech mladších i starších literátů, o trestech za přestupky, ano i o vyvržení „ničemných údů“ ze spolku.

Přítomní naslouchali i nenaslouchali. Mnohý ze starších by mohl regule ty odříkati z paměti do slova, jak často je slychal buď celé nebo některý jejich odstavec. Ale všichni přece hleděli na čtoucího a nikdo se neodvažoval slovem špetnouti. Každý k těmto starobylým regulím jevil zvláštní úctu a vážnost.

Benik občas při vážnějším ustanovení pokyvoval hlavou, při trestech jevil velikou netrpělivost. Těm se nyní může každý vyhnouti, proto jich ani neukládal. Spíše mírného napomenutí užíval.

Pavel už končil regule závěrkem:

„Tato zde položená pravidla nic jiného nejsou, než zlati svazkové lásky mariánské, jimiž bratři tohoto veleslavného bratrstva k vykonání jistých pobožností i skutků milosrdných v duchu věrně se sjednocují a svazují.“

Nejmladší člen uzavřel hnihu a sedl na posledním místě.

„Tedy, rozmilí páni žadatelé,“ ujal se slova Benik, „slyšeli jste naše regule a doufám, že jim zcela rozumíte. Kdo chce býti členem naší bratřiny, takto se musí zachovati. Slibujete, že tak i vy učiníte?“

„Slibujeme,“ řekl kaplan a Trepčinský.

„Od nepaměti bylo obyčejem, že noví členové s jistými ceremonii byli přijímáni. Tak se chceme zachovati i dnes.“

„Prosíme o to,“ řekl kněz Trachta.

Následovaly modlitby, litanie k Bohorodičce a potom žadatelé znovu přednesli své prosby.

„Chceme o tom rokovati“ odvětil správce, „a vyzýváme vás, abyste maličko poodstoupili.“

Při tom ukázal na dvěře do přístěnku, kde bylo skladiště prádla, šatů a peřin, kde stály truhly, skříně a police u všech stěn a na okno byla připravena silná okenice se závorou, aby se sem zloděj nedostal na krádež. Tady postáli žadatelé a oko kaplanovo tékalo kolem po všech tu nahromaděných věcech, které nasvědčovaly, že domácí hospodář je zazobán. Na skřini stály hodiny pod skleněnou bání a na protější straně v láhvi dovedně vyřezané umučení Páně. V koutě v almárce byly srovnány knihy.

Zatím se členové radili, sklonivše hlavy v hromadu. Jindy také hlasovali, ale teď šlo všechno velmi hladce. Brzo Beník volal žadatele z přístěnku.

„Naše bratřina literácká se jednohlasně usnesla přijmouti vás za členy, když slibíte poslušnost k regulim a uctivost ke starším.“

„Milerádi slibujeme.“

„Bývalo obyčejem, že novi členové říkali vyznání víry, toho od vás, pánové, nežádáme, neboť jsme přesvědčeni o vaší pravověrnosti. Jenom ještě nutno položití prsty na tento kříž, který sem byl z kůru přinesen, a zavázati se slibem k našim regulim.“

Žadatelé tak učinili a opakovali po starším :

„Dej mi Bůh, abych dobrý příklad jiným dával a své duše spasení věčné způsobiti mohl. Amen.“

Tu se všichni shrnuli kolem nových členů, jim blahopřáli a za bratry prohlašovali.

Beník podal oběma svíce řka : „Přijměte hořící svíci do rukou na znamení všech účastnosti bratrství tohoto; Pán Bůh rač to dáti a blahoslavená Panna Maria, aby duše vaše před trůnem Božím jako svíce jasná byla.“

Následovala závěreční modlitba a ceremonie ukončeny.

Noví členové hned sahalí do kapsářů, aby dali nějaké „příjemné“, jež se nyní neurčovalo, ale ponechávalo na vůli, jak „lásky usoudila“.

Třepčinský položil libru vosku a několik penězů, jak bylo v minulosti obyčejem, také Trachla z váčku počítal stříbrňáčky, ale starší ho zadržel.

„Nic tak, velebný pane, od vás příjemného nevezmeme. Na prvním jste u nás místě a ještě málo jste tu viděl peněz. Jinaké nám služby vykonáte, a jako máme pana faráře rektorem, tak vás žádáme, abyste byl jeho sekretářem čili příručím.“

„Nejmladším členem bych měl býti a tak mne povysujete? Toho přece nezasloužím,“ bránil se kaplan.

„Váš stav toho vyžaduje a vždycky tak bylo. Udělal jste nám radost a vyznamenal nás. Jenom často přicházejte na náš kůr.“

„Už víte, že si rád zazpívám.“

„Bývalo dříve obyčejem, že starší na své i na útraty pokladny dávali svačiny, jako jest v jiných ceších: mně by o to pohostění nešlo, rád bych je dal, ale naši nepřítelové by z toho odvozovali, že se k pitkám jenom scházíme a to že přední účel bratřiny. Kdo chce, ať jde k ‚bílé růži‘, tam ať pije ve střídmosti a s námi se povesele.“

Hned všichni vstávali a jednak do hospody, jednak domů jíti se chystali. Pavel se omluvil. Srovná tu knihy, zapíše členy a potom k nemocnému otci se navrátí.

„Tak, tak, pohlídej tu, než se moje dcera ze hřbitova navrátí,“ řekl Beník, který také na sebe bral plášť a s bratry domov opustiti chtěl. Po boku se ho Trachta přidržoval. I jiní skupili se kolem svého staršího a kdosi propověděl, že by měl předříkávati nějakou píseň, když takový průvod vede.

„Ale prál bych si,“ odpovídal Beník, „všechny vás v takovém stavu odvésti do vašich domů.“

„Buďte bez starosti, hany bratřině neuděláme a sami nad sebou bdíti chceme.“

„To bude slušno a každý nás pochválí.“

Kde kdo ohlížel se za tím průvodem, někteří pozdravovali a všichni se divili, že mezi těmi starci také nový kaplan, jehož mladistvá tvář se tu až divně vyjímala.

Pavel zůstal v domě staršího bratřiny a ještě nahlížel do spolkových knih. Celé dnešní jednání musil zapsati a nové členy připojiti do seznamu. Namočil péro, zkusil, ale přece ještě nepsal. Vzpomněl na otce a tak se cítil zde v osamělosti neklidným.

Posléze přece psal do pamětní knihy: „V adventě při suchých dnech předstoupili před bratřinu literátskou počestní muži: Jan Trachta, místní kaplan, a Karel Třepčinský se žádostí, aby byli do spolku přijati. Stalo se jednohlasně...“

V tom se otevřely dvěře a vešla Štěpánka. Mráz ji vyvolal na líc červeně a oči vesele hleděly z pod obočí. Zarazila se na prahu a potom spustila šelmovský smích.

„Hleďme, nenadála jsem se, jaký tu hlídač našeho domu! To jsem mohla ještě směle zůstatí venku.“

Pavel pozvedl hlavu a odložil péro. Zjev dívčin mile naň účinkoval, ale přece na oko se durdil.

„Pěknou jsi hospodyní, dům plný hostů a ty Bůh ví, kde se honíš! A jakou to máš čeleď? Nikdo se tu ani neukáže. Nebýtí mne, špatní lidé celou výbavu by ti roznесли z komory.“

„Děkuji, že's mně vinuti a podušky zachránil. Jestliže jsem ostatní hosty opomenula, tobě všechno vynahradím a dobrou svačinou tě poctím.“

„Pro mne se nenamáhej, mně se musíš jinak odměniti.“
„Mileráda podniknu, co mně uložíš.“

Pavel povstal a postaviv se před pannou, s kterou se znal od mladosti, přísně se zeptal:

„Rci mně, s kým jsi se na procházce sešla a mluvila? Ale vyžaduji naprostou upřímnost.“

Mladý muž zahrozil prstem.

Štěpánka ještě více se uzarděla a poodstoupivši k oknu pravila nespěle:

„Nepřijímáš mne do bratřiny, abys všechno ode mne vyzvědět musel a na skřípec všetečných otázek mne napínal. Mluvila jsem s tím, koho jsem potkala.“

„Pomalů, pomalů; brzo i ženy do spolku budeme přijímati, jedna ctná vdova se už přihlásila a to paní Špatová,“ hrozil Pavel.

Štěpánka se dala do hlučného smíchu.

„Potom je konec s bratřinou. Špatová by ve sboru udržovala vzděky prim a na vás ani sekund by se nedostala.“

„Tedy nepovíš pravdu! Dobře, povím sám, kdo se tě na silnici přidržoval.“

„Proč se tedy ptáš, když všechno víš? Dokonce jsi snad vyhlížel a stopoval.“

„Ani mne nenapadlo. Povinnosti nejmladšího člena jsem konal a zde zapisuji nové vzácné údy. Velice rád bych byl, kdybych k nim mohl připsati také jakéhosi — Jiřího Šlejnis, tovaryše soukenického.“

Divka se odvrátila, aby zakryla rozpaky.

„Ale ten k nám nepřistoupí,“ pokračoval Pavel Koryš, „ten se nám jenom posmívá a z nás žerty si tropí, nás tupí a haní.“

„Ty o tom víš?“ rychle a ustrašeně ptala se Štěpánka.

„Jak bych nevěděl? Jiří se s nechutí k bratřině netají, ale veřejně mluví mezi soudruhy, v domě šenkovním i na ulicích. Na vlastní uši jsem to slyšel nejednou.“

Ta zpráva Štěpánku nemálo zarazila. Tedy už u všeobecnou známost vešlo, co Šlejnis v nerozumu promlouvá? Divka hned vyzorovala, jak by to mohlo jinochovi škoditi.

„Snad to není tak zlé, jak na černo ličíš,“ počala svého nápadníka omlouvat. „Někdy se více mluví, než se s pravdou srovnává. Jiří má nepřátele, že není domácí.“

„U mne by takový predsudek neplatil. Vždyť jsem sám radu let v cizině trávil a vím předobře, jak milé jest mimo domov přijeti. Ale o Jiřim pravím čistou pravdu. Jenom aby mu to jednou neškodilo!“

Pavel vyšším hlasem na jevo dal, že mu není také jednání Šlejnisovo lhostejné. Tupil-li bratřinu, hanu vrhal i na nejmladšího člena čili pedela. o němž zvláště nepřiznivě se vyslovoval, jaké prý ponižující služby ve spolku koná.

„A co jsem se mu namluvila a se ho naokřikovala,“ teď se přiznávala divka. „Nedá si říci, stále na svém trvá,“ dokládala smutně.

„Takového nejlépe nechati a nemluvíti s ním.“ radil Pavel. „Kdyby spolek měl nadále ochranu úřadů jako před lety, však by pan Jiří viděl, jak bychom s ním zatočili a vážnost si vymohli. Než ani nyní ještě nevyjel a může se zmýlit.“

Mladý Koryš zahrozil teď ne žertovně prstem, ale zlostně celou pěstí.

Štěpánka se tak nějak schoulila, jakoby ten předpovídaný trest i ji také stihnouti měl.

„Ale, Pavle, snad by si se tak nezapomínal?“

„Ať tedy ustane tupiti náš sbor, který mu v ničem neublížil, ať nás nehanobí, nás nevystavuje v posměch všeobecný!“

„Je to posud větroplach nerozumný.“

„I v jeho letech jsem už vojenský kabátec a šavli nosil. Rozumu má více než dosti, že jim trouší. Vim o všem. Měšťané přicházejí k nám do krámu a povídají si, co zase Šlejnis vymyslel, jakou přezdívkou nás obdaril a kterou píseň o literátech zpíval.“

„Píseň? O tom jsem neslyšela z úst jeho.“

„Ovšem, před dcerou staršího a jako sloupu bratřiny se neprozradí. Tak hloupý není. Na panu Beníkovi mu přece musí velmi záležeti. Ale zeptej se ho na všechno, až ti bude zase u hřbitova nadcházeti. Snad se pochlubí.“

Pavel už mluvil kousavě a rozhorleně. Dávno se chystal dívce vše říci, teď se mu k tomu příležitost naskytla. A mluvil by ještě více a otevřeněji, kdyby nepřišel domů učeník Josef a hned se nehlásil, že od oběda už uplynulo několik hodin.

Štěpánka došla mu pro nějaké sousto a Pavel nakloniv se nad knihu, psal ozdobným písmem:

„Žadatelé shledání úplně zachovali a nad to poznáno, že budou ke cti bratřiny. Jan Trachta hned zvolen také sekretářem spolku. a poutnický vůdce, takto mistr bednářský Třepčinský připověděl, že jest ochoten na kůru předříkávati nábožné písně a předzpěvovati, kdyby starší ochuravěli a na čas hlas ztratili. Bednář zaplatil příjemné dle libosti, kaplanovi jako v novotě toto zcela odpuštěno . . .“

V.

Před pěti roky připutoval do města rozrostlý jinoch a okouknuv se kolem ptal se, kde je cechovní hospoda, že by se rád poptal po práci.

Na první pohled poznal, že tu pracují soukeníci: při rece stála valcha a na stráních kolem byly rámy na sukno. Také byl sem doporučen. V ulicích tu a tam slyšel drčení stavů, na nichž se rukodílně sukno tkalo.

A štěstí mu prálo. Hned dvě místa se mu nabízela, jakmile předložil vysvědčení a jiné listiny. Bylo to před

většími výročními trhy, práce hojnost, a Jiří Šlejnís se hned stěhoval k mistru Šandovi. Od toho se tovaryš stal samostatným, když pojal mladou vdovu také po soukeníku za ženu. Šanda zůstal s učeníkem a hledal pomocníka. Šlejnís přišel mu vhod. Posud mnoho nevandroval a dle mínění Šandova nebude příliš vyvětralý. Po vyučení zůstal ještě u mistra, až se do světa pustil.

Šanda byl spokojen. Byl to muž hodně lakomý a přičinlivý, jemu o to běželo, aby co nejvíce vyzískal, jinak se o tovaryše nestaral. Určil mu komoru k přespání, řekl, na které rohatině si má pověsiti sváteční šat, dal mu třikrát denně najísti a potom téměř mlčky vedle něho pracoval. Jenom tu a tam prohodil poznámku zpravidla uštěpačnou. Nežil v miru s cechem, nesrovnával se s obecní radou, s kterou se kdysi soudil o stromy za zahradou, mnoho se mu v městě nelíbilo, všemu se stavěl na odpor.

Jiří brzo mistra prohlédl a tak se zde do života vpravil, aby žil hodně vesele. Mistra si naklonil rychlou prací a přisvědčováním k jeho kousavým poznámkám, v kuchyni se zalichotil a volného času užíval co nejsvědomitěji. Komora, kde spal, měla zvláštní vchod a nikdo se nestaral, kdy obyvatel její odchází a se vrací. Jiří záhy si vynasel soudruhy a s nimi se bavil, vynahraňuje si mlčení, k němuž doma u stavu byl odsouzen.

Šlejnís potřeboval při svém mládí otcovského přítele, který by mu vzdálené rodiče nahradil, časem ho napomenul a dobře vedl. Toho se však nedostávalo u Šandů, kde se pachtili jenom po výdělku, lakotili a ukládali. Tu byla ceněna pouze práce a když ji tovaryš vykonal, byl volný.

Jiří dovedl té volnosti užiti. Cech neměl už té moci, aby ho zdržoval, pokutoval, byl pouze jako pro památky a vnější obřady, a Šlejnís uměl se i chytře vyhnouti, aby starší nepřišli mu na kobytku. Záhy se ukázalo, že není veselejšího kumpána nad něho. Brzo se vpravil v městě do poměrů a vyhledal si společnost. Tovyři po práci v podvečer se scházeli a Jiří za nedlouho se stal jejich vůdcem. Všechno se točilo kolem něho. Obyčejně mu mnoho prošlo, poněvadž se to obracelo na vrub jeho veselé povahy, a někteří se i zasmáli těm kouskům, jež prováděl.

Domov jeho byl vzdálen asi pět hodin cesty. Pocházel z městyse, kde se také soukenictví provozovalo a kde se také u souseda vyučil. Až sem přicházela za ním jeho matka a dle zevnějšku bylo znáti, že Jiří z bohatého rodu nepochází. Matka byla jednoduše ustrojena a vždy ve stejných se dostavovala šatech.

Šlejnísová s nikým téměř zde nepřicházela do styku, než s Šandovými, a ti ji syna nehaněli. Byla spokojena a nadála se, že Jiří už přišel do rozumu a těch minulých dareb-

nosti zanechal. Měla radost a spokojeně odcházela. Ovšem, peněz neodnášela a také o ně neřikala. Jakž tak se obživila s mužem a dcerou při práci za denní mzdu. Rodiče byli rádi, že syna mohli dát vyučiti za remeslníka. Živilí ho v učení jeho a na cestu ještě naplnili mu tlumok prádlem a šatem.

Jenom když se nyní drží, od mistra k mistru nepřebíhá a nepřicházejí na něho stížnosti.

Matka se zdržela obvykle jenom nějakou hodinu. Celou návštěvu vykonala za den a už zase pospíchala do svého domova, aby vydělávala na denní potřeby.

V městě se poznalo, že Jiří jednou do začátku mnoho peněz od rodičů nedostane, proto mu zazlívali, že nenásleduje svého mistra a nešetří. Zaopatření měl úplné, dostával týdenní plat, ale ten vždy docela utratil. Co neděli šel do cechovní hospody, kde jakou pouť v okolí navštěvoval, všech zábav v městě se účastnil. K tomu bylo třeba peněz, někdy více, než vydělal. Také se rád strožil a kupoval si trety, bez nichž by dobře obstál.

Brzo jeho rozmařilost byla všeobecně známa.

Jinak se nedopouštěl špatných věcí, nikdo mu nemohl něco podobného vyčítati; že byl rád vesel, že utratil, co si vydělal, proto přece ani purkmistr mu nesměl slova výčitky říci.

Jenom noční strážcové ho napomínali, aby ustal s tím zpěvem a raději na lože se uchýlil. Jiří velice rád zpíval a zpívati uměl. Doma při práci jenom si bručel nebo pohvizdoval, neboť Šanda nerad „to hulákání“ poslouchal. V malé komůrce se mu zpívati nechtělo, hlas se příliš o stěny odrážel, za to venku ve volné přírodě nebo v hospodě si zazpíval od srdce a od plic. Jeho láska ku zpěvu brzo byla všeobecně známa a pěkný jeho hlas zazníval městem.

S večerem sešla se omladina někde stranou, chvíli se rozmlouvalo, žertovalo, na konec však byl zpěv, časem i některým hudebním nástrojem doprovázený. A byla to zpravidla píseň veselá, mnohdy i rozpustilá, jichž znal Šlejnīs velmi mnoho. V hospodě předzpěvoval popěvky pijácké i společenské.

Jiří zpíval i v kostele, ale na literátský kůr nešel, jenom dole se někdy připojoval, znal-li píseň a měl-li chuť ke zpěvu. Ty vážné a hluboké zpěvy se mu nezamlouvaly, miloval něco vyššího, rychlejšího, kde vynikal svým hlasem.

Benik slyše ho, tázal se, kdo tak hezky zpívá kdesi ve stolici v chrámové lodi.

„Mistra Šandy nový tovaryš,“ zašeptal Pavel, který už jinocha znal.

Starší bratřiny spokojeně kývnul hlavou. Také v mládí měl tak zvučný hlas. Hned si pomyslll, ten že by se hodil

za literáta. Snad o spolku neví, že se ještě nepřihlásil. Je cizinec a nikdo ho na literátský kůr neupozornil. Ale co není, může se státi.

Benik hleděl tovaryše pro bratřinu získati a nejdříve mu vzkázal, aby přišel na kůr.

Jiří se dostavil a vykázáno mu poslední místo ve stolici. Ale nějak plaše se ohlížel a zde jako doma se necítil. Zdálo se, jakoby neskrocený pták do těsné klece byl uzavřen. Oči jeho tékaly po předmětech a kolem úst to vždycky divně škublo. Chtěl se pousmáti, ale bál se. Nejraději by byl odtud rychle vyběhl po schodech na volnější vzduch.

Nejmladší člen i před něj položil knihu a ukázal, kde má zpívat. Také se připojil, ale nešlo mu to tak dobře, jako když mezi soudruhy předzpěvoval a vesele při tom ruce nazvédal:

„Nuže, bratři, v kolo sem,
ať si tu zapějem,
ať ovlaží mladou krev
vino a zpěv;
na trampoty ještě čas,
ty dost časně najdou nás . . .“

A na literátském kůře zpěváci pěli vážným hlasem:

„Všichni věrní křesťané
Bohu chválu vzdejme.“

Šlejnís chtěl se vpraviti do vážnosti, klesal hlasem, ale nešlo to! I v lodi kostelní lépe zpíval než zde.

Poslze literáté brali na se dlouhé pláště šedé barvy a sestupovali dolů, aby přiklekali ke stolu Páně, jak měli nařizeno — pětkrát do roka. V plášť se oděl i Pavel Koryš, všichni šli jako stíny a na schodech přijali rozžatou svíci. Tak kráčeli dva a dva po kostele k oltáři.

Zatím slabě hrály varhany na sousedním kůru. Nikdo nezpíval.

Na literátské kruchtě zůstal pouze Jiří a jakýsi mužik, který do sboru nepatřil a jenom dnes pro nedostatek místa jinde sem se uchýlil.

Šlejnís udiveně hleděl na ten průvod. Některý literát plášť plouhal, neboť byly všechny stejné délky a náležely sboru. Literáti pobožně přiklekali a svíce v rukou jejich plápolaly.

Jak často ti muži ony šedé pláště oblékají?“ ptal se Jiří onoho účastníka vzadu.

„Jdou-li k sv. přijímání, na pohřby, průvod,“ septem odpovídal tázaný.

„A to se tak musí ustrojiti každý?“

„Ovšem, nechce-li býti pokutován.“

Ta odpověď stačila, aby Šlejnis se rozhodl, že do spolku nevstoupí a sem docházeti nebude. Mžíkem si představil, jak by v tom řasnatém ošumělém pláští vypadal. Dlouhý by mu nebyl, neboť sám byl vysoké postavy, ale jak by se v něm kroutil, nadnášel a krčil! Kde kdo v kostele by uveden byl v pohoršení.

Jiří už věděl, že literátem nebude. Všichni účastníci kolem připadali mu příliš staří, než aby s nimi vešel ve spolek, také ho zarazilo, že byl posazen na poslední místo, a vyhlídka na onen plášť mu dodala.

Aniž by zavřel kancionál, sebral čapku a stěhoval se z kůru. Utíkal, aby se s literáty na schodech nepotkal a byl dříve venku, než po přijímání se vrátili na svoje místo. Hned ani jeho odchodu neznamenal, jsouce pohroužení v modlitbu a teprve po mši zapěli:

„Díky my již nyní vzdáváme —“

Literáté se brzo dověděli, že Šlejnis jim dal výhost a opustil je. Pedel po něm zavřel knihu a starší se marně ohlížel, aby jinochovi připomenul, že se musí ještě cvičiti, že mu něco ve zpěvu i v celém chování schází, než se stane dokonalým literátem. Ale do bratřiny by ho přijal na zkoušku, aby vystřídal Pavla ve službě a při průvodech nosil umbellu.

Ale Jiří jakoby se ztratil z města. Beníkovi se vyhnul a ani v kostele nezpíval, aby na sebe neupozornil. Domníval se, že naň literáté zapomenou a nikdo ho nebude vábiti ke vstoupení do bratřiny. Přidrzoval se soudruhů, jimž projevil odpor ke zpěvákům a jejich šedým pláštěm, které jistě staletí visí ve skříních a jimiž se už několik pokolení přiodívá ke slavnostem.

Šlejnis zpíval dále svoje oblíbené pijácké, milostné, zertovné i národní písně. Soudruzi mu pomáhali a tak často rozepěla se jizba šenkovní nebo stráň nad městem, kam se omladina v době letní ráda uchylovala.

„To je hlas, to je hlas!“ říkal Beník, který zpěváky slyšel, když šel na pole, aby prohlédl úrodu. Všedního dne neměl k tomu pro řemeslo ani času, i vycházel v neděli. A tu z ořešin k jeho sluchu zaléhal veselý zpěv.

„Sedm let jsem u vás sloužil
a nic jste mně nedali,
jen tu starou kamizolku
a pro tu jste plakali.“

„To by byl literát!“ mluvil k sobě Beník zastavuje se za každým krokem. „Jenom kdyby poněkud už zkontl, nabyl rozumu a jinak chtěl svůj pěkný hlas uplatnit. Ale takhle —“

Beníkovi bránila hrdost jeho, aby podruhé tovaryše pro kůr získati hleděl. Jindy se hlásili členové dobrovolně a ne-

byli všichni ani přijati. Později starší zapomenul na zpěváka. Když nechce přistoupiti, ať nechá tak.

Beník nevěděl, že se zatím Šlejnis seznámil s jeho mladší dcerou Štěpánkou, že spolu mluví a někdy až příliš často se potkávají. Seznámili se o věnečku řeznického cechu, který oslavoval památku tristaletého trvání, Štěpánka na něm byla se sestrou Teresíí a tu si jí nápadně všimal Jiří.

„Nevolil by špatně,“ usuzovaly sousedky, které si mladých lidí dobře všimaly. „Takovou nevěstu by každý bral a tomu tovaryši by se to u Beníků dobře hodilo. Sedl by do hotového, ani by si řemeslo zaváděti nemusel. A Štěpánka není také k zahození.“

„Pravda, pravda, jenom svolí-li otec. Ten bude pro dceru někoho jiného hledati.“

„A co by toužil po penězích, když sám dost má? Ať také jednou chudý řemeslník dojde štěstí!“

„Bude li tento po chuti Beníkovi. Znáte ho — literáta. Chce, aby se každý v městě jejich regulemi řídil, všech her v kostky, veselosti a hněvu se varoval. Jiří však má v sobě jiného ducha a nikdy se nepoddá.“

„Pak se nestane také zetěm staršího bratříny literátské.“

VI.

Náhle se rozstonal kupec a kramář Václav Korys, ale nemohl se z toho dlouho vymotati. Nepomohlo důkladné vypocení a ještě několik tak zvaných domácích prostředků, nezahnal nemoc zavolaný doktor, který do nárožního domu na náměstí přicházel co den.

Pavel často šel do lékárny, nad jejíž dveřmi byl v kameně vytesaný svinutý had, jak hlavu sklání nad kalískem, ani éky nepřinášely toužebného uzdravení.

Dojela provdaná dcera, přišli synové, ale posléze přece u nemocného zůstal jenom Pavel.

Korys udělal pořádek s duší i s majetkem, který rozdělil mezi děti. Dům s krámem, stodolu za městem, desetikorcovou roli u kapličky a značně dlouhou louku, táhnoucí se vedle potoka, dostal Pavel. Mohlo se říci, že obdržel nejvíce, ale také nejdéle rodičům sloužil, ke jmění přispíval. Krám k rozkvětu přivedl a měl ještě matku, o níž starati se musel, třebaže vládla menším majetkem, který byl uložen v truhle pod veškerým plátnem a záležel z bílých penězů dobrého rázu.

Dalo se čekati, že Korys nejvíce na Pavla bude pamaťovati. Vždycky tento syn poslouchal, na vojně zkusil a byl příčinnivý. S otcem navštěvoval literátský kůr, nestyděl se za nejnižší služby, ani za ten starý plášť, jimž se přioděl, když přistupoval ke stolu Páně nebo doprovázel na hřbitov nebožtíka.

O Pavlovi vždycky šla městem dobrá pověst, ani cizina ho nezkazila.

Úkolem literátů také bylo nemocné členy navštěvovati. Beník sám při nejbližší schůzi na ten odstavec stanov ukázal.

„Kdožbykoliv z toho bratrstva nemocí navštíven byl, hned od domácích některému spolubratru o tom nemocném se oznámí, který povinen bude to starším přednésti a oni buď sami toho churavého navštíví nebo jiného k němu pošlou, který by jej pobožnými slovy potěšil, i také, kdyby se nemoc rozmohla, otcí duchovnímu přednesl, aby nemocný svátostmi časně zaopatřen býti mohl.“

Tuto povinnost vykonal Beník nejdříve sám. Dříve vstal od stavu, vyměnil si kabát, natáhl vysoké boty, narazil beranici a už minil vykročiti. Ale ještě se zastavil a na Štěpánku zavolal, aby donesla víčko mišenských jablek.

„Snad přijdou nemocnému k chuti. Může si je upéci nebo rozstrouhati.“

Všechny kapsy naplnil a šel. Měl plnou hlavu starostí, myslil na nemocného druhá a přímo protivný byl mu vrískavý zpěv, který odkudsi k němu zaléhal. Teď nebyl nalaďen ani pro vážnou píseň pobožnou, neřku-li pro junácký popěvek:

„Daleké, široké pole,
proč jste se zelenily,
co jste mne potěšit měly,
vy jste mne zarmoutily.“

Beník vešel nejdříve do krámu a tu dle usazených očí kupcové hned poznával, že je zle, že se nemoc horší, místo aby se stav Koryšův k dobrému obracel. Byl uveden do světnice vedle krámu, kde nemocný ležel a kam k němu obchvíli někdo přiskočil. Neprál si, aby se v obchodě dala nějaká změna.

„Potěš tě Bůh!“ oslovil Beník Koryše a ruku mu podával přátelsky. Ale zarazil se vida, jak přítel zhubeněl, jak mu oči zapadly a kosti povystoupily. Nemoc zle ho zkrušila.

„Vítám tě, příteli,“ řekl radostně Koryš, „já věděl, že ty nejdříve přijdeš. Hleď, jak jsem pojednou navštíven těžkou chorobou.“

Starzec hleděl se vzpřímiti na loži, ale pro slabost musil zase složit hlavu do podušek.

„Jenom zůstaň,“ napomínal Beník. „a žádných obtíží si nečiň. Takto spolu porozprávíme. Naše dávné přátelství a bratřina mne sem uvádí.“

„Bratřina!“ vzpomněl kupec. „Kolik roků jsme se v ní scházeli? Jak mnoho písni na literátském kůru přezpívali? I tu musím opustiti.“

„No, no,“ chlácholil soukeník, „dá Bůh, že zase ozdravíš, že zase s námi na kůru sedati budeš — ve svatém týdnu nebo později, až nastane teplé počasí.“

Ale nemocný vrtěl hlavou.

„Vím, že nepovstanu, že mne odnesete na svaté pole za město k sedmibolestné Matce Boží. Nikdy jsem nestonal, teď to na mne padlo, jakoby ta nemoc za mnoho dlouhých roků byla nadržena. Po vůli Boží!“

Beník ani hned neodpovídal. Slza se mu trásla v řasách, musel se odvrátiti, aby ji tajně setřel.

„Co naplat! Právě jsem počítal, že už přes šedesát let chodím po této zemi. Zažil jsem mnoho radostného i smutného. Pěkný věk! Někdo se dočká vyššího, ale více lidí ani tak dlouho nežije. Nesmíme reptati.“

Beník nebyl schopen slova. Několikrát otevíral ústa, než tu se mu hrdlo stáhlo a nevydal zvuku. V rozpacích povstal a přistoupil k zaskleným dveřím, jimiž bylo viděti do krámu. Tam se oháněla kupcová s vážkami a Pavel zručně kornouty dělal pro rozmanité koření. V tu dobu bylo v krámě nejpilněji.

„Máš pěkně zařízení obchod,“ obrátil se Beník k nemocnému.

„Ten jsem odkázal Pavlovi se všemi zásobami. Zasluhuje toho. Co se napracoval a našetřil! Vždyť posud ničeho neužil, ba ani se neoženil. Třicet roků minulo mu a ještě se neohlédl po družce života.“

„Kdekoliv bude moci zaklepati,“ poznamenal Beník.

„Jméni má, příčinnivý jest, ale některá panna se bude ohlížeti na jeho léta.“

„Aspoň už je rozumný a žádný větroplach.“

„My starší tak soudíme, ale jinak omladina.“

Zase oba muži se zamyslili na hodnou chvíli.

„Chtěl jsem něco odkázati bratřině,“ ujal se slova Koryš, „ale když byl spolek zrušen, nemůže odkazů přijímati. Pobrání nám bylo, co jsme dostali i našetřili. Tedy každý odkaz byl by marný. I vložil jsem Pavlovi na duši, aby stále udržoval tu lampu na literátském kůru před křížem, aby opatroval pro ni olej a ročně aby koupil dvě voskovice k oltáři za zemřelé členy bratřiny. Jsem přesvědčen, že to vyplní, že mu tato moje vůle bude svatou. Znáám ho dobře, co řeknu, to jistě učiní.“

Beník kýval hlavou.

„Jako správce kůru děkuji ti za tu starost, že i v nemoci na literáty pamatuješ. Ale myslím, že i sám při tom světle budeš sedati a do kancionálu nahlížeti.“

Nemocný se jenom smutně pousmál; věděl nejlépe, jak mu bylo.

„Co nejdříve zazpíváte mně: „Pryč, pryč s umrlým tělem . . .“ Doufám, že se sejdete všichni a nejstaršímu členu prokážete službu, kterou on mnohokrát jiným učinil. Jenom bych spolku přál, aby se mu za mne dostalo náhrady v silách mladších. Pavel mu zůstane věren do smrti, ale my starší odcházíme a málo kdo přistupuje.“

Benik horlivě přisvědčil. To byla i jeho bolest, jeho veliká starost.

„Pravda, pravda, na kůru jsou už místa prázdná a jindy jsme se tam nevešli. Když já nastoupil, mnohdy na schodech státi jsem musel. Ne a ne se protlačit. A té dlouhé rady při průvodech! My překonali všechny cechy. Teď nás je lrsťka a téměř všichni v letech. Jak bude dále? Všeho příčinou jest ono zrušení. Jindy jsme si zpěváky zaplatili, mnohé výhody členům slíbiti mohli, nyní musíme spoléhati pouze na ochotu, na milost.“

Benik a Koryš požalovali si upřímně. Byli pamětníky lepších časů, vstoupili a uvedeni byli do bratřiny už osekané o zboží pozemské, opuštěné úřady, ale posud držící se starých zvyklostí.

Koryš až nápadně často do rozmluvy přiváděl svého syna Pavla. Litoval, že se už dávno neoženil, do domu hodnou družku života nepřivedl a matce pomoci zdatné nezjednal.

„To se dá brzo napravit,“ poznamenal Benik.

„Po mé smrti jistě rok smutku podrží a zatím léta mu ubíhají. Myslí jsem dávno, že bychom mohli v přibuzenství vejíti.“

Benik široce otevřel oči. Vzpomněl na Štěpánku a teď se mu mnoho vysvětlilo: tedy na tu Koryš myslí?

„Což o to,“ řekl nějak váhavě, „s tvým rodem ochotně bych v přízeň vstoupil, ale nutno dříve uvážiti, jak by se ti mladí lidé rozhodli. Potom jsem myslel, aby se k nám soukeník dostal a řemeslo to pokračovalo, i když já oči zavru.“

Koryš smutně hleděl před sebe.

„Ty překážky by se daly snadno urovnati. Děti se znají od malička, zvykly by si a řemeslo bys výborně odprodal tovaryši, který u tebe pracuje.“

Benik se tou myšlenkou nikdy posud nezabýval, proto nabídka ona ho překvapila. Také si vážil řemesla, jež děd i praděd v Nekázance provozoval, proto by se s ním nerad loučil a na jiného je přenášel. Byl tedy na rozpacích.

„Milý příteli,“ řekl srdečně, „překvapil jsi mne nabídkou, proto nemožu k ní hned přisvědčiti. Dovol, ať o tom předem uvažují náležitě. Tvého syna si vážím už proto, že sotva vojenský šat složil, hned do našeho spolku vstoupil. Musím se také Štěpánky optati, než dám ujištění.“

Zrak Koryšův se poněkud skalil. Všechno na tom loži v pořádek uvedl, i Pavlovi nevěstu vyhledal, teď se mu ten plán hatil. Ale uznal, že Beník jest v právu, že nelze se v tak důležité věci ukvapiti. Vždyť se ani Pavla na svolení neptal, ale o něm byl přesvědčen. Syn o Štěpánce rád mluvil, ji chválil a také tolik ochotně do domu Beníkova jako nejmladší člen bratřiny chodil. Jistě ho tam i mimo službu ve spolku něco jiného táhne.

„Máš pravdu,“ posléze pověděl, „jednali bychom bez těch, jichž se týče. Uvažuj o tom a zeptej se dcery.“

Vešel Pavel, který se právě mohl v krámě uprázdniti: řeč obrácena k jinému předmětu. Beník ještě soudruha potěšil a odcházel z domu.

A nyní literáté poradem nemocného navštěvovali, každý donesl mu jakýsi dárek, kde kdo hleděl mu vyjevití soucít v chorobě. Koryše nemuseli dle reguli napominati, by se dal zaopatřiti svátostmi, učinil tak sám, ale přicházeli přece.

Po několika dnech Beník opět se přistrojil, aby namířil na náměstí, kde nyní ležela spousta sněhu. Chtěl opět navštívit nemocného přítele. Vycházeje z domu, zastavil se na prahu: naslouchá a slyší umíráček.

„Aby to zvonili —“ nedorekl a hned se vrátil domů.

Za malou chvíli úprkem hnal se učeník Josef ke kostelu sv. Valentina, by se pozeptal, komu zvoní. Ale nemusil se tak daleko namáhati. Na půl cestě potkal kamaráda od mydláře Šarvárka a ten, aniž by byl tážán, oznamoval:

„Právě umřel inspektor literátů; zvoní Koryšovi kupci.“

Josef jako na obrtlíku se obrátil a uháněl domů, až za ním snih odletoval.

Brzo v celém městě se mluvilo, kdo dokončil pozemskou dráhu a Koryš buď litován, buď pomlouván, chválen nebo haněn.

Poněvadž se nemohlo žádati, aby Pavel pro zármutek svolával členy bratřiny, učinil tak místo něho tovaryš Beníkův a na sedmou hodinu zval celou bratřinu ke schůzi. Spolek musí také svého staršího s patričními počty pochovati.

Shromážděným ani nebylo třeba předčítati příslušný odstavec, který stanovil: „Kdyžby někdo z toho bratrstva v Pánu zesnul, spolubratři v určitou hodinu k domu tomu, kde by tělo téhož bratra nebo sestry odpočívalo, časně se dají najíti a někteří to mrtvé tělo, jini světla a ostatní za marami počestně jdouce, to tělo do kostela i až k hrobu mají doprovázeti . . .“

Beník oznámil úmrtí, i kdy bude pohřeb, žádal, aby se všichni dostavili do jednoho a patričně zemřelého pochovali. Hned také zopakovali si písně, které střídavě s hudebníky budou cestou zpívat. Svěc dodá Pavel příslušný počet.

„Spolubratr náš si zasloužil, abychom mu řádně posloužili: kůru sloužil na čtyřicet roků a vždy byl členem milým a rozvážným.“

Literáté by posloužili členu i nejnehodnějšimu. I ženy a děti spoluúdu svých doprovázeli ke hrobu.

Koryš měl pohřeb v neděli odpoledne, a zdálo se, že i nebe ho milovalo, neboť po dlouhé opět době ukázalo se zase slunce a ozlatilo celou přírodu.

Také Jirí Šlejnis se šel podívat. S Koryšem nikdy nic neměl, kupec do jeho cechu nepatřil a proto klidně přihlížel na scházející se lid k domu smutku. Se dvěma soudruhy stál u dřevěného sloupu v podsíní a přešlapoval s nohy na nohu. Byl dosti lehce ustrojen; odložil zimník, když se slunce ukázalo, ale záhy poznal, že posud jaro není a slunce že si provedlo s lidmi ošemetnou hru. Byla poslední neděle adventní, před radostnými svátky vánočními.

Šlejnis choval se slušně, ani jediná posměšná poznámka nevyšla z jeho úst. Málo mluvil a vzpomínal, že má doma ustaralé rodiče a že asi záhy mu povinnost nastane doprovodit je na hřbitov. Při poslední návštěvě matka si stěžovala, že tu cestu o dvě hodiny déle konala než jindy a doma že otec také postonává.

Soudruzi Šlejnise ani nepoznávali. Jindy o každou věc vtip svůj brousil.

Koryš těšil se rozsáhlé známosti, velmi mnozí přicházeli a přijížděli na pohřeb. Ob chvíli před hospodou stanuly saně a účastníci vystupovali. Také některé cechy nesly korouhve a lucerny. Hudebníkům zazářily ve slunečních paprscích plechové horny. Mládež seřaďovala se v průvod. Koryš býval inspektorem, dokud literáti i na školy dohlíželi, a jejich učitelům hleděli přilepšovati na koledách i za výpomoc na kůru.

V tom se brala řada mužů v dlouhých šedých pláštích. Každý nesl svíci a noty.

Jindy by se Šlejnis zasmál literátům v tom divném šatě, v těch obstarožných pláštích se širokými límci; dnes hleděl mlčky a ani kolem úst mu to nezahrálo šelmovstvím. Byl dojat přípravami k pohřbu a vzpomínal na otce a matku, z nichž ten neb onen záhy mohl klesnouti do hrobu. Jejich pohřeb bude chudičký!

Beník vedl literáty, jeden bratr nesl umbellu zahalenou černou rouškou. I kříž s kůru sundali, aby jej v průvodu nesli. Vždyť naň Koryš před lety přísahal, že bude konati povinnosti literátské a splnil slib onen do slova.

Zazněl zvon a lkal smutně.

Přicházeli oba kněží v černých pluvíalech.

Literáté zatím už zazpívali u mrtvoly, dříve než byla těžkým vikem zakryta.

„Odpusť, Hospodine, lidu svému —“

Mrtvola byla vykropena, položena na máry, které nesli čtyři literáti, ostatní následovali kolem se svícemi v rukou.

Za hlaholu zvonů postupoval průvod ke chrámu, kam Koryš tolik cest v životě vykonal za každého počasí a kde chválil Boha dojemnými zpěvy.

Také Šlejnīs se připojil k průvodu.

Z kostela šli na svaté pole, kde kaplan Trachta nad otevřeným hrobem měl dojemnou řeč, vyličuje zásluhy zesnulého jako křesťana, občana a literáta. Při tomto odstavci se zdržel nejdéle a zmínil se také o bratrině, která nyní nezištně a chvalitebně pracuje ke cti Boží.

Všichni a zvláště literáti bedlivě naslouchali. Beník by byl řečníka objal, jak se mu ta zmínka o spolku líbila.

Koryš byl pochován a literáti v průvodu se vraceli do chrámu, kde vykonal na svém kůru modlitby za zemřelého při světle svéc, jak regule nakazovaly. „aby Pán Bůh spolu-bratru milostiv býti ráčil a radostného jednou z mrtvých vstání mu popřál.“

VII.

Mistr Šanda svému tovaryšovi komory valně nevytápěl; zval jej k zahrátí se do velké světnice, a jenom na noc mu duchnu u kamen na chvíli přidrželi. Než Jiří přece nejraději v komoře obýval, máje odtud oknem rozhled do ulice Nekázanky, kudy často Štěpánka přeběhla. I vypožoroval, kdy a kam odchází, brzo-li se vrací a kdy by se k ní mohl přiblížit.

Na sv. Štěpána bylo dosti citelně mrazivo, ale Jiří přece prodléval v komoře. Otevřev okovanou, silnou okenici, hleděl přes zahradu teď holou a bezlistou do ulice, kdy vyjde Štěpánka.

Ob chvíli až sem zazníval zpěv malých koledníků, kteří umrzlí pobíhali dům od domu a zpívali vánoční koledy. Šlejnīs si vzpomněl, že také doma na horách kdysi koledoval:

„Pochvalmež této chvíle
Děťátko premilé,
jemuž všichni andělé
zpívají vesele . . .“

Ale tu se podivil, že Štěpánka nevyběhla jenom ve vlňáku, aby nakoupila něco v některém krámě, nač dříve zapomněla, naopak — Benikova dcera už vyšla pěkně ustrojená v kabátku, se šátkem na hlavě a košíkem na ruce. Kam jde? Do kostela je přece brzo a takto by se tam neoděla. Je připravena na delší cestu přes pole. Ještě na záspi postála,

Na cestě k lepšímu.

vzpominajíc, zdaž něco nezapomněla, aby se nemusila z ulice vraceti.

Jirí viděl Štěpánku červenolící, v modrých šatech, vypletenou a velice se mu libila.

„Jenom kam tak záhy jde?“

Tu se mladý muž pleskl přes čelo. Že na to nepřišel? Že jenom mohl zapomenouti? Vždyť přece dnes koleda, Štěpánka je kmotříčkou dětem sestřiným a tudy má povinnosti donéstí těmto koledy, když si posud nemohou samy pro ni dojít. A jak mohl pěkně dívku doprovodit, jak by si cestou povídali! Dvě hodiny cesty! Zatím co by se Štěpánka s dětmi radovala, zašel by do hospody a čekal u okna.

Ale bylo pozdě. Posud se neumyl, o svátku si chtěl příležitosti, ani neměl vyleštěných bot. Zaspal a teď všeho nedohonil. Štěpánka nakročila a umi hodně utíkat. Tě by nedohonil.

Jinoch mrzel se na sebe, že večer dlouho hrál se sou-druhy o ořechy a teď si příležel. Vlaských i lískových ořechů donesl plné kapsy, ale vzácná příležitost doprovázeti milenou dívku mu uprchla. Byl by se proto bil, rychle přiskočil k vodě, ale ta zmrzla přes noc úplně.

„Půjdu jí odpoledne naproti,“ pojednou se rozhodl, „zajdu hodně daleko, až k samému městu.“

Ještě se podíval oknem a už jenom zahlédl kostkovaný šátek, jak vlál za dívkou. Teď už nespěchal: do kostela se ještě přistrojí. Šel přes dvůr do světnice, aby se ohřál, teplou vodou se umyl a posnídal.

Toho dne jevil Šlejnís netrpělivost. Neposlouchal ojedinělých už posledních koledníků, kteří proběhali celé město, nesliboval druhům, kde by se s nimi odpoledne sešel a dal se obehrát o ořechy před tím dnem získané, vůbec málo jevil účastenství pro společnost, která mu jindy byla tak milou a přímo nezbytnou.

Kamarádi potutelně se usmívali, šeptajíc si, proč dnes Jirí o jejich přítomnost nestojí a co asi má za lubem. Šlejnís se jim neomlouval, ale co nejdříve se jich hleděl zbaviti.

V poledne zval ho Šanda na návštěvu hostince, kam jednou za čas šel, ale Jirí se také vymluvil. Sotva se najedl, skočil do komory, vzal zimník a hůl, hodně do čela narazil si čapku a ubíhal zadem do Nekázanky. Ani si nepovšimnul, že na prahu domu stojí mistr Beník a nějak smutně hledí v tu stranu, kde hřbitovní kostel stál. Literát litoval velice, že Koryš není na živu a neslyšel těch krásných letošních zpěvů vánočních.

Ještě nikdy literáti se tak nevyznamenalí. Co zpívali, ani v jejich objemných kancionálech nebylo.

Šlejnīs za chvíli se dostal na silnici a za město. Před hrbitovem se pokřižoval a umírnil v běhu. K čemu by se tak hnāl, Štěpánka posud nejde. Bude mu asi před městem čekati. Švakr dívku jistě kus cesty vyprovodí.

Dvě dlouhé, vyježděné koleje leskly se před jinochem. Hned šel tou a hned zase onou, jak se dalo. Postranni stezička byla místy zaváta. Jiří statně kráčel ku předu, opíraje se o hůl se železným bodcem. Přišel mu na mysl domov, kde jistě ještě větší spousty sněhu leží. Do kostela měl doma daleko, ale chvátával tam, aby zpíval krásné koledy před jesličkami, které samouk-dobrodíneec pro pohorský kostelík zručně vyřezal. Posud jakoby viděl všechny ty pastýře, i toho psa chundelatého, který pána svého do Betléma doprovázel. Jak se mu všechno líbilo i vtisklo do paměti! Jenom že měl spory s kostelníkem, rád by byl jesličky přestavěl, mnohou změnu provedl, ale byl odehnán a jednou docela za horlivost obdržel pohlavek.

Ale proto láska jeho k těm pohorským jesličkám neutuchla, ač viděl mnoho jiných po městech a ještě krásnějších.

Kolkolem silnice se všechno lesklo jako rozlitym stříbrem, sníh tu byl nepošpiněn a jenom vrány přeletovaly jej, aby něco ulovily. Od lesa vál studený vítr.

Šlejnīs už přešel jednu vesnici, kde byl uvítán štěkotem psů a kejháním husí, kteréž na návsi měly nějaký sněm.

Posléze uviděl Štěpánku, ale nešla sama, doprovázel ji nějaký muž. Kdo to jest? Jiří se obrátil a vracel se k domovu, ale ob chvíli si prohlížel onoho muže, jenž vedle Štěpánky kráčel. Syndykus by přece švakrovou tak daleko nedoprovázel. Býval už dříve pohodlný a nejraději sedával u „bílé růže“ v druhé místnosti ustanovené pro pány.

V dědině si Šlejnīs na chodce počkal, ale tak, aby nebyl zpozorován. Postavil se za hradbu jednoho statku. Prímo se rozhněval, kdo mu to překážel. Byl to Kofrna řezník — překupník. Náhodou se asi se Štěpánkou sešel a ta se ho přidržovala, aby nebyla na cestě sama. Kofrna, ženáč a otec pěti dětí mu nebude nebezpečným. Chvíli počkal a potom zavolal na Štěpánku.

Kofrna se usmál, nazvedl ruku k čepici, kterou měl staženou přes uši a uháněl dále. Předvídal, nyní že Štěpánka jeho průvodu nebude potřebovati.

Štěpánka nebyla pranic překvapena, že tu více než hodinu cesty od domova potkává Šlejnīse, tušila, že jí přijde naproti a vděčně se naň usmála.

„Já myslila, že koleduješ,“ pravila.

„Což jsem nejmladším členem literátů, bych u členů koledoval?“ opáčil Jiří.

„Dříve nejmladší člen dostával housku o vánocích a půl beránka na velikonoce, teď to však pominulo. Pavel nepotřebuje takovým způsobem si hledati přílepšení, jest majitelem pěkné usedlosti.“

„Oč jest šťastnější než já, který mám pouze dvě ruce a tolik, co si vydělám!“ zatoužil Šlejnis. „Ta chudoba je zlá.“

Štěpánka učitila narážku.

„Myslíš, že dělám narážky na tebe jako ty na bratřinu? To se mylíš. Nechtěla jsem tě urážeti.“

Tu se Jiří poněkud pozastavil.

„Jenom bych rád zvěděl, kde vzali literát: onu koledu, kterou o svátcích zpívali.“

Junák hned počal popěvovati, aby ukázal, která píseň se mu tak zamlouvala:

„Povězte, pastuškové,
co se sběhlo nově,
zvěstujte nám zemi . . .“

„Jsem ráda, že se ti také jednou něco od literátů libilo,“ usmála se dívka. „Stále jenom je haniš.“

„To mně je divné, odkud tu koledu vzali. Nikdy ještě ji nezpívali. Toť přece naše, pohorská, z mého domova . . .“

A zase Jiří zpíval:

„Pochvalmež této chvíle
Děťátko přemilé,
jemuž všichni andělé
zpívají vesele.“

„To ti mohu říci, kdo tu píseň v městě začal: nový velebný pán. U nás jí cvičil literáty, byla jsem přítomna zkouškám.“

Šlejnis vrtěl hlavou.

„Jakoby také na našich horách se narodil a od nás pocházel. Opravdu.“

„Dost možno, že jste z jedné krajiny,“ hádala Štěpánka. „A slíbil, že tu zavede i jiné písně. Je sám dobrým zpěvákem a za bratřinu se nestydí,“ dokládala dívka významně.

„Ale v tom šedém plášti jsem ho posud neviděl,“ odpovídal Šlejnis, nejsa rád, že se řeč o bratřině vede. Vždycky se mu při ní pochmuřila mysl a musel slyšeti výčitky.

„Jsem jista, že by pan Trachta ochotně na sebe onen tebou nenáviděný plášť vzal, kdyby při průvodech neměl jiného roucha jako kněz. Kdykoliv není u oltáře, spěchá na literátský kůr a tam zpívá.“

„Dobře, dobře; popřej mu té radosti a mluv o něčem jiném,“ durdil se Jiří.

„Chceš-li, vyhovím ti, ale nestojím za sebe, že se k tomu předmětu nevrátím. Byla jsem u sestry, zašla jsem do kostela a zněly tam varhany samy. Bože, to bylo smutné! Sotva jsem vydržela do konce. To jest u nás něco zcela jiného.“

„Na horách také se zpívá, ale bez spolků a bez literátských plášťů,“ poznamenal Jiří.

Štěpánka srdečně se zasmála.

„Ty pláště leží ti v žaludku, a přece jsou dobré v zimě a při nepohodách. Ovšem zánovější by neškodily.“

„Že neudělal na ně nebožtik Koryš odkaz! My bychom dodali sukno jako prkno silné, aby pláště vydržely, až nebude ani jediného zpěváka na literátském kůru.“

„Toho se snad ani nedočkáš.“

Jinoch pokrčil rameny. Už dříve se nabízel, že by Štěpánce nesl košík, ale ta odepřela.

„Je prázdný a lehký,“ vymlouvala se.

„Což v něm nezůstala žádná koleda pro mne?“ laškoval Slejnis, který přicházel opět do své míry.

„Ty bys o ni stál!“ nadhodila hlavou Štěpánka.

„A jak mnoho. Však víš —“

„Když tomu tak, mám pro tebe koledu v kapse,“ po chvíli se vytasila dívka a vyndala tři panenská jablka narůžovělé barvy.

„Jak jsou krásná!“ zvolal Jiří. „Jak se mile usmívají! Nezaprou dárkyni. Jenom aby mně hodně dlouho vydržela. Bylo by hříchem je nakousnouti.“

„Jenom abys nepřechválil!“ hrozila Štěpánka. „Vim, že se hned za hradbou do nich dáš a hodně z nich okusky zahodíš.“

„Ani kdybych hladem padal. Ne, ne; ta jablka budou na kranečku naproti loži, abych je měl stále na očích.“

„Kéž by tomu bylo tak, abys více ve své komoře než v hospodě prodléval!“ nadhodila dívka.

„I takovou slastnou chvíli musíš opepriti narázkou a napomenutím!“ mrzel se Jiří. „Kdybych měl svoji domácnost, ani bych se z domova nehnul. Ovšem musela bys hospodyní býti ty. Bez tebe do smrti zůstanu tovaryšem, a kdybych tě nedostal, tulákem se stanu.“

Štěpánka se zamlčela. V rozpacích otáčela košíkem.

„Vim, jak se durdíš, když napominám, a já přece musím zase k domluvě se vrátiti. Toužíš po ruce mé, ale ničeho nepodnikáš, abys mne dostal. Znáš mého otce a neuvážíš, že mne nedá tomu, kdo tak příliš hospody a zábavy miluje. A já budu otce svého jako hodná dcera poslouchati. Řekne-li: ne, nevdam se za tebe, ani za kohokoliv jiného. Ani staropanenství se nelekám.“

Šlejniš se zarazil, ale potom napadla ho jeho veselá mysl. Neubráníl se, aby nezažertoval.

„Do té doby v bratřině budou profidlé řady ženským pokolením doplňovati, ty se v ní můžeš i předsedkyní státi a také v tom dlouhém, řasnatém plášti budeš choditi.“

Tomu se zasmála i Štěpánka a soudruha košíkem do zad udeřila.

„Abys ty všechno neobrátil v žert a všemu se notně nezasmál! Ale pravila jsem pravdu. Chceš-li dostati mne, musíš si nakloniti také mého otce, neboť ho neopustím, i kdybych se provdala. Ke komu by také šel? Spolu jsme přilnuli.“

Šlejniš zvážněl. Už měli město před sebou. Báňovitá věž kostelní a štíhlá vížka radniční vypínaly se nad střechami vyšších, nižších domů. Na zahradách stály holé stromy, kolem planina byla pokryta bílým přikrovem. I potok pod ledem bublal a na něm chlapi vyhledávali hlad, aby se poklouzali.

Jinak tu panovalo mrtvé ticho, rušené kvákáním havranů.

Po levé straně byl rozložen hřbitov, kde byl sníh udupán od posledního Koryšova pohřbu. Však nově nasypaný hrob jeho byl i z daleka patrný.

Od města bylo viděti vysokou postavu muže, černým pláštěm zahaleného. Hlavu měl skloněnou k zemi.

„Pavel Koryš!“ oznamoval Jiří, který muže toho poznal.

„Jde k otcovu hrobu,“ přisvědčovala Štěpánka. „Denně tam chodí. Nemůže zapomenouti. Také se na svatém poli na malou chvíli zastavím.“

„To tě dnes nemusím doprovázeti,“ nějak trpce pronesl Jiří.

„Chceš podezřít?“ usmála se dívka. „Tuto já i Pavel máme jiné věci na mysli. Ostatně nám toho není třeba scházeti se k hovorům na hřbitově. Nejmladší člen bratřiny, jak jsem nejednou pověděla, má k nám vždycky volný přístup. Kam nyní půjdeš ty?“

„A snad domů. Zítřa nastává práce po svátcích. Pan mistr se beztoho už ošívá, že dlouho jim zadarmo a zítřa bude zbouzeti o páté.“

„Tak se rozejdeme,“ zastavila se Štěpánka u vrat hřbitovních, jimiž před malou chvílí Pavel prošel. „Děkuji ti za doprovod.“

„A já za koledu,“ dokládal Jiří.

Podali si ruce a rozešli se. Štěpánka se odebrala na svaté pole, aby se pomodlila u hrobu matčina. Nesla také matce pozdrav od druhé dcery Teresie, která majíc dítky a starost o dům, tím méně mohla navštívit místo, kde drahá máti odpočívala.

Šlejniš nešel přímo do města, ale zůstal na zvědách. Brouzдал se sněhem mezi zahradami na malou vyvýšeninu, odkud dobře viděl na hřbitov. Byl zvědav, sejdou-li se ti pozdní návštěvníci a půjdou-li společně domů. Záblo ho, přeshlapoval, do rukou foukal, ale přece vytrval ve sněhu, upíraje zrak ke hřbitovnímu kostelíku.

Konečně vyšla Štěpánka, sotva krátkou modlitbu vykonavši. Čekalo ji doma asi mnoho práce. Pavel ještě vytrval.

Šlejniš spokojeně se brouzдал navátým sněhem. Také mířil k domovu. Nechtěl se setkat se soudruhy, kteří by ho jistě nutili, aby hrál o ořechy. Do hry však neměl chuti. Divně mu to v hlavě vířilo, Štěpánka mnohou pernou pravdu mu pověděla do duše. Že mu jest nakloněna, věděl dávno, ale teď slyšel, že si musí získati také otce jejího a toho že získá, stane-li se řádným mužem a zanechá-li těch výstřelků, jimiž se vyznačoval.

VIII.

Ondřej Beník byl celé svátky zasmušen. Už od Korysova pohřbu nějak klonil hlavu, teď však o čemsi stále přemýšlel a uvažoval. V kostele byl na Boží Hod na všech mších a při jitni vedl sám zpěv. Sotva odložil plášť, už zase se strojí.

Doma ještě užíval menšího příručního kancionálu, ale také nahlížel do jiných knih, které si přinesl. Nebylo mu pranic proti mysli, že o koledě zůstal sám doma. I učeník odběhl k rodičům přes pole, aby jim donesl krajíc vánočky, kterou na svátky obdržel. Tovaryš odcházel jako obyčejně a Štěpánka se vypravila k provdané sestře.

Beník osamotněl, do kamen přiložil a potom se u stolu prohrabával v těch starých spisech literátských. V tu dobu by mu návštěva vhod nepřišla, ale přece se dostavila. Byla to Špatová, která obcházela domy, aby ji poskytl po kusu housky. A dali ji rádi, aby nepomlouvala a dala pokoj.

Také k Beníkovům namířila, ale hospodář ukrojiv notný krajíc hned ji šel na síň naproti.

„Vždyť nejdu po prosbě,“ ohrazovala se pomalá ta žena s chytrými očima, špičatým nosem a tenkými pysky porostlými chloupky. „Jenom jsem chtěla se Štěpánkou pohovořit, bude-li letos nasazovati husu do posady.“

„Dcera není doma, přijďte jindy,“ krátce odbýval vdovu Beník.

„Šla asi na návštěvu k sestře a nebude se báti na zpáteční cestě —“

Ale tu už Beník přirazil prudce dvéře, div že vdovu nepřiskřípl.

„Stále jako hluchý a němý,“ zasyčela Špatová. „Nechce o ničem vědět. Jenom aby potom nelitoval!“

Beník vrátil se do světnice. Teď dal na závoru, aby nebyl nikým vytrhován. A zase hledal v knihách a spolkových listinách. I regule měl před sebou a matriku členů, kterou literáti matkou nazývali.

Potom vyňal papír a psal. Jindy jenom říkal nejmladšímu členu do péra, teď psal sám, vlastně si dělal poznámky.

„Musíme se přičinit, aby bratrina zase jednou ozivila, aby se naše řady rozmnožily. Takto vyhyneme a kůr nám zůstane prázdný. Věčná by toho byla škoda.“

A správce kůru zase psal, tu a tam do knih nahlížeje. Při tom pokyvoval hlavou, jakoby přisvědčoval, že všechno pravda, co tu zaznamenáno o bratřině.

Čas mijel, Beník toho nepozoroval. Už se i venku setmělo, že neviděl na pismo. Vstav od stolu přecházel světnicí. Divné myšlenky honily se mu v hlavě.

V tom kdosi bušil na dvěře. Šel otevřít.

„To jsi ty, Štěpánko?“ vítal dceru na siní. „Měl jsem za to, že Špatová opět dotěrnosti svojí obtěžuje.“

„Což zde byla?“ ptala se dívka odkládajíc šat.

„Jenom u dveří, odbyl jsem ji. Koledu už dostala,“ oznamoval Beník, s potěšením hledě na růžolici dceru. Zima z ní přímo sálala.

„Máš tu, otče, chladno. Pravda, zapomněl jsi do kamen přikládat. A nestýskalo se ti tu?“

„Měl jsem práci, rovnal jsem před novým rokem některé věci. A jak je u Terezie?“ ptal se na druhou dceru.

Štěpánka se usmála.

„Veselo, otče, veselo. Musíš se tam na svoje vnuky podívat. Ti tě obveselí. Však se ptali na dědečka a všichni děkují za dary. To bylo veselosti!“

„Podívám se tam, podívám,“ řekl Beník a ptihlazoval si vlasy. „A cestou jsi se nebála?“

„Lidé stále chodí a kus cesty šla jsem s řezníkem Kofrnou. Shání něco pěkného pro Prahu.“

Beník i při světle hleděl do listin a Štěpánka varic večeri myslila na Špatovou. Proč si ta pomlouvačná žena právě volila den, kdy je Beník sám doma? Jistě mu chtěla něco našeptati. Jednou to na jevo přijde, že se Šlejnisek mluví, jenom aby to dobře dopadlo.

Beník ještě při světle se prohrabával v listinách, když už Štěpánka odešla na lože.

V nejbližších dnech odbývala se v městě hojně navštěvovaná schůze, při níž purkmistr s výborem skládal účty za minulý rok. Sousedé se sešli, ne že by toužili zvědět, co se nač vydalo a jaký byl příjem z obecního lesa, lázní, trhů

a jiných pramenů užitku; vždycky jenom hlavou pohodili říkajíce. „Ani kute darmo nehrabe a není službička, aby při ní nebyla partička.“ Někteří přicházeli proto, že se po účtování narazil sud piva, který už byl vpočítán do minulého vydání.

V ten den navštívil „bílou růži“ také mistr Šanda, který jindy byl řídkým hostem, teď však pil a řečnil, ano i jiné překřičel.

Na schůzi se dostavil i Benik, který úřad radního v obci zastával a naději měl i na purkmistra. Teď Koryš mu ustoupil, a tak po hlavě obce první zasedal. A na letošní sezení se Benik nějak pilně připravoval, jakoby sám měl zodpovídati všechny položky a vysvětliti, kam se co dalo. Světnice už byla naplněna lidmi i dýmem tabákovým. Také krik se ozýval a Šanda hlučně se ohlašoval. Dával na sobě znáti, že by se stavěl na odpor, kdyby se mu zavdané nedostalo.

Jednání začalo a bylo třeba hodně zatlouci, aby se dav utišil. Purkmistr vítal přítomné, potom se rychle četlo, co bylo přijato a vydáno.

„Rovná se to?“ zvolal kdosi ze zadu.

„Ještě zbyly tři zlaté,“ vysvětlovala hlava obce.

„Tak to smažte a nechte jednání!“ za všeobecného smíchu odpovídal tazatel.

„Není možno, revisori musí prozkoumati a podepsati účty.“

„Tedy si pospěšte! Jenom když se nic nepřiplácí, když podle vašeho počtu nula od nuly pojde.“

Nový smích a hluk. Revisori spěšně přehlédli rady číslic, podívali se na stvrzenky a podepisovali, kde jim bylo ukázáno. Tak to šlo od roka k roku vždycky hladce.

Purkmistr už chtěl učiniti závěrek, když povstal Benik. Jeho vážná postava a bleďá tvář přinutila každého k tichu. Sousedé byli zvědaví, o čem bude radní mluvit.

„Chlét jsem užiti vašeho shromáždění,“ počal dunivým hlasem. „abych poukázal na jednu věc. Od nepamětných dob v městě našem byl spolek, který si obral za předmět, službu Boží, podporování chudých členů, mravný život, uctivé pochovávaní zemřelých. Je to náš zpěvný sbor čili bratřina literátská. Ta se posud nikdy neutíkala o pomoc, ale kdysi sama vládla postačitelným jměním a mohla i jiné podporovati. Než nadešly smutné doby, sbor byl zrušen a nám nezůstalo nic jiného než ten černý přikrov, poněvadž jej nikdo nechtěl odkoupiti. Ovšem kancionály jsme zachránili jiným způsobem.“

„Věděli asi, že je bratřina zařízením zbytečným,“ ozval se Šanda, jemně bylo dlouho čekati na laciné pivo.

Čelo Benikovo přeletěl mráček.

„Jenom nepřítel náš nebo nevědomec může podobně souditi. Sbor je zbytečný? Bratřina že neplnila svého účelu? Dle toho souditi musím, že, kdo takto mluví, ani významu sboru nezná. Nezařídil podobný spolek u chrámu Jerusálémského Šalamoun, nebyli tam zpěváci, kteří se střídali v oslavě služeb Hospodinových? Není takovým pěvcem sám král David, Ezechiáš, ano i ten trpitel Job? Nečteme v Písmě: „Zpívejte Hospodinu píseň novou . . . Chvalme jméno Hospodinovo?““

„Tohle sem do obecní rady nepatří,“ zase volal Šanda, a už mu někteří přizvukovali.

„Buďte prece zticha a vyslechněte tak pěkná slova! Potom můžete sami mluvit.“

Ohlédli se, kdo to napomíná mírným, ale rozhodným hlasem, a spatřili ve dveřích kaplana Trachtu. I Šanda se zamrzl a mlčel. Beník vida posilu pokračoval:

„Naše sbory v Čechách pocházejí z doby Karla Otce vlasti, kdy se mnoho kostelů i kaplí stavělo, kdy i zbožnost se utěšeně rozvinula. I arcibiskup Arnošt pro ně zpěvy skládal a je podporoval. Tak zavedl bohoslužebný zpěv při chrámě sv. Víta a k bývalým žáčkům 24 duchovních zpěváků ustanovil. Z Prahy širily se sbory v Čechách, na Moravě a jinde. Není většího města, aby tam nebyla bratřina. Také náš sbor je starobylého původu. Literáté mnoho dobrého učinili, zpěv povznegli a zušlechtili, služby Boží oslavili, chudé podporovali, nákladné kancionály si pořizovali, tím umění zvláště malířství podporovali: literáti dbali mravů svých členů, zbožnosti spolku, pořádku v obcích. Sestavil jsem krátce, co dobrého učinil náš sbor, kolik mívál údů, kolik ve spolkovém domě živil členů, kolik vypravil pohřbů, co vydal na kancionály a partesy, na školu, zpěváky, náradí, světlo kostelní, podporu potřebných . . .“

Teď nebylo třeba napomenutí k tichu, všichni naslouchali napjatě. Bylo znáti, že si dal Beník práci, neboť sestavil podrobně činnost bratřiny za několik desetiletí. Ovšem pomlčel o tom, co jeho rod vydal na kancionály, aby tyto byly sboru zachovány.

„Oč vlastně žádám,“ končil svoji přednášku, „abyste ke bratřině hojně přistupovali za členy, zvláště kdo má hlas ku zpěvu, potom abyste z obecních prostředků přispěli něčím na zpěváky, které bychom si najali a vycvičili. Jindy jsme míváli školní pacholíky, jimž jsme kupovali třikrát do roka o trzích nové střevíce. — Teď sotva vystačíme na světlo —“

Poslední slova Benikova vyzněla měkce, smutně.

Nikdo se nepřihlašoval ani k odporu, ani k souhlasu. Všichni seděli jako zatezaní a mnohý cítil šíp výčitky v sobě.

Buď sám nebo jeho předkové bývali členy bratřiny, teď to pominulo.

Posléze v zadu bylo slyšeti šepot, polohlasité mluvení a na konec křik. Vystoupil Šanda.

„My přece nikomu nebráníme, aby se stal členem bratřiny, ale také nemůžeme nikoho nutiti. To je věc dobrovolná. Ale jsme proti tomu, aby se zbytečný a teď i zrušený spolek z obecních peněz vydržoval. Není k tomu prostředků. Před chvílí jsme slyšeli, jak málo zbylo z minulého roku. Kam bychom se dělali, abychom měli vydržovati zpěváky, literátům kupovati nové pláště, zákům střevíce, pořizovati kancionály, platiti pisarům a malířům. Kdo zpěvný sbor chce míti, ať jej vydrží!“

A slova ta provázel souhlas stejně smýšlejících. Na obranu bratřiny a Benika se neozval nikdo. Purkmistr nedal hlasovati.

„Když nechcete, nechejte si všechno. Literáti si pomohou sami,“ řekl Benik podrážděně. „Ale to vám pravím, že nevyhynou. O to se s pomocí Boží postaráme, aby bratřina ze zmohla, aby zpěv v chrámě vzkvétal. Za to vám ručím.“

A Benik už odcházel, aniž by čekal na pivo. Také jini následovali správce kůru. Než bylo jich málo; většina zůstala, aby oslavila účtování a pohovořila o žádosti Beníkově. Hlavní slovo vedl Šanda, který si tajně potřel jazyk pepřem, aby hodně pil na obecní útraty. Čím více si přihýbal, tím byl otevřenější, tím hlučněji vykřikoval:

„Co nám po bratřině! Ať si zpívá, kdo chce, my na to platiti nebudeme. Máme jiná vydání a důležitější. To by tak hrálo!“

Za Benikem vyšel také z hospody kaplan Jan Trachta. Stisknuv ruku soukeníkovu řekl: „Blahopřeji k takové přednášce, třeba se nepotkala se zdárným výsledkem. Však přece jednou ovoce ponese a bratřina pokvete.“

Benik byl dojat k slzám.

„Věřte mně, že jsem to myslel zcela upřímně.“

„Kdo nepředpojatě soudí, musí k tomu přisvědčiti. My zůstaneme bratřině věrni, kdyby nás sotva pět na kůru zpívalo.“

„To jest moje řeč!“ přisvědčil Benik a ruku v ruce kráčet s Trachtou od „Bílé růže.“ Teď snášel porážku • mnoho lehčeji.

IX.

Slova pronesená lakomým Šandou při schůzi a hlavně po schůzi o bratřině literátské byla dračím semenem, které mnoho zla v městě natropilo. Věc ta dostala se do úst

vdovy Spátové a tím přišla na pravé místo. Pomlouvačná a nepřející žena, již soli v očích byl pokoj v městě, roznesla a zvětšila uvedené výroky o sboru. Z pomluv žila a vrhala se na tu stranu, od níž čekala dosíci nějakého zisku. Benika nenáviděla od koledy, kdy ji odbyl na prahu domu, a zapomenuvši na notný skrojek bílé housky, haněla literátskou bratřinu.

„Chtěli nové pláště hedvábné, jako ve velkých městech nosí, obec jim je měla zaplatiti; mínili, že na cizí útraty za každou píseň pořádají budou nákladné hostiny, dali by si každou lojovici nahraditi, ale sklaplo jim.“

Jinde mluvila ještě ostřeji.

„Vyžadovali, aby purkmistr pro bratřinu členy chytal a odváděl jako rekruty na vojnu, aby každý muž byl údem sboru, ať by zpíval nebo nezpíval, jenom kdyby hodně platil!“

A tak to šlo dále jako lavina.

Ký div, že i jiní se odvažovali zpěvný sbor v lehkost bráti, že se starým literátům posmívali, při jejich hlubokém zpěvu šeptali a modliteb nedoprovázeli! Byla to krutá zkouška pro bratřinu. Náhledy nejlépe míněné byly zvráceny a na členy metána i hana.

Ovšem někteří záhy vystřízlivěli, hlavy skláněli a dle pravidla, že konšelé jsou moudřejší po radě než při ní, usuzovali, že neměli tak Šandu poslouchati a ve všem mu přisvědčovati. Odporoval, že nechtěl připláceti, že se bál, aby mu nezůstalo málo na pivo.

Ale bylo pozdě. Proud pomluv se rozlil a o bratřině nespravedlivě bylo souzeno. Starí sice ustali a pomlouvače i okřikli, ale omladina byla ráda, že nalezla nový předmět, o který by vtip brousila. Junáci nechtěli do sboru vstoupiti a v něm jarou silou platně přispívati, proto tupili bratřinu, aby se tak kryli a omluvu měli.

A zase původce nebylo třeba daleko hledati. Jaký mistr, takový jeho učenník; zde to byl tovaryš, který už dříve nechuť měl ke spolku, jehož členové o význačných dnech pláštěm se odívali. Teď Šlejnís doma slyšel narážky, pohany, slova zlo-lajná od pána svého a tím více byl utvrzován v odporu a nenávisti.

Šanda přenesl hněv na sbor od „Bílé růže“ do své dílny a zde huboval, jak jenom rachot stavů dovoloval. Ve světnici před manželkou se neodvažoval, ta brala sbor v ochranu. Její otec byl v něm starším, literáti mu vypravili slavný pohřeb a posud naň modlitbami pamatují.

Šanda tím více lál a pomlouval v dílně, kde měl ochotného následovníka ve svém tovaryši. Tu oba si notovali a se doplňovali.

Měl Šlejnīs k přirozené nechuti ještě doma dobrou školu a tu zvěděl, co kdy slina hněvu a pomluv na literáty vrhla, že kdysi příliš hodovali, kdesi i na veřejném místě pro zlost nečlenů, že se nad ostatní cechy vypínali, na majetek svůj hrdi byli a s kůru jako s patra na věřící hleděli. Ano určovali kantorovi u varhan, co se má hráti, a nad hlavní kůr se vyvyšovali. Až tu jim hřebínek sražen úředním rozpuštěním.

„Po bývalém panství se jim stýská, proto nasazují všechny páky a my jim měli pomáhati. Ale po tom nedělním odbytu zajde jim chuť a dají pokoj,“ radoval se Šanda ze svého vítězství.

„Mne vábí za člena, že prý bych jim hlasem svým vypomohl,“ chlubil se Jiří.

„Nevstupuj nikam. Co bys z toho měl? Literáté teď nemohou zpěváky platiti. Také bys zkouškami a zpěvem mnoho prozahálel.“

Mistr měl vždycky svůj prospěch na mysli.

Jindy by si toho Šlejnīs všimnul, dnes poslouchal Šandu ve všem jako pismo a horlivě přisvědčoval.

Tak oba tupili nevinnou bratřinu a členy její, Jiří pak přenášel hanu i do omladiny městské, již se nechtělo vstupovati do sboru, který by je regulemi sevřel do rámce pořádného života. Na paměti měli, že se tu pod pokutou zapovídaly „všechny a všelijaké nezpůsoby, nevážnosti, na kůru procházky, v kostele suškání, rozprávky a šepky a jiné nepříjemné vášně a nezbednosti.“ Měli strach, že by je často monitor napomínal, káral a pokutoval. Byli v obavě, že nevyhoví, že jim bude mnoho vytýkáno. Toho poručníkování měli dost doma, proč by ještě sami na sebe nové dutky si pletli? Domnívali se, že vstoupice do bratřiny, ztratili by svoji svobodu, že by museli spolu přioditi se neobvyčejnou vážností, až by na sebe vzali ony dlouhé šedé pláště, které zvláště Šlejnīce strašily.

Jiří byl opět ve svém proudu. Doma se mu dostalo posily, soudruzi ho podněcovali, jakýsi literát ho pohněval; ký div, že při své bujné povaze a náklonnosti k posměchu zase do bratřiny rýpal, ji tupil a na deset honů se od ní vzdaloval! Nebylo tu Štěpánky, která by ho upozornila na nerozvážné jednání, scházela ruka, která by ho vedla.

Šlejnīs se dostal mezi své do Markusova krámku v postranní ulici, kde to páchlo kožemi a páleným. Sem přicházeli milovníci lihu, usadili na sudy po krámě rozestavené, pokuřovali a popijeli. Šlejnīs tady byl řidkým hostem, ale přece časem zavádil o nečistý, zastrčený krámk. Teď sem byl poslán mistrem pro barvu na sukno a shledal se tu s mnohými známými. Hned mu nesli zavdanou a zvali mezi sebe.

„Ani tě viděti není; buď na masopust sháníš veselku nebo se učíš literátským regulím, aby tě přijali za placeného zpěváka na kůr a na pohřby. Ale mně musíš zazpívatí pěknou.“

Šlejniš pohodil hlavou na znamení, že dalek jest toho, co se tu o něm míní a zavdav si od prvního řekl: „Kdybyste nepokoušeli! Na veselku není ani pomýšlení a na regule také ne. Pilně pracujeme, neboť pan mistr na jaro chce navštívit trhy v předních městech.“

„Ten jenom dře a šetri. A co z toho bude mít? Také ho odnesou na hřbitov a literáté mu zapějí smuteční.“

„Do té doby bratřina v městě nebude“, mávnul rukou Jiří. „Ta je pouze na vymtění, na vyhnutí. Však pro ni nezapláceme. Nalejte mně také náprstek páleného,“ obrátil se k židovi.

„Pravdu máte,“ řekl tento a nalil do hodné sklinky, stranou šibalsky se pousmáv.

„A nás budou donucovati, bychom mezi ty starochy chodili na kůr a s nimi od rána zpívali chvály a žalmy. Ani kdyby nám u obce zaručili hodné platy, kdyby nám koupili hedvábné pláště a denně strojili nám svačiny, nepůjdeme. Jak dlouho může ještě literátský kůr trvati?“

Jiří se hodně napil, až mu líh vstoupil do hlavy.

Markusovi návštěvníci mluvili dříve o jiných věcech, ale teď se dali do bratřiny a Benika. Bude vystupovati v obecné schůzi s takovými novými návrhy, ať si je ponechá pro literátské hromady o suchých dnech! Byl by celou zábavu v neděli pokazil.

Šlejniš horlivě prisvědčoval. Ta řeč byla na jeho mlýn. Také se rozehtával lihovinami, neboť v ráži nezůstal při své sklínce. Soudruzi ho podněcovali, že mluvil příliš otevřeně a neviděl si, jak se říká, na jazyk.

„Ne, ne; z nás literáté nebudou“, volal. „Rádi si zazpíváme, ale něco veselého.“

Jiří už pozvedal sklenici a popévoval.

Kdosi ho chtěl popuditi, proto se ozval: „Tedy začni nějakou píseň, třeba: „Minula noční hodina . . .“

„A co s tou, toť literátská! Já vám dnes zazpívám něco zcela jiného. Slyšte!“

Jiří jenom na krátko se rozmyšlel, mnohdy si posměšný popěvek složil na známá slova, dle obvyklých veršů. Zatočiv se v krámě, vykřikoval:

„Literátská chasa —

jaká je to krása,

když jde v pláštích vzhůru,

pyšně k svému kůru . . .“

„Ha-ha-ha-ha“ — smáli se přítomní a měli velikou radost.

„Tohle se ti povedlo! Jak to je? Literátská chasa — jaká je to krása —“

„Znamenitě, výborně!“ volali jiní.

Jenom Markus se tak neradoval. Pojednou dostal strach, že tu v jeho krámě hanění jsou přední lidé z města, kteří mu sice mnoho užitku nedali, ale mohli mu uškoditi. Jistě se záhy rozhlásí, co tu mluveno a zpíváno, jako větrem se to rozlétne městem.

„Ale, pánové“, napomínal, „mírněte se trochu a nemluvte tak o starých lidech.“

„A co ty, žide, chceš snad býti také literátem? Zazpívej, hodil-li bys se za zpěváka a potom tě hned přijmeme do cechu. Tedy začni!“ nutil Jiří.

„Ale, pánové, takhle vám nebudu moci nalévat.“

„Sami si posloužíme. Ty zpívej! Zvolíme tě za inspektora. Beztoho jeho místo jest uprázdňeno.“

Junáci se smáli a Šlejnis nabýval větší kuráže. Už byl zpít docela a nevěděl, co mluví.

„No, bude to? Literátská chasa —“ napovídal a hrozné očima svítil.

Ale Markus nezpíval. Rychle uklízel skleněné nádoby a utahoval u soudků pípy. Také žádal peníze, aby v nejhorším případě o nic nepřišel. Předvídal, že to dnes dobře nedopadne.

Také jiní Šlejnise napomínali, aby dal pokoj a v nejlepším přestal.

„Což jste se už přidali k bratřině, že chcete kázati a pořádek v obci tak na srdci vám leží?“ křičel Jiří podrážděně. „Markus musí zpívat, a má-li poněkud obstojný hlas, hned se stane předzpěvákem.“

„Měj rozum a uvaž, co řeknou starší, až jim to bude doneseno. Pod pokličkou to utajeno nezůstane.“

„Co se mně může státi? Mistr je na mé straně a cech mne nemá práva trestati. Také jsou pořádky cechovní zrušeny a udržují se pouze naši dobrou vůlí,“ volal rozohněný Šlejnis.

„Ty's tedy nějakým buřičem,“ obrátili soudruzi, jimž na tom záleželo, aby se cechy udržely a tak jejich řemeslo bylo ochraňováno.

Tu také Markus vystoupil se vší přísností. Ať se také zítra roznese, že ve svém krámě netrpí buřičských řečí a hanlivých slov. Tak aspoň bude poněkud kryt proti nářknutí, že u něho byla bratřina pohaněna.

„Žádám, abyste se pokojně choval nebo hned můj závod opustil.“

„Ty mne vyháníš? A kdo mne spil, kdo do mne to pálené nutil? Bratří, zastáňte se mne!“ volal Jiří.

Ale ani ruka nezvedla se k jeho ochraně.

„To jste pěknými soudruhy, kamarády, to se mně do vás líbí. Styďte se a do smrti se ke mně nehlaste.“

Zatím Markus už otevřel dvéře.

„Půjdu sám. vyhazovati se nedám, ale nikdy už sem nevkočím. Z toho, co jsem řekl, slova neodvolám. Takovým zbabělcem nejsem.“

Jirí vyvrával ven do noci. Zatím se hodně setmělo a v této uličce nikdy mnoho světla nebylo. Junák ještě zanotoval: „Literácká chasa —“ potom však umkl. Ovanul ho studený větřík. Postál chvíli, opřel se o zeď a uvažoval, byl-li vůbec myšlenky schopen. Z krámu slyšel smích a nádivky Markusovy. Jirí odplivnul. Napřed ho opiji, potom jím pohrdají a vysmějí se mu. Jinoch ucítil ošklivost sám nad sebou. Proč sem šel, proč se dal tak omámiti?

Vzchopil se, aby prchal z tohoto místa, nešlo to tak rychle, nohy mu vypovídaly službu. Ale přece kráčel odtud na náměstí, kde se mu před očima točily domy. Šel kolem Koryšových a pozoroval, že právě Pavel vykročil na práh, aby se rozhlédl a nadýchal čerstvého vzduchu. Díval se za Šlejnise, jak vrávorá a běže se ne chodníkem, ale uprostřed ulice.

Jirimu vstoupala krev do obličeje. Aspoň aby ho nepozoroval tento muž, tento sok. Stopuje ho, ještě od krámu poodstoupil a teď s někým mluví, ukazuje na zmoženého a směje se.

Ten smích se zaryl Šlejnisevi do duše. Slyšel jej, i když se vzdálil. Měl na sebe zlost. Tohle se mu dávno nestalo. Veselým byl, několik plecháčů obrátil, piva se napil, ale páleného se zdržoval a krámu žida Markuse se vyhýbal. Až dnes, až teď. Tak se zapomněl, tak ho špatná společnost svedla. Kam to zabředl, co to udělal?

Čím více vítr chladil mu skráně, tím přicházel k jasnějšímu poznání a tím více se mrzel na sebe i své svědce.

X.

Co se v menším městě přihodí, jakoby na buben dal. Také se hned ráno rozlétlo, co se stalo v Markusově krámě a jak špatně mluveno tam o bratřině. Ký div, že mnozí Jirího odsuzovali vzpomínajíce, že vlastně cizincem ve městě jest a nemá se do jeho poměrů míchat, že jest ještě téměř holobrádkem a již proti starším vystupuje.

Nejvíce se hněvali členové zpěvného sboru.

Beník nevěděl o ničem. Pilně pracoval sukna a jeho lidé z domu nevyšli, aby zprávu přinesli. Špatová se do domu vstoupiti ostýchala. Štěpánka něco šila sklánějíc u okna hlavu nad bílé plátno.

Venku polevilo a masopust se dostavil s blátem. Snih roztál a voda odtékala. Na zahradách už se ukazoval zelený trávník.

Dívka chvillemi vyhlédala oknem. Zřídka kdy přešel někdo kolem. V Nekázance nebylo jako na náměstí nebo v ulici, která vedla ke kostelu. Než tu přece kdosi v blátě capal; byl to Pavel Koryš. Jaká příčina ho sem dnes vede? Vždyť nebude dnes schůze, nikdo z literátů nezemřel, ani v kostele nebude slavnost, při níž by se mimořádně zpívalo.

Pavel očistil si obuv o vich žitné slámy na síňci a vstoupil do světnice s pozdravem. Byl nějak rozohněn a zamračen, zlostně koulel očima a kolem úst mu to pošubávalo.

„Buď vítán!“ řekla Štěpánka. „Jaké náhodě máme děkovati, že jsi opustil regály a do Nekázanky se uchýlil?“

„Je pan otec doma?“

„Ovšem, s tovaryšem vlnu vypírá. Hned ho zavolám, když se mnou se baviti nechceš a říci neminiš, jaká v masopustě bude v městě veselka nebo zábava.“

„O ničem nevím, o nic se nestarám.“

Štěpánka vidouc, že s Pavlem ničeho nesvede, zavolala otce, který se rychle dostavil zaslechnuv, kdo v domě hostem. Ale Pavlovi mokré ruky nepodal, omluvil se.

„Všecek se třesu hněvem a nevydržel jsem, abych si nepostěžoval,“ začal Pavel, rozhořčení už hlasem na jevo dávaje.

„Co se stalo, co?“ ptal se Beník, stoje před kupcem. Také Štěpánka zvědavě naslouchala.

„Takového znectění se nám dostalo, že bych za to ani nevím co nevzal. Takový cizinec nás pohani!“

„Vypravuj!“ vybízel Beník.

Štěpánka přistavovala židle, ale muži zůstali státí.

„Mistra Šandy tovaryš, kdo ví, odkud přivandrovalý, nectně mluvil u večer o bratřině v krámě Markusově. Takový chlapec námi si ústa vytřel.“

Ani Beník, ani Pavel si nevšímli, jak Štěpánka pobledla a cip zástěry pozvedla k očím, aby rozpaky a zděšení zakryla.

„I ten se na nás — starousedlíky odvažuje?“ divil se Beník a rukama zašermoval.

„A co více, hanlivou píseň o bratřině složil a tam ji předzpěvoval. Ta se uchytila a chlapci mně ji před krámem vykřikovali.“

Pavel vyndal režný papír, z něhož kornouty dělal a na kterém si píseň onu poznamenal. Potom četl rozechvěným hlasem :

„Literátská chasa —
jaká je to krása,
když jde v pláštích vzhůru
pyšně k svému kůru.“

Benik opakoval ta slova polohlasem. Hlava se mu přímo točila. Něco podobného se posud nestalo.

„To že zpíval? Na naši pohanu? K naší hanbě? Tak daleko jsme došli, že se nám může každý posmívat do očí? Potupné písně o literátech zpívají!“

Štěpánka odstoupila k oknu.

„Nešťastník!“ zahorekovala.

„To není ještě všechno,“ pokračoval Pavel.

„A co může býti více? Jaká větší pohana by nás mohla stihnouti?“ volal Benik.

„Páleným byli jinoši rozjařeni a bujnost Šlejniseva neznala mezí. Nejenom že o bratřině putupně zpíval, k vyhynutí ji odsuzoval, zlolajně o ní mluvil a — vlastně bych o tom měl pomlčeti.“

„Jenom pověz všechno! Ať to spíše od tebe než od jiného slyším. Jsem na všechno připraven.“

Štěpánka se odvrátila stranou.

Šlejnís v rozpustilosti nové členy bratřině sháněl a jako správce kůru hned je zkoušeti chtěl, na prvním místě žida kramáře —

„Co díš?“ vyjel zprudka Benik.

„Ano, Markus se měl státí členem, měl zpívat na zkoušku, Šlejnís ho chtěl přiděliti k bratřině. Ať prý máme členy, když po nich tak toužíme!“

Nastalo ticho ve světnici, ticho před bouří. Pavel vypověděl, co říci chtěl. Štěpánka stranou slzela a Benik musil usednouti na stolicí, jak byl dojat a zdrcen.

„To je mnoho, to je příliš!“ zvolal posléze starší. „To že mluvil, to že dělal? V takovou lehkost že jsme přišli, tak si smí z nás každý žerty tropiti? Z nás, kteří zvelebujeme služby Boží, tak počestně se chováme, lidi zemřelé ke hrobu doprovázíme?“

„Ano, ano; takového se nám dostalo vděku,“ přikyvoval Pavel Koryš.

To bylo i Štěpánce mnoho, ale z tónu hlasu Pavlova seznávala, že muži tomu neběželo pouze o to, aby pověděl, co se stalo, ale aby Šlejnise znectil před Benikem, že měl při tom i svůj vlastní záměr na mysli. Pohlédla na Pavla a postřehla divný záblesk v očích jeho. Právě také i ji pozoroval.

„Co s tím posměváčkem uděláme?“ uvažoval zatím Benik. „Vyhnati ho z města nemůžeme, Šanda ho nepropustí, ten mu jest ještě na ruku, neboť není nám nakloněn.“

„Snad cech proti němu zakročí,“ napovídal Pavel.

„Nemá té moci,“ odpovídal malomocně Benik, „jest ve stejných mezích jako bratřina. Kam jsme to přišli, kam jsme dospěli!“

Jak Benik, tak Pavel hned uvažovali, co by proti Jiřímu podnikli, aby byl za takovou opovážlivost potrestán a nejlépe z města vypuzen. Štěpánka však myslila, jak by jinocha vyvarovala a ostří hněvu od něho odvrátila. Zavrhovala jeho skutek, ale neustala ho milovati mladým svým srdcem. Teď pak lekala se toho nebezpečí, které se nad ním jako těžký mrak vznášelo.

Benik už toho dne nebyl ani práce schopen. Jenom se radil, jak a co podniknouti. V poradu zavolan i mydlář Šarvárek, pro kterého doběhl učedník do Panské ulice. Ten jakoby čekal na zavolání, hned tu byl a také onu hanlivou písničku na proužku papíru donesl. Mydlář byl starší než Benik, obtylný, hladce oholený a bělovlasý. Posud měl na sobě velikou zástěru a za lačlíkem veliký modrý šátek. Byl šňupák.

„Tak už víte?“ začal hned ve dveřích. „To jsme dostali! I žid se nás zastával. To je vychovanec Šandův, od toho má všechen rozum.“

Benik zavedl Pavla i mydláře do přístěnku, kde by nerušeně porokovali, dříve než se ta věc dostane do plné schůze.

„Jak se ohradíme, co podnikneme?“ lamentoval ještě správce pohaněného kůru.

„Když nemáme moci k vypuzení jeho,“ navrhoval mladý Koryš, „působme na purkmistra, aby ho dal z města odstraniti jako člověka nebezpečného.“

Šarvárek podal šňupec, sám si šňupnul, utřel nos a řekl: „Ne tak, mili páni. Na všechno jsem se důkladně zeptal, my mu nemůžeme na kobytku. Šandův tovaryš nikoho nejmenoval, v opilosti tak si vedl, a kdybychom žalovali, řekne se, že to byl jenom tak veselý kousek, junácká švanda, a nám se budou ještě více smáti. My se musíme tak stavěti, jakoby se nic nestalo, tomu popěvku se zasmějme a konejme svoje povinnosti dále. Tak posměvačům nejlépe vyrazíme z rukou zbraň.“

Benikovi a Pavlovi se ta rada nelíbila. Nejraději by viděli Šlejnise v šatlavě nebo hodně daleko za městem.

„Potom si na nás každý dovoli —“

„Rozumní lidé už nyní toto jednání zavrhuji, nás to může posilniti, nám prospěti více než žaloba s nejistým výsledkem, pronásledování posměváčka, který by tím více rádil a rozvazoval.“

Benik vrtěl hlavou.

Štěpánka nikdy nenaslouchala, o čem bratřina vyjednávává, i z domova odcházela, aby nepřekázela; dnes však až k samým dveřím přistupovala, aby zvěděla, o čem se tam jedná. Vždyť se jednalo o Jiříka, který po otci a sestře byl nejbližší srdci jejímu! Tu slyšela, jak mydlář mluví zostra:

„Necháme ho, však nadejde brzo doba, že bude jinak potrestán, a to mnohem citelněji, než kdybychom ho i do žaláře dostali.“

Co to má mydlář na mysli? Čím by chtěl Šlejnise tak potrestati?

Štěpánka musela odstoupiti, neboť Pavel odcházel do krámu. Divka se ani nechtěla s ním setkati a odskočila ke komorám. Věděla, že Koryš nenávidí Jiřího, že by nejraději nastoupil na jeho místo. Nápadně ji pozdravuje, v krámě zdržuje a bez potřeby sem přichází. Proto i dnes přinesl první zprávu a hodně ji omastil, až mydlář věc uvedl do lepší míry.

Pavel marně se ohlížel ve velké světnici a v síni; domácích dcery tu nebylo. Nemluvil s ní, pomalu odcházel na náměstí do krámu, aby balil zboží a počítal stržené peníze.

XI.

Nejbližší neděli velmi mnozí uvažovali, bude li literátský kůr obsazen. Proslýchalo se, že se bratřina rozešla, že nebude v kostele zpívati. Nebylo by nic divného, kdyby se rozhněvali a upustili od záslužné činnosti, která jim nepřinášela hmotného prospěchu, ale jenom působila trpkosti. O obtížích práce nebylo možno mluvit, neboť ji podnikali rádi, a co kdo dělá s láskou, to mu není nemilé.

Drive než jindy scházeli se zvědavci a před chrámem sráželi hlavy do hromady. Hlavní slovo měla mezi městkami Špatová. Ta se každé příležitosti chopila, aby z ní něco pro sebe vytloukla a důležitou se v městě ukázala osobou, kolem níž se všechno otáčí.

„Jak jsem povídala, literáté se asi dvakráte sešli a tu se uradili, že kůr opustí a se rozejdou. K Beníkovi už odnášeli kancionály, na faru odvezli skříně —“

„Bylo by přece škoda toho zpěvu,“ mínila jedna sousedka. „Bez něho by se mně v kostele zdálo smutno. Pravda, o mši hrají varhany, ale bez zpěvného doprovodu by zněly velmi žalostně.“

„A literáté zpívali také jindy,“ přidávala se jiná žena z venkova, která jenom proto do města do chrámu v neděli chodila, že se tu pěkně zpívalo. „Jaký by to byl průvod bez nich v oktávě svatojánském!“

Měšťanky přísvědčovaly.

„Dnes bude kůr prázdný,“ jistila Špatová. „Jak by se po takovém pohanění zúčastnili služeb Božích jako zpěváci! Ani prý je nemrzí tak ona potupná slova a posměšná píseň, jako to odbyti při obecní schůzi.“

„Však to ani nebylo hezké od Šandy a jiných. Bratřina se dosti nazpívala, zasloužila by, aby se ji město ujalo a ji podporovalo, když přišla o veškeré jmění vlastní.“

„Teď je pochována, zničena —“

Špatová ještě nedomluvila, když se pojednou v hloučku děti ozvalo: „Už jdou, už jdou!“

Ženy se ohlédly a vdova zkoprněla. Je to pravda nebo sen? Literáté se brali do kostela v plném počtu! V předu Beník s novým inspektorem mydlářem, za nimi Pavel Koryš, bednář Trepčinský a jini. Všichni schválně si oblékli dlouhé pláště, aby vystoupení jejich hodně vyniklo. Toť bylo návodem Šarvářkovým. Ani jeden nescházel. Zúčastnili se také ti, kteří nezpívali, ale pouze členy byli k vůli zajištění slušného pohřbu.

A literáté pranic neklopili hlav, nesli je vysoko, jakoby právě nad něčím zvítězili a pro odměnu si šli.

„To není možné!“ blábolila Špatová. „To mne učedník Beníkův podvedl. Vždyť přece mluvil o rozchodu a zrušení. Ale počkej!“

„Máte špatné zprávy,“ usmály se ženy a vdově to pokolení ze srdce přály, ač jindy u ní noviny vyhledávaly.

Mezi dětmi byl také Šandův učedník a ten buď sám od sebe nebo návodem mistrovým chtěl v taškatině následovati kolegu Beníkova ovšem v jiném způsobu. I zanotoval: „Literátská chasa —“ Ale daleko ve zpěvu nedošel. Z fary vycházel sakristán s kostelním rouchem v ruce a ten hned ze zadu stal se soudcem trestajícím, až chlapci čepice odletěla.

Hoši se rozutekli, jakoby do nich střelil a vykonávající spravedlnost volal: „Škoda, že nemám úplně volné ruce, dostal bys více.“

Za malou chvíli vyšli z farní budovy farář jako rektor bratřiny a jeho příručí v témže sboru Jan Trachta. Šli rovně literátům v ústrety. Starý bělovlasý farář v řasnatém dlouhém rouše spokojeně se usmíval, vida řadu zpěváků.

„Tak, tak, vítám vás. Mám radost, že jste čestně tu zkoušku překonali. Dobře děláte, že jdete a ukazujete vyvýšenost svoji nad každou pomluvu. Kdo cti nemá, jinému ji nedá. Uznalý člověk musí vaše zásluhy oceniti.“

Farář-rektor všem tiskl ruce a za ním hned Trachta, který už dříve Beníka navštívil a toto dnešní vystoupení bratřiny schválil.

„Ani nevíme, budeme-li my, znectění lidé, na kůru přijati,“ řekl Beník dojatě.

„Nejsmutnější by se mně zdál bez vás tento den Páně. Vždyť si ani nedovedu neděli nebo svátek pomyslit, abyste spolu nezpívali. Jak prázdné a smutné by bylo v našem kostele!“

Trachta dosvědčoval slova farářova.

Literáty ta pochvala těšila i pocta, již se jim právě dostalo. Zapomínali na pohanu, na píseň, jejíž počátek před nedávnem se tu ozýval.

„Dobře, dobře,“ žertoval Benik, „ale zdaž vám povědomo, že bychom všichni zasloužili trest? My starší po dvou a ti ostatní po jedné libře vosku.“

„Jak to?“ divil se farár.

„Poněvadž bylo poprvé odzvoněno a my tu ještě venku stojíme, rozmlouváme a se bavíme, místo abychom už na kůru zpívali chválu. A nejhorší při tom, že naši představení ještě nás zdržují.“

Všichni se usmáli, ale pořádku dbalí literáté pospíchali do chrámu. Pavel už byl na schodech, aby na kůru udělal pořádek a všechno připravil. Také se domníval, že už sem choditi nebude, a hle — všechno se změnilo.

Benik ještě děkoval rektorovi, který šel do sakristie, aby se ke mši připravil. Kaplan měl mši velkou čili hrubou, následoval tedy bratřinu na kůr.

Také ženy vešly hlavním vchodem a vyhledaly si svoje místa. Špatová ještě vrtěla hlavou a v duchu hubovala nad zkažeností mládeže, z níž jeden ji tak podvedl.

Kostel se plnil, na kůru literátském zamíhalo v lampičce světlo a brzo potom zazněl zpěv:

„Kdo se Bohu líbí,
jsa živ v šlechetnosti,
ten má úzkost mnohou
a zármutkův dosti,
jest všem v nenávisti,
jakož nám ve čtení
sám Pán Kristus jisti.“

Literáté zpívali mohutným hlasem, ale prece bylo znáti, že jsou dojati a se chvějí. Obsah písně se shodoval s jejich zkouškou.

Také lid v chrámě byl dojat a stařec-rektor bratřiny u oltáře div slzy neproléval. Kostel byl naplněn do posledního místa. Mnozí se radovali, že zpěvný sbor se nerozešel. Jiní však čekali něco jiného.

Literáté šli na ofěru a zase v těch dlouhých starobylých pláštích. Ať lidé vidí, že se za ně nestydí, třeba byly do potupné písničky vloženy.

Zpívali i po mši a řekli si, že se po desáté hodině zúčastní také velkých služeb Božích, na něž přicházela nejvíce omladina obojího pohlaví a školní mládež.

Tak i učinili a zase zpívali velebnou píseň před kázáním „Otče, náš milý Pane“ a po kázání „Pochválen buď Pán Bůh náš, kterýž nyní nasytil nás . . .“

Jinoši marně se ohlíželi po Jiřím: nebylo ho nikde viděti v lodi chrámové nebo u dveří. Junáci se domnívali, že bude pokračovati ve svém odporu, že v Markusově krámě byl jenom začátek, že složí ještě další verše k té písni, dnes že bude na literáty v průvodu pokřikovati, ale čekáný Šlejnis

se neukazoval. Nebylo po něm ani slechu. Kam se poděl? Což zbaběle ustoupil? Vždyť má oporu v Šandovi a soudruzi ho také neopustí. Nebojí se bratřiny, která nemá moci jako dříve, aby ukládala tresty, aby se jí ujímala městská rada nebo docela vrchnost. Ta couvla nejdříve, zapomenuvši, že regule její předkové podpisovali, že z pokut podíl měla a literáté na zámku zdarma zpěvem oslavovali význačné dny všech členů vrchnosti.

Posledně i město ve své schůzi hromadně sboru se zřeklo a zůstali pouze jednotlivci.

Proto se jinoši nestrachovali a chtěli veřejně sbor znectiti. aby měli výmluvu, proč do něho nevstupují. Hned by zazpívali onu píseň, jenom kdyby měli vůdce, který by začal a zpěv udržoval.

Ale Jiří se nedostavil, a omladina mlčky patrila, jak bratřina jde do chrámu, jak odchází, a někteří z nich před staršími posmekli. Za přítomnosti Šlejnisovy by se to nestalo, ten by je ponuknul, na ně zamrkal, a už by spustili: „Literátská chasa —“

Stáli nečinně nevědouce si rady, a teď poznávali zcela určitě, že jim chybí vůdce, bez něhož by nic veselého nevykonali.

Den ten mijel klidně, literátům se nedostalo žádné pohany, spíše vítězili nad svými protivníky.

* *

Zatím kráčel Jiří Šlejnis vedle své matky k domovu, na hory. Nenadál se té návštěvy. Sotva se vyspal a přemyslel, co se s ním dělo, co provedl, byla tu matka, která v nepohodě se vydala za synem. Kus cesty šla pěšky, potom se také svezla.

A Jiří se lekl, spatřiv bledou, unavenou tvář matčinu. Bodlo ho u srdce a zdálo se mu, že matka ho jde vytrestat za to, co prováděl. Bylo tomu tak, ale dobrá matka více trestala smutným pohledem a novinou, kterou přinesla, než dutkami, jimiž býval v mládí doma bít, když něco provedl. Až do srdce vryl se mu pohled ten. A což ještě, když slyšel, proč matka sem cestu dalekou váží, proč přišla!

„Otec ti na smrt stůně. pojď domů, abys ho ještě při životě zastihl. Proto sem jdu.“

„Tatínek?“ zvolal Jiří zděšeně. Věděl dávno, že churaví, ale přece se ulekl a hlava se mu zatočila.

Matka smutně zakývala hlavou.

„Chtěla jsem ti psáti, ale potom jsem si myslila, že lépe všechno vyřídím ústně. Jakýsi rezník mne svezl do města.“

Na jinocha padla nová svízel. Poznal, že matka jela s Kofrnou a ten právě byl v krámě, kde Jiří vyváděl a se spil. Jistě nic nemlčel při své náchylnosti k mluvení.

Ale Šlejniová teď se o tom nezmiňovala.

Jiří požádal mistra o dovolení, aby mohl na nějaký den odejít.

„Ale ne na dlouho!“ nazvedl ruku Šanda. „Je mnoho práce a potom by se mohli literáté domnívati, že před nimi prcháš. Tedy pozor! Kdo řekl a, musí říci také b. Ať poznají, že se nelekáme.“

Jiří neřikal nic a odešel za matkou. Ta se cítila silnou ku zpáteční cestě. Vždyť prý si odpočala na voze a o domov má starost, třeba u nemocného nechala sousedku.

„Máš-li nějaké peníze, vezmi je s sebou pro každou příhodu,“ připomínala.

Jiří nastrádaných peněz neměl, vždyť mnoho spotřeboval, i šel k Šandovi, aby ho založil.

„Ale nevrátíš-li se?“ usmál se tento, aby tím úsměvem zakryl obavu.

„Mám zde v komoře, šaty, perinu,“ odpovídal jinoch stisněně. Znal svého mistra, ale takové nedůvěry se u něho nenadál.

„Dobře, dobře,“ kynul Šanda hlavou, ale přece dával pozor, neodnesou-li Šlejniově všechno z komory.

Za nějakou dobu vyšli matka se synem a rovně se dali za město. Neměli uzlů a balíků: Šanda byl spokojen, tovaryš se vrátí a bude nejenom nadále dobrým pracovníkem, ale i beranem, který by bušil do nenáviděné bratřiny.

Šlejniová dlouho mlčela a nějak se choulila do loktušky, kterou měla na hlavě. Jiří šel v zadu a také mu nebylo mnoho do řeči. Hodně vystřízlivěl. Teprve v polích se matka obrátila.

„Jela jsem ráno s tím řezníkem a ten mně divné věci vypravoval o tobě. Jiříku, Jiříku! Ani jsem nechtěla všemu uvěřiti.“

Syn se neomlouval, neodpovídal.

„Tvoje mlčení svědčí, že muž onen mluvil pravdu. Jak se můžáš jen tak zapomínati ty — chudý tovaryš, na milost jiných odkázaný?“

„Vydělám si, čeho potřebuji,“ nadhodil Jiří.

„Ale máš se také rádně chovati, jak se na takového mladého muže sluší. To nám děláš pěknou radost! A kdyby o tom věděl otec, to by byla rána k nemoci jeho! Jsme chudí, ale poctiví, zachovali, a na tom jsme si vždycky zakládali. Ty prý se opijíš —“

„Jenom jednou —“

„Posmíváš se starým lidem a váženým měšťanům, nectně o nich mluvíš, písně na pohanu jejich skládáš! Je prý toho celé město, nejspíše bude na tebe podána žaloba, vyženou tě z města.“

„Mistr se mne zastane.“

„Ten je nejspíše s tebou stejného zrna a chrání tě ve špatném. Že jsem se neptala také jiných lidí! Hochu, hochu, dnes mám dvojí zármutek, nad nemocí otcovou a tvým špatným chováním. Aspoň kdybys ty mne býval potěšil, ale to musím slyšeti takové věci!“

Ustaraná matka setřela bohatou slzu s oka.

„Jistě jsi upadl do špatné společnosti, že jsi se spustil,“ po chvíli pokračovala Šlejšnisová třesavým hlasem, „neboť ani nemohu uvěřiti, že bys tak sám od sebe učinil — posmívati se starým lidem, kostelním zpěvákům, zpívati o nich potupné popěvky! Kam jsi dal rozum? Takovým způsobem si přízně nezjednáš.“

„Vždyť mohu vandrovati dále.“

„A kde ti bude lépe? Myslíš, že na tebe čekají? Buď rád, že se zde držíš. Máš tu známosti, nebude-li se ti u jednoho mistra líbiti, jdeš ke druhému. Aby si se sám zařídil, jak říkáme, pro sebe, na to nemůžeš bez cizí pomoci ani pomyslit. Nemáš peněz do začátku a my tě rovněž nevytrhneme. Musíš hleděti, abys se někam do řemesla zařízeného přiznal.“

Tu vzpomněl Jirí na Štěpánku a zarazil se. Jak ho ta varovala a pobízela, aby aspoň dal bratřině pokoj, nechce-li do ní vstoupiti! Jistě o všem teď ví a rozhněvala se. A což její otec. Beník!

Jinoch se div nechýtil za hlavu. Že se dal tak uchvátiti, že neměl rozumu! Uvalil na sebe Štěpánčin hněv a před Beníka se nesmí osmělit s prosbou, aby mu dal dceru za ženu. Starší bratřiny by ho hned vyhnal a psa za ním by poslal.

Štěpánku dle všeho dostane asi Pavel. Teď se vynasnaží, dívku si nakloní a otec mu dá co nejochoťněji svolení. Ruku Štěpánčinu jakoby měl zajištěnou.

Tak si Jirí shroutil štěstí, tak si vykopal jámu, do níž se říti. Kde kdo asi nyní svolává blesky na hlavu jeho, když se sbor, jak už v sobotu slyšel, rozešel. Smutno v kostele, a kdo toho příčinou?

„Domnívala jsem se, že se někam do místa přizeneš, že si třeba vezmeš mladou vdovu, která má řemeslo zařízené. Mnohého tovaryše potkalo takové štěstí. A ty si zatím všechno kazíš.“

Matka tou řečí vyvolávala u syna divné vzpomínky a úvahy. Jakoby mu viděla do duše.

Tak mluvili celou cestu, nebo mlčky kráčeli za sebou poněkud prochlou stezkou, kde nedávno byl nasypán štěrk. Jirí málo mluvil, už se ani neomlouval, neobhajoval. Slova matčina padala mu do duše jako balvany a tísnila ho.

„Aspoň kdybys se byla s tebou potěšila, o tobě pěkné věci slyšela! To je, pustí-li člověk dítě do ciziny! Ale co naplat!“

Pomalů ubíhala cesta: kolkolem nebylo nic jiného viděti, než černou ornicí, v příkopech zčernalý sníh a kalnou vodu. Kdesi v dědině zaznívala hudba. Byl masopust a hudebníci svolávali chasu hned po hrubé mši, aby se jim nerozběhla.

Šlejnise to nelákalo. Měl jiné starosti. Divně letošní masopust mu počínal, a musel se přiznati, že si všechno sám nadrobil. Pustil se v zápas se spolkem, kterému předpovídal vymření, a ten jemu podráží nohy.

Cesta stoupala k horám, kde bylo v Libřině jeho rodiště. Tam se více rodilo lidí než rostlo pro ně obilí, proto mnozí museli do kraje, aby si vyhledali chléb. Doma se vyučili a potom odcházeli do světa. Život tam byl dosti krutý, než i při nedostatcích spokojený. Vzpomínali naň ti, kteříž se vystěhovali do kraje a tam uvízli. Podobný osud stihl i Šlejnise, v Libřině by se byl svým řemeslem neuzívil.

Matka nyní přidávala do kroku. Vzpomínala na nemocného muže. Nepromluvila, ale chvátala k prvním stavením, kde byl její domov. Jiří se chvěl úzkostí a náhle jakoby na všechno jiné zapomněl, jenom před sebou měl otce, který ho čeká a s ním snad posledně pohovořiti chce.

Přímou vrazili oba do menšího domku, kde jim naproti šla statná žena rkouc: „Dobře, že jdete. Čeká vás.“

Jiří hned po paměti chvátal v ono místo, kde stála postel a zde klesl na podlahu před umírajícím otcem.

„Tatínku!“ zahorekoval.

Potom ucítil studenou ruku na hlavě.

„Hochu, tedy přece i tebe ještě vidím. Dlouho spolu nebudeme.“

Nemocný zakašlal.

Sousedka oznamovala Šlejnise, co a jak tu bylo, a už se chystala opustiti světnici, aby šla po svém hospodářství, které na čas opustila.

Jiří usedl na stoličce, aby mohl mluvit s otcem. Toho opouštěly síly, bylo to na něho viděti. Mluvil trhavě a oči obracel v sloup. Ale přítomnost synova přece ho poněkud zase vzpružila a osvěžila, že s ním mohl rozprávěti. Ptal se ho, jak se mu vede, jaký má plat a usadí-li se v městě trvale.

Jiří odpovídal, aby otce upokojil. Matka sháněla zatím svačinu.

„Jenom se drž,“ mluvil Šlejnise „a buď rádným člověkem. Však se ve světě neztratiš, budeš-li se Boha báti. Také my nežili v přebytku, ale nikdo nám nemůže slova říci, že bychom se nepoctivosti dopustili.“

Nemocný musel po těch slovech delší dobu odpočinouti a chytati dech. Jiří vedle sedě, skláněl hlavu na prsa. Řeč otcova dvojnásob ho dojímala. Kdyby věděl —

„Tak, tak: dali jsme ti řemeslo, musíš se sám živiti,“ pokračoval opět po chvíli Šlejnis. „Však hladem nezahyneš. Kdo se přičiní, tomu Bůh požehnáva.“

Jirí podával otcí léku, ten jej sice přijímal, ale věděl, že to je všechno marné. Potom únavou usnul a matka se synem seděli dlouho do noci u lože, až únava je přemohla. Jirí se ani neodstrojil, jenom složil hlavu na ruce a tak podřimoval, jsa ochoten posloužiti otcí, kdyby toho potřeboval.

Ještě následujícího dne žil Šlejnis. Syn se téměř nehnul od jeho lože, jenom na malou chvíli na zahradě rozhlédl se známým krajem, kde strávil mládí, kde zažil mnoho radosti. Litoval, že rodiště zanedbával, tak zřídka sem zavítal.

Hned byl volán do světnice, otec ho chtěl mít vedle sebe, a zase ruka jeho sahala na hlavu, na čelo.

„Bůh ti žehnej —“

Umírající dával synovi požehnání a znamenal čelo jeho křížem.

I matka priskočila. Dříve než rozžata svíčka, poctivý muž klidně skonal. Jaký byl jeho život, taková i smrt.

Matka se synem hořce zaplakali.

Jirí zůstal v Libříně, aby s ostatními pochoval tělo otcovo. Teď litoval, že nešetřil a že nemá peněz, aby mohl hraditi za matku útraty. Delší nemoc strávila veškeré zásoby, a teď vypůjčený peníz od Šandy na všechno nevystačoval.

XII.

Ondřej Beník se vrátil domů velice rozhořčený. Ač posud ležel tu a tam sníh, vyšel si do polí, jako když na jaře obcházel a pozoroval osení. Toužil po přírodě, aby v ni došel klidu a osvěžil se čerstvým vzduchem. Tolik bylo v posledních dnech mluveno o bratřině, tak často jednáno o něm i s nim, že toužil po samotě a nedbaje špatné cesty vydal se do polí. Ale vrátil se ještě rozčilenější.

Procházka mu z počátku lahodila. pozoroval, jak očiividně mizi sníh, jak se země vyparuje a hned proniká zeleň trávníku. Voda crčela brázdami, příkopy u cesty se proměnily v potoky.

Než ten dojem byl zničen a mysl měšťanova opět rozrušena, když potkal za městem odkudsi vracející se Špatovou. Zde se jí nemohl vyhnouti a ji odbytí: když pak začala povídati, ani se jí už nevyhýbal, ale naslouchal napjatě a ještě se dotazoval. Vždyť zvěděl věci, které se jeho rodiny mocně dotýkaly a na nichž muselo mu tolik záležeti.

Hned ani všemu nevěřil, až se vdova dušovala a na jiné poukazovala, kteří by mohli výroky její potvrditi. Hlava se mu točila, popadal dech a tvář přímo sežloutla.

„To že by bylo možné?“

A přece Špatová mluvila s takovou jistotou, s takovým důrazem, že ji musel uvěřiti.

Žena ta vykonavši dávno zamýšlené dílo, rychle odcházela, a Beník posud stál na polní cestě. Už nechvátal, ač by se mu nyní po trávníku lépe šlo, nerozhlížel se kolem a jenom myslil na to, co právě slyšel.

Tak rána za ranou doléhala na hlavu jeho. Potom přece šel kus dále nevěda, že jde kolem svého pole, na něž nasil na podzim pšenici. Jindy by aspoň holí propouštěl vodu, aby mu netrhala pole, teď si toho nevšímal.

Posléze se vrátil do města, ale nezašel k „bílé růži“, obrátil se k domovu. Štěpánka nebyla doma. Také vyšla. Ve světnici bylo chladno, Beník přecházel ode dveří k oknům a zpět. Přemýšlel, uvažoval, hleděl nabýti klidu. Snad je také sám vinen tím, co právě slyšel. O všechno jiné se staral, jenom ne o dceru. Volný čas věnoval úřadům veřejným, bratřině, sousedům; ke Štěpánce se nenaklonil.

Poznal chybu — matka schází v domě.

Po hodně chvíli vrátila se Štěpánka a Beník opět se uchopil otcovské vážnosti a přísnosti. Sotva poděkoval na pozdrav, postavil se k oknu a ptal se rázně:

„Kde jsi byla? Chvilí nemůžeš poseděti doma!“

„Vyšla jsem jak obyčejně na hřbitov,“ odpověděla Štěpánka, udiveně hledíc na rozhněvaného otce.

„S kým jsi tam mluvila?“

„S Pavlem Koryšem. Teď také chodívá na hřbitov.“

Beník zavrtěl hlavou.

„A nebyl tam také ten, inu ten — Šlejnis?“

„Odcestoval z města, jak Pavel povídal. Byla tu pro něj matka. Otec mu umírá.“

Soukeník se zarazil.

„Spíše utíká před trestem, který by ho stihl za to, co tu provedl a za nečest, kterou i tobě způsobil.“

„Mně?“ ulekla se dívka. „Nevím o ničem.“

„Že nevíš o ničem? Od cizích lidí slyším, že tě doprovázel, s tebou se bavil, rozmlouval a ne jinak se k tobě choval, než jako tvůj nápadník. Je to pravda?“

„Jest, ale přece na nás nikdo nemůže žalovati něco nečestného,“ stála na svém Štěpánka. „Nikdo mně nezakazoval, abych s Jirím mluvila, v zábavách tančila, od něho se dala doprovázeti. V tom přece není nic zlého.“

„To by ještě scházelo! Dosti na tom, že s tebou mluvil. Teď však jest všemu konec. Pohaněl bratřinu, starší, mne, a ty snad přece nebudeš ještě s ním za mými zády se scházeti, aby se lidé domnívali, že se uchází o tvoji ruku.“

Štěpánka si zakryla oči a slzela. Jak litovala, že nemá matky, aby se jí svěřila!

„Snad nepláčeš pro toho darebníka! Nemluvíš-li s ním, máš jiné. Pavel Koryš si tě všímá.“

Divka učinila pohyb, jímž naznačila, že o Pavlovu přízeň nestojí.

„Nerozumná! To věřím, že se Šlejnís kolem tebe měl, když vidí, jak by se mu vedlo, jak by přišel k hotovému a pěkně hospodařil! Ale marné jeho naděje. A tys mu snad věřila? Měla jsi ho hned odmítnouti a zapudit. Nikdy nebyl bratrině nakloněn. Ať si tam zůstane, ve své domovině, my se pro něj zde rmoutiti nebudeme.“

Ale Štěpánka plakala dále. Viděla, jak se nad ní borti všechny plány do budoucna, jak se rozplývá v mlhu sen, který si v mladé duši uprádala.

Beník přecházel kolem, huboval a Šlejnise pomlouval.

„Že právě ten o tebe stál, že jsi s tím do řeči přišla! Dávno víš, jak mně byl protivný, jak pohrdal mým vyzváním, moji dobrou radou. Přece jsi nedbala —“

„Já ho dost napomínala.“

Beník zastavil se u dcery.

„Tedy vy jste se jako na mne umlouvali, ty's znala darebnost Šlejnisevu a chtěla jsi ho krýti?“

„Já měla na mysli prospěch sboru i — jeho.“

„Co ti do něho? Teď je ti jako cizí. Kdyby se vrátil, ani si ho nevšímneš. Pro tebe se naskytne jiný muž. Jenom rozhlásím, že se chceš provdati a deset se jich bude ucházeti o tvoji ruku.“

„Nikoho nechci!“ pronesla Štěpánka rázně.

„Což jsi se mu tak zadala? Kdo ti dal svolení? Ani slovem jsi se otci nezminila. To je od tebe pěkné!“

Štěpánka mlčela. Molila předpisovati srdci svému?

„Teď ho znáš úplně a nebudeš se tak dalece zapomínat s člověkem, který nás a především mne tak pohaněl. Jaká bys to byla dcera! A kam by to vedlo, neboť bych ti nikdy nedal svolení k takovému sňatku. Znáš moje mínění a budeš se dle toho řídit.“

Štěpánka nechtěla otci odporovati a ještě více ho dráždit. Uznávala oprávněnost jeho hněvu, vždyť se sama mrzela na Šlejnise pro to, co poslední dobu vyvedl. Ovšem zcela odřici se ho dle rozkazu otcova nemínila. Mlčky snášela výčitky, které Beník sypal na hlavu její. Posléze také se uklidňoval, když přišli cizí lidé, před nimiž nechtěl dceru zahanbovati. Ale to přesvědčení měl, že se Jiří nikdy nestane jeho zetěm. Byl by nejraději, kdyby už nikdy Šlejnís nepřišel sem do města, kdyby se už tady ani neukázal; byl by pokoj a Štěpánka, třeba by si chvíli poplakala, přece by na nepřítomného snadno zapomněla.

Ačkoliv veselý víril masopust, smutno bylo u Beníků. Posud tu panoval smutek nad smrtí matčinou, ale ani kdyby

toho nebylo, Štěpánka by se teď žádné zábavy nezúčastnila u „bílé růže“ nebo v domech soukromých, kde odbývali cechové plesy v užším rámci.

Někdy tovaryšové na sebe oblékli masky a v dováděném reji běhali po ulicích. Také soukeníci k Beníkovi přišli, porejdili po světnici, dostali nachystané kobližky a šli dále. Ani se Štěpánkou nezatančili.

Také tu býval častým hostem Pavel Koryš, ač nebylo co zapisovati do knihy. Nikdo nový se nehlásil, nic zvláštního se neudálo a literáté do pamětní knihy si písničku Šlejnisovu nedali. Kupec jenom přicházel na besedu, pohovořil a zase bral se z Nekázanky.

Asi dvakráte byl Štěpánce naproti, když šla ze hřbitova. Také sem chodil, ale s dívkou nikdy se ani ve vratech ani na cestě nesešel. Snad se mu schválně vyhýbá a jinou dobu k návštěvě matčina hrobu si volí.

Štěpánka s ním promluvila, co se slušelo, na stůl dala nějaké pečivo, jindy sklenici piva a odcházela do přístěnku, třeba tam byla zima. Pavel rozmlouval s Beníkem a mnohdy řeč vázla. Hospodář měl mladého muže rád, přál mu, ale přece by měl raději za zetě také soukeníka, neboť by se těžce loučil s těmi stavy a rámy, s veškerým náradím a náčiním, jimiž si dobýval tolik roků chleba i blahobytu. V městě jest soukeníků několik, ti mají syny i tovaryše, snad si Štěpánka někoho oblíbí a ruku mu podá.

Ovšem kdyby Pavel prosil, kdyby příliš o Štěpánku stál, nemohl by mu ani odolati a svolení by mu dal už proto, že se tak stará o bratřinu a tolik roků zastává místo a službu nejmladšího člena. Zatím se Koryš nezmiňoval a jenom přátelské vedl rozhovory.

Mluvílo se o tom a onom, a Pavel jednou zvěstoval smutnou zprávu, že bude zase zpěvný sbor o dva platné členy chudší. Na jaro odejdou z města dva řemeslníci do Prahy, kde se více stavělo než na venkově, a oba ti byli zpěváky v bratřině.

„A náhrada za ně žádná,“ teskně pronesl Beník.

„Když nás tak Šlejnis zostudil,“ přikládal polénko Pavel. Nebylo tomu tak, spolek už dříve měl málo členů, jiné příčiny k tomu působily, ale Koryš měl v úmyslu udržovati Beníka v odporu proti Jiřímu.

„Něco rázného musíme učiniti, abychom bratřinu pozvedli. Teď se nemůžeme na nikoho jiného spoléhati, než na sebe.“

Beník nepověděl ještě, co zamýšlí provésti, jako tehdy, když se obracel k městskému výboru o pomoc.

Pavel pobesedoval a měl se k odchodu. Vyhledal si příležitost, kdy Štěpánka vyšla ven. Aspoň na záhrobní chtěl se s ní sejít. Měl štěstí, zastihl ji, ona sypala drůbeží a ho-

lubům. Měla tu pernatou havěť kolem sebe, když Pavel vyšel. Až se ulekla, neboť ho posud nečekala. Tak byl zabrán s otcem do hovoru.

„Proč se mne lekáš?“ řekl Pavel s výčitkou, seznav dojem, jaký způsobil. „Což někoho děším?“

„Odpusť, nečekala jsem tě v tuto chvíli,“ omlouvala se Štěpánka a rozhodila ještě několik hrstí.

„Snad na někoho jsi myslila,“ nadhodil Pavel, opřev se o veřeje.

„Na toho, na kterého jsi zase dnes hodně přistíval,“ s výčitkou pronesla Štěpánka. „Co ti Jiří udělal?“

„Pohaněl bratřinu, mne i tvého otce.“

„Však za to vytrpěl. Ale ty máš jiné záměry na mysli, já bych se za ně styděla.“

Pavel minil nemilý výstup obrátiti v žert, nechtěl si Štěpánku pohněvati, proto řekl:

„Měl bych tě ještě více škádliti, neboť ti při tom líč pěkně červená a rozhořčení zápalem tě naplňuje. Jak ti to sluší!“

Dívka s odporem se odvrátila.

„Tím mne neudobříš, lichocením mne neusmíříš. Znáš mne, že jdu nejraději zpřímá a každá pomluva nepřítomného se mně do duše protivuje.“

„Ale, Štěpánko, měj rozum; zasluhuje Jiří něčeho lepšího? Neprovinil se tolik proti nám?“

„Co se stalo, stalo se, to budiž odpuštěno. Jsi přece křesťan, modlíš se za odpuštění, máš tak činiti spoleblivým.“

Pavel nevěděl, co by proti tomu namítal. Stál tu jako záček přistížený při provinění. Nyní sám se červenal a v rozpacích pískal na holuby, kteří se při jeho příchodu rozletěli.

„Štěpánko, nadál jsem se, že budeš se mnou jinak mluvit, že mně více přeješ,“ řekl hlasem přímo prosebným.

„Znáš mne, moji minulost, a víš, že se neměním ruky obratem. Nyní však po ničem netoužím, než po klidu. Měli jsme dost toho rozčilování od nemoci a smrti matčiny až do těch rozmišek ve sboru. Musím šetřiti otce —“

„A myslíš, že toho docílíš, budeš-li straniti nadále nepříteli bratřiny? To se velice mylíš,“ usmál se Pavel.

„Nechci straniti ani Jiřímu, ani komu jinému,“ řekla Štěpánka, tím nepřímou odmitajíc Pavla. Poznal to, sklonil hlavu a pozvedl poněkud ramena. Ale doufal v pomoc Benikovu. Starosta spolku jest mu nakloněn, Štěpánka se poddává.

„Tedy nezbývá mně nic jiného, než abych odešel,“ narážel na poslední slova dívčina.

„Nevím, jaké bylo tvoje poselství dnes v bratrině a zdaž všechno vyplněno. Ženy nemají posud práva míchat se do záležitostí spolkových,“ chtěla Štěpánka obrátiti rozmluvu v žert.

„Co se týče sboru, to jsem vyplnil, ostatní závisí od vůle jiných. Hle, drůbež se nasýtila a odchází! Půjdu také. S Bohem!“

„Pozdravuj paní matku,“ volala za ním Štěpánka. Nechtěla si ho zcela rozhněvati, ač ji mrzelo, že stále Šlejnis pomlouvá a že psi hlavu by naň hodil. Nezdržela se, aby mu neukázala svůj hněv a nepokárala ho. Podarilo se jí to. Teď se nadála, že Pavel dá pokoj, méně sem bude přicházeti a neobráti při každé příležitosti pozornost Benikovu k té poháně, která už nadělala v městě mnoho mrzutosti a mohla by již hluboko ulehnutí do hrobu zapomenuti.

XIII.

Jak se někteří nadáli a mnozí si přáli, nezůstal Jiří Šlejnis ve svém domově, ale navrátil se zase k svému mistrovi, který prý mu do Libřiny psal, aby přišel, že místo jeho posud neobsazeno a výdělek čeká.

Jiří se skutečně vrátil, ale hned se Šandou počal znovu vyjednávat o podmínkách mzdy. Chtěl totiž jako tovaryš Beníkův pracovati za plat, aniž by se u mistra stravoval a u něho bydlel.

„Mám v úmyslu vzíti si někde světničku a ubytovati tam svoji paní matku, když nyní po smrti otcově zůstala tak osamocena. Doufám, že při skrovnosti oba se uживeme.“

Šanda udiveně pohleděl na tovaryše, který tu pro matku tolik synovské lásky ukazoval. Ochotně svoloval, aspoň paní mistrová, nemajíc cizích strážníků, nebude nucena lepší sousta strojiti a domácí při neobyčejné sporiivosti všelijak se odbudou. Také teď budou moci na celý den komoru uzavírat. Jiří nebyl strážcem spolehlivým, neboť mnohdy v noci odcházel mezi soudruhy a Šandovy plné truhly zůstávaly v nebezpečí.

O mzdu se však hned nemohli dohodnouti, neboť Jiří vyžadoval tolik, co dostával tovaryš Beníkův, a Šandovi se to zdálo na penězích mnoho. Posléze však přece se shodli, neboť mistr by byl nerad zručného dělníka ztratil.

Nyní hledal Šlejnis byt. V městě bylo mnoho prázdných světnic, však majetníci jejich nejevili ochoty do nájmu vzíti muže, který se nedávno tak špatně proslavil. Ale posléze přece najal slušnou jizbičku u řezníka Kofrny, který byl jenom překupníkem pro Prahu a na žádném měšťanu nebyl závislým.

V několika dnech se sem přestěhovala Šlejnisová, která si ponechala pouze něco nábytku a ostatní rozprodala. Šla

za synem, ne že by se v Libřině neuživila, ale aby nad Jitím bděla. Donesla menší zásobu peněz, které uschovala a byla ochotna nejenom vésti synovu domácnost, ale i sama něco vydělati. Však se jarem otevře také práce pro chudý lid.

Nikdo téměř ani nepozoroval, jak se tu usadila nová rodina. Šlejnisořá upravovala přibýtek a Jiří zadní ulici docházel do práce. Mnoho se neukazovali, ani syn ani matka. Nechtěli veřejnost na sebe upozorniti. Matka od Kořnových zvěděla všechno, co už dříve překupník ji napověděl, a Šlejnisořá netoužil setkat se s těmi, které urazil. Doufal, že čas vyhojí všechno. Pracoval pilně, vyslechl Šandu, který zase horlil nejen proti bratřině, ale i proti radním, než nyní junák ke všemu nepřisvědčoval a za bernou minci to šmahem nebral.

Doma matka mu radila, ho napomínala, opatrně vykonávajíc úkol, který si předsevzala.

Jiří úmrtím otcovým a posledními událostmi byl tak shroucen, že se stal k laskavým slovům přístupným a uposlechl.

Posud ani mezi soudruhy nebyl a do koste'a chodil na ranní, aby se s nimi nesetkal. Jenom si přál viděti Štěpánku. Jako bleskem milnul se v podvečer kolem domu Beníkova, v neděli odpoledne na hřbitově byl, i silnici přešel, ale dívku nikde nezastihl. Na svatém poli by se byl setkal s Pavlem, ale rychle uhnul. Také čekal, že se proti němu zakročí, že ho budou chtít z města vypuditi, ale nic podobného se nestalo. Jenom jednou slyšel, jak uličník jakýsi prozpěvoval si v podvečer: „Literátská chasa . . .“

Šlejnisořá se vrátila v neděli z kostela nějak potěšená a vzrušená.

„To je zde krásný zpěv!“ pochvalovala si. „Od prvního zvonění zpívá se píseň za písni. V kostele není tak smutno, jako ve velkém městě. U nás také zpívají, ale přece ne tak pěkně a často.“

Jiří nevěděl, co by řekl. Matka měla pravdu.

„Nejmilejší bylo mně to, že ti literáté na malém kůru také zpívali mně známou píseň, která i u nás na horách je obvyklá. S chutí jsem se připojila a zpívala:

„Jesu Kriste — tvé zajisté
jméno svaté — v slavnost vzaté
jest od všeho stvoření,
jenž v nebi jsou — na zemi jdou,
v pekle stojí — všichni stroji
se k snažnému klanění . . .“

Jiří přisvědčoval radostně.

„Ano, ta píseň jest od nás. Dříve ji zde nezpívali, ale mnohoo tu zavádí nový kaplan, který je zpěvu milovný a

také literátem. Zdá se mně, že velebný pán Trachta pochází od nás z hor.“

„Trachta? To jméno jest mně známo. Trachtové jsou výše na horách a kupují len. Dostí možno, že z nich i zdejší pochází.“

Tak se Šlejniová pomalu vpravovala v poměry. Ovšem vzpomínala na hory dosti často a ráda by se tu s někým seznámila, kdo by odtamtud pocházel, aby si s ním mohla pohovořit. Proto s největší radostí slyšela zprávu o Trachtovi. Přemýšlela, jak by se s ním setkala a se ho pozeptala, pochází-li opravdu z toho rodu, který kupuje po horách vypěstovaný len a dodává do továren. Kupci ti i do Libřiny zacházeli. Šlejniová lnu nesila, ale dostí se na něm napracovala u rolníků.

Vdova denně chodila do chrámu a doma si nemohla vynachváliti zpěv literátský. I když se nehrálo na varhany, na sousedním kůru se zpěvák vyskytnul, píseň zanotoval a návštěvníci dole přizvukovali. V kostele nikdy nebylo úplně ticho.

„Ani nemohu pochopiti,“ říkala matka Jiřimu, „že jsi mohl brojiti proti zpěvnému sboru. Jako bys ani nikdy nezpíval, jako bys nebyl rodákem hor, kde tak rádi zpíváme doma i v kostele, na poli při práci i na cestách.“

Jiří činil některé námitky, zmínil se také o těch nenáviděných literátských pláštích, ale matky nepřesvědčil. Nenašklonila se k náhledům těm.

„Hleď, ani ten studovaný pán, ani Trachta se nestydí, že je literátem a dnes s ostatními šel ofěrou.“

„Jemu se nikdo nesměje, jej stav jeho chrání.“

„Ani tobě by se nesmáli, leda nerozumní a prostopášní lidé, s nimiž jsi byl ve spolku. Kdyby chor přijímal ženy, hned bych se hlásila.“

„Budu zpívat i v lodi chrámové, jenom až se poněkud zapomene na to, co se stalo.“

Šlejniová už syna nenutila. Chtěla si počínati zcela opatrně, aby syna nesplašila. Také uznávala, že nyní je nejméně příhodná doba, aby se Jiří do bratřiny vtíral, odkud by byl jistě vypuzen a tím více se potom proti literátům zatvrdil.

Minul veselý masopust a nadešla doba postní, kdy literáti tím více navštěvovali chrám. Hned první neděli přijali svátosti, v pátek konali křížovou cestu a měli mši za zemřelé spoluúdy. U oltáře Panny Marie, kterou ctili jako svoji patronku, postavili dva dřevěné svícny s velikými voskovicemi, na stěnu pověsili černý papír, na němž bílým písmem napsána byla řada zesnulých literátů. Na posledním místě byl Václav Koryš.

Šlejniová byla právě v kostele a udiveně hleděla na celé to zařízení.

Kaplan Trachta sloužil zádušní zpívanou mši a literáté zpívali bez varhan: „Odpočinutí věčné dejž jim, ó Pane . . .“

A ku konci četl kněz všechny zemřelé, za něž se dály modlitby přimluvné.

Šlejšnisová vzpomínala na svého muže, nebyl literátem, ale rád zpíval v kostele. Jiří má po něm hlas.

Po mši sv. setkala se vdova na prostranství u chrámu s kaplanem. Napadlo ji, aby se pozeptala.

„Prosím za odpuštění,“ začala, „že se osměluji velebného pána zdržovati.“

„Jenom se ptejte, mám času dost,“ odpověděl vlídně kněz a podíval se na hodinky.

„Tedy bych ráda věděla, odkud důstojný pán je rodem. U nás jeho jméno častěji se vyskytuje.“

„Kde je to?“

„V Libřině na jizerských horách.“

„Vy jste z Libřiny? To jsme krajané, já pocházím z Písnice, máme k sobě asi dvě hodiny cesty.“

„Prece jsem se nemýlila. Pan otec a bratři obchodují na horách se lnem,“ odpovídala vdova.

„Bratři jenom, rodičů nemám na živu. A jak se sem bēřete?“ ptal se kaplan.

Šlejšnisová pověděla. Trachta uslyšev, jak se jmenuje a že přišla za synem, poněkud se zamračil, ale ani slovem se nedotknul nemilé události. Jenom radost jevil nad tím, že se setkal s krajankou. Tím více ho zajímalo, dle čeho Šlejšnisovi poznali, že pochází od hor.

„Pravda, zavedl jsem tu některé písne ze svého rodiště, které se mně vždycky velice líbily.“

„Také jsem si už některou zazpívala,“ přiznala se Šlejšnisová.

„A nyní už musím pospíchat do školy,“ řekl Trachta, který před chvílí měl dost času k vyslyšení žádosti. „Pozoruj, že ráda chodíte do kostela, tedy si častěji porozprávíme o našich krásných horách.“

Ještě se zastavil, jakoby vdově chtěl něco říci, ale nepověděl. Domníval se asi, že nadejde jindy lepší příležitost. Vdova hádala, že by se to týkalo syna jejího Jiříka.

Plna radosti pospíchala domů a hned se jí tu všechno o mnoho více líbilo, když se sešla s rodákem. Také na večer se o tom synovi zmínila řkouc: „To musíme svému rodáku dělati čest, aby se za nás nestydl a nás nezapřel.“

Jiří byl rád, že správně hádal. Dnes také viděl po delší době Štěpánku, ale nemluvil s ní. Vezl sukno za město na stráň, aby je napjal na rám a tu potkal dceru Benikovu. Šla s jednou měšťankou a ohlédla se teprve, když pozdravil. Šanda šel za ním, nebyla k rozmluvě příležitost. Ale zdaž by s ním Štěpánka mluvila? Mistr mu pověděl, že

Špatová všechno Beníkovi vyjevila, že se otec hněval a teď velice přeje Koryšovi.

Jak rád by se jí zeptal, s ní promluvil! Ale nebylo možno. Štěpánka na pozdrav pouze poděkovala, na jinocha plaše pohlédla a tvář jí polil růměnec. Potom kráčela dále.

„Bude to nevěsta!“ zachechtal se v zadu Šanda, jako když had zasyčí. „Škoda jí pro toho obstarožního kupčíka,“ dokládal stejně výsměšně.

Jirí se zakabonil. V tu chvíli nenáviděl mistra pro ten výsměch a uštěpačnost.

„Ještě nevede Pavel Štěpánku od oltáře,“ poznamenal.

„Co není, může být. Koryš se dovede Beníkovi zalichotit a zpívá, až se mu hrdlo může roztrhnouti. Však si odpočine, až dostane nevěstu s pěkným věnem, potom tím praští jako jini, a na kůru zůstane Beník sám.“

Šanda by byl dále škodolibě mluvil, ale Jirí ujížděl se suknem, že mu ani nemohl mistr stačiti. Chtěl uniknouti těm jeho výsměchům a poznámkám. Znovu představoval si tvář divčinu. Zarděla se, udiveně otevřela oči. Snad ani nevěděla, že je zde, že se navrátil. Dle všeho není jí posud lhostejným. A Pavel že by zaujal místo jeho? Otec ji snad nutí, ale Štěpánka neposlechne. Už dříve pravila, že Koryše nemiluje. Má k němu úctu jako k příteli svého otce, ale ženou jeho se nechtěla státi. Škádli ji a ona mu pověděla pravdu.

Než, nepodlehne donucování a přemlouvání, když on, Jirí, upadl v takovou nenávist a neváznost? Měl se jinak chovati, také si Benika předcházeti, na kůru zpívat a teď by byl na lepší cestě. Škodil si. Matka mu to několikrát řekla. Že neměl dříve osobu, která by mu tak poradila! Šanda a nepřátelé bratřiny ho podněcovali, soudruzi jeho jednání schvalovali.

Jirí litoval, že zapomínal na domov, na rodiče, že málo je navštěvoval. Byla sice na hory cesta dosti obtížná, ale při mládí a síle by ji snadněji vykonal, než matka, která přece občas za synem přišla. Kdyby se rodičům světil, jistě by mu při své dobrotě dobře poradili a uvarovali před tím přívalem, který se naň nyní svalil, div ho neudusil. To raději se honil za radovánkami, se soudruhy zábavy navštěvoval, darebností si hleděl.

Takové myšlenky nyní vířily hlavou jeho. Litoval, že se připravil o přízeň a vážnost, že snad ztratil také Štěpánku, kterou si oblíbil. Teď nemůže před Benika předstoupit a prositi za jeho dceru. Hned by byl odmítnut a zapuzen s pohrdáním.

„Jiríku, dej přece pozor!“ napomínal mistr tovaryše, když ten obráceně napínal sukno. „Nač myslíš?“

Šlejnīs se vzpamatoval, chybu napravil, ale na Štěpánku nezapomněl. Stále viděl její smutné oči, jak se za ním ohlédla. Co si jí kmitlo v tváři, jako zklamání a beznaděje. Jistě doma mnoho zkusi k vůli němu. Vždyť změnila způsob života, i na hřbitov i do chrámu chodí v jinou dobu, a jindy se na ulici ani neukáže. Ke kupci posílá učeníka, dříve ráda odskočila sama. Vždyť byla jista, že někde na podsini čeká Jirí, že s ním chvíli postojí a se pobaví! Teď všemu konec. Šlejnīs nečekal a Štěpánka nevycházela. Snad ani nesmí, otec jí hlídá ostrážím zrakem, aby se nasetkala s tupitelem bratřiny literátské.

XIV.

Hned z jara a potom v létě bylo mnoho práce. Také Šlejnīsová se nabídla, že by pomohla, a byla přijata. Už z domova byla zvyklá polní práci, kterou se živila, zde záhy poznali její dovednost, svědomitost a poctivost. Co jí nebylo výslovně dáno, toho se nedotkla. Přecházela od hospodáře k hospodáři, jak jí kde potřebovali. Doma jídlo upravila časně ráno a večer.

Tak se dostala i na pole Koryšovo, kde právě potřebovali pracovních sil. Hospodyně si jí všimla, vptala se na ni a dala se s ní do hovoru.

Vdovy si záhy porozuměly a navzájem si posteskly. K důvěrnosti byl jenom krok, a když se uvolnilo na poli, Šlejnīsová doprovázela hospodyně domů, aby jí byla nápomocna v připravování večeře pro všechny dělníky. Zde teprve poznala, komu pracuje. Přidržovala se na den pracujících žen a bylo jí lhostejno, na čí půdu vstupuje. Práce všude, plat stejný, jenom tu a tam přidána svačina.

V kuchyni sdělily si ženy svoje těžkosti a Koryšová vyslechla starost chudé dělnice o syna, který se tak zapomenul, teď pyká minulých činů a rmoutí se, že milovanou dívku ztratil.

Šlejnīsová nevěděla, že otevírá svoje srdce matce onoho muže, který se o dceru Benikovu uchází. Nebyla posud tak s místními poměry obeznalá. A Koryšová poslouchala, přikyvovala, s nebohous ženou měla útrpnost. Dobře jí porozuměla.

„Ještě všechno se může k dobrému obrátit. Nesmíte zoufat a klonit hlavu. Ještě horší věci se napravily.“

Ale Šlejnīsová vrtěla hlavou.

„Nás tady nic dobrého nečeká. Nutila jsem syna, aby se vystěhoval, aby jinde práci hledal, ale nechce ani slyšet. Vim, co ho tu udržuje.“

„Zůstaňte a doufejte v Boha. Časem se na všechno zapomene. Zase byste přišli do neznámého kraje, a člověk se mnohdy těžce uchyti.“

Mnoho si toho obě ženy napovídaly, připravující výdatnou večeři za zvláštní námahu. Pavel byl zaměstnán v krámě. Jenom se odskočil podívat na pole, kde měl spolehlivé lidi. Se Šlejniskovou se nesešel, ba ani ji neznal. Při večeři vmísila se mezi ostatní dělnice. Tu mnoho řeči nenačlala, držíc se jako cizí stranou. Nesmála se a nezpívala. Dělnice ji nenutily k veselosti, vědouce, že má smutek po muži. Teď místo peněz vybrala si nějaké zboží v krámě a spěchala k domovu. Jiří už povečeřel a usédnuv k otevřenému oknu, dumal. Myslíl na Štěpánku.

„Viš, kde jsem dnes poděkovala?“ řekla matka. „Marně bys hádal. U Koryšů, a s panimámou jsme si mnoho povídaly.“

„Kdy bude Pavlova svatba?“ vyrazil ze sebe Jiří.

„O tom řeč nebyla. Koryšová nespěchá.“

„Za to kvapí její syn.“

Vdova něco napověděla Jirimu z celé rozmluvy, a tak se bavili v podvečer. Šlejnisk ani nevyšel na ulici. Tak se mu nějak doma libilo vedle matky, o níž byl přesvědčen, že srdce její bije jenom pro něj, pro syna. Za krátkou dobu to poznal a nyní litoval, že už dříve si nevzal k sobě rodiče, v jejichž společnosti by pookřál po denní námaze.

Velikou práci měli literáti ve svatý týden, kdy před Božím hrobem kladli v kapli na stolice pašijové partesy a kancionály, aby společně s cechy řemeslnickými konali celodenní pobožnost. Tu se také ukázala důležitost jejich, a vždycky aspoň jeden předzpěvoval. Bez nich některý cech by nesvedl náležitý zpěv.

Jiří přišel, když měli soukeníci pobožnost, do tmavého kouta se posadil, ale přece odtud viděl do rozloženého kancionálu v přední stoličce.

Tehdy tu zůstal z literátů Pavel Koryš, zanotoval píseň, ale hned byl zastíněn krásným, zvukným hlasem. Kde kdo se ohlížel na zpěváka. Poznali tovaryše Šandova a pokyvovali na znamení, že pěkně zpívá:

„Žádám, můj Pane, po smrti
dej mi toho užiti,
abych já mohl duši svou
odevzdat do tvých rukou,
a tak u víre s radostí
mohl na lůžku s tichostí
vybřít z této žalosti.“

I Pavel poznával, že je předstížen, proto pouze přizvukoval. Aniž by se ohlédl, zvěděl, kdo to zpívá. Šlejnisk zůstal ještě, když nastoupil cech řeznický, a také tu hlasem svým pobožnost zvyšoval.

Průvodu o vzkříšení se však nezúčastnil. Ostýchal se jíti za Beníkem, z něhož měl strach. Jenom se díval přes

hradbu a sledoval průvod. I zde aspoň polohlasem zpíval radostné alleluja.

Po době postní zase zaujaly mysl veselejší myšlenky a hned o druhém svátku velikonočním prohlašování veřejně ti, kteří do stavu manželského vstoupiti minili.

I u Koryšů podobná se dala porada. Seznáno, že tu třeba mladé hospodyně, že čtyři ruce ustaralé matky a syna Pavla ke všemu nevystačují. Obchod šel znamenitě, s večerem mohli dva lidé prodávati. Koryš osíval pole, měl menší hospodářství a paní matka mnohdy opakovala, že ke všemu nedostačuje.

A Pavlovi čtvrtý krížek nadcházel.

„Požádám mistra Beníka, aby mně dal dceru Štěpánku,“ řekl syn, když ho zase matka k ženění nutila.

„Nic nemám proti Štěpánce, líbí se mně, také její věno bude pěkné, z rodu pochází čestného, ale přece bych měla to i ono k namítání.“

Pavel se nadál, že bude matka už k vůli značnému přínosu upokojena. Udiveně na ni hleděl.

„Nezapomínej, že o hodně jsi starší a že Štěpánka se nevyzná v kupectví. Snad se ani pro obchod nehodí. A potom měla nebo má známost s mladým mužem. Snad by ji otec donutil ke sňatku s tebou, ale zdaž by napravil spolu mysl její? Nebude více vzpomínati na svého dřívějšího nápadníka, než na muže, jemuž by nerada ruku podala? Uvaž, že by ti Štěpánka nepřinesla do domu klid a pokoj. Jistě jsi s ní posud o tom nemluvil, že bys ji za ženu pojal.“

Pavel musel přisvědčiti.

„Ale dával jsem jí na jevo, že o ni stojím, že bych ji rád manželkou měl.“

„To nic neznamená, když se nevyslovila. Hledej si jinou ženu, která bude tomu povděčna, že se k nám dostane, kupectví rozumí a s tebou i v letech se shodne.“

„Aj, paní máti snad myslila a hledala za mne?“ usmál se Pavel.

„Ovšem. a přišla jsem k tomu náhledu, že by se kramářova Floryše lépe pro tebe hodila, než Štěpánka. Jest starší, také dostane nějaké sto věnem a za otce vede dávno krám.“

Pavel svěsil hlavu. Zdálo se mu, že sen jeho se trhá. Pravda, na Floryšu nemyslí, poněvadž se mu stále před zrakem kmitala Štěpánka. Náklonnost Beníkova dodávala mu naděje a s Jirím myslil, že jest už konec. Až mu teď matka otevírá oči a ukazuje těžkosti, které by při tom sňatku byly. Štěpánka jistě posud nezapomněla na Šlejnise, který se vrátil do města a počíná se sbírat, aby polepšil pošramocenou pověst svoji. Proto také užívá pěkného hlasu svého ke cti Páně.

Koryš hned se od svého snu neodklonil a Floryšu za snoubenku neprohlásil, ale přece uvažoval o slovech matčinych a také rozpomínal se na poměr ku Štěpánce. Nemohl nepoznati, že se dívka k němu chová stále zdržlivě, že se mu vyhýbá a odchází, kdykoliv on do domu vejde. Hněv svůj dala mu na jevo, když na Šlejnise žaloval, když o něm a jeho kouscích Beníkovi vykládal. Vyčinila mu a rozhořčení svoje dala cítiti. Teď se s ní nestýká na svatém poli, ba ani sem do krámu nechodí, ale posluhů užívá. Kdyby nebyl u literátů nejmladším členem a tak neměl přístupu do domu Benikova, ani by s ní nepromluvil.

Ovšem Pavel mínil, že se všechno obrátí, až bude Štěpánka jeho. Snad by se tak stalo, kdyby se Jirí nevrátil nebo kdyby ve svých darebných kouscích pokračoval a do šatlavy se dostal. Tu ztratil by přízeň docela, a také Štěpánka by ho opustila. Ale přišel a přivedl si matku, která dobrotou a laskavostí svou napravljuje pověst synovu. Také se velice změnil k svému dobrému a už i zpívá ne po hostincích nebo v krámě Markusově, ne hanlivě nebo pijácké popěvky, ale v kostele a při průvodech písně obsahu zbožného.

To vše přišlo Pavlovi na mysl, když ho matka tak rozebrala a na Floryšu poukazovala. Poznal, že se více srdce než rozumu ptal, jak by se bylo dalo při jeho vyspělosti čekati. Posud se Štěpánky neodřikal, ale přece radu matčinu za správnou uznával.

Už tak nespěchal do Benikova domu s každou sebe nepatrnější zprávou; pojednou se mu zdálo, že by ho měl někdo jiný vystřídati v pedelství. Už je usedlým mužem, měšťanem, majitelem domu a obchodu, úřad staršího by mu lépe slušel.

Beník marně čekal, vyhlížel a se dotazoval. Pavel nepřicházel.

„Neurazila jsi toho řádného muže?“ obrátil se Beník s otázkou na dceru.

„Ani jsem ho celý týden neviděla,“ odpovídala Štěpánka dle pravdy. „Proč bych ho urážela?“

Beník vrtěl hlavou.

„Koryš s panem Třepčinským šli k »bílé růži«,“ pojednou se přihlásil učeník Josef.

„Tedy do hospody šel?“ jaksi trpce pronesl Beník. „A jindy navštěvoval mne. Půjdu také na džbánec piva,“ rozhodl se.

Po odchodu otcově Štěpánka obstarala ještě svoji domácnost a potom vyšla na zahradu. Nadešel květen a příjemno bylo v přírodě. Všechno se zelenalo a vonělo.

U domu Benikova byly zahrady dvě: jedna delší s ušlechtilými stromy a druhá menší, zeleninová. Ta hraničila s ulicí, od níž byla terasem oddělena. S toho mnohdy hle-

děla Štěpánka do Nekázanky na kolemjdoucí. I nyní podepřela se lokty o zeď a zírala kolem. Tu a tam někdo přešel, promluvil slovo, jiný minul, aniž by koho nad sebou na zdi pozoroval.

Také řada junáků přešla s písní na rtech, usmáli se na dívku, zažertovali a brali se dále. Ještě z dále zněla veselá píseň jejich:

„Utopte ji, upalte ji,
Beníkovu Stášu,
ať nekouzli, nečaruje
naši mladou chasu...“

Jinde tu nešťastnou — Stášu pojmenovali jinak, jak kde kterou dívku viděli.

Štěpánka vzpomněla na Šlejnise. Takto pošádliti děvčata bylo jeho výmyslem. Ale teď nešel s tou veselou omladinou, jakoby se jí stranil. Jiný zaujal místo jeho ve vůdcovství. Štěpánka ho dávno neviděla mezi soudruhy ani před kostelem, ani na podsíni a nyní o teplém podvečeru také nešel s chasou. Což je pravdou, co se povídá o něm, že sedá doma vedle matky, že prý jakési písně opisuje a jenom sám vychází do poli a na mezi usedá? Roznášela zprávy ty Špatová a vykládal o tom v hospodě rezník Kofrna.

Odtud se to i k uším Beníkovy dcery dostalo. Nechtěla tomu ani věřit, ale bude to pravda. Jiří pomiji bývalou společností, nevěrným se stává dřívějším veselým druhům i způsobům. Jaké to píše písně? Proč osamoceně bloudí polem a proč meze mezi osením jsou mu milejší než kamenné lávky před domy, kde bývalo tak veselo?

Štěpánka ohlédla se po ulici a poznala zde toho, na nějž právě myslila. Jiří šel Nekázankou z města. Vida dívku, pozdravil a klobouk nazvedl.

„Kam, kam?“ ptala se dříve Štěpánka.

„Jdu se podívat k ráům na sukno, mám dnes hlídku. Což mne ještě Štěpánka zná?“

„To bych měla slabou pamět, abych si nepamatovala toho, který o mně i píseň složil. Právě ji tu omladina zpívala.“

Jiří se usmál.

„To byla taková hloupost. Už jsem chase říkal, aby toho nechala, ale neposlechla. Bude dlouho trvat, než všechny stopy minulosti zahladím.“

„Ty mluvíš nějak vážně,“ smála se nyní Štěpánka. „Ani ti to nesluší. Ale buďsi! Dávno jsem tě neviděla.“

„Snad jsi po tom ani netoužila a odsuzuješ mne jako jiní, jako tvůj pan otec.“

„Pravda, hněvala jsem se na tebe, také k vůli tobě jsem dostala, ale nejsem tak náhlá v odsuzování toho, který na lepší cestu nastoupil.“

„Ty víš, ty se o mne zavrženého zajímáš?“ radostně zvolal Jiří.

„Jsem přece křesťankou, která se raduje nad pokání činícím. Jenom pokračuj na té dráze pod matčiným vedením, potkáš se s dobrým výsledkem a potěšíš kde koho.“

Jiří nyní neodvracel od sebe to napomenutí a nezlobil se na Štěpánku, že na sebe bere úřad kazatelský. Naopak, slova ta mu byla milá.

„To bych ráda věděla, jaké písně sepisuješ. Nebudou zase narážkou na nás, nebude to opět nějaká Benikova Štěpánka-Stáša?“

Jiří sebou pohnul vzrušeně.

„I to ti je známo? Buď bez starosti; nikoho nechci urážeti, ale také si ještě u sebe ponechám, jakého druhu písně sepisuji.“

„Snad to bude nějaký kancionál s malbami. Za takový hodné bys utržil peněz od literátů.“

„V malbě se nevyznám, tou jsem se nikdy neobíral,“ vece Jiří upřímně, „a také písně nepíši za peníze. Jenom si tak ukracuji dlouhou chvíli. Dříve jsem měl s kým rozmlouvat, potěšil jsem, ale teď všechno minulo.“

Jiří mluvil teskně a při posledních slovech mávnul pravicí směrem ke hřbitovu.

„Já to nezavinila,“ rovněž smutně děla Štěpánka. „Podnes nerušeně mohli jsme aspoň jednou týdně se sejít a porozprávět si.“

„A měla-li by ta známost výsledku?“

„Mnohem více, než nyní, kdy se mezi námi rozevřela propast,“ rychle řekla Štěpánka, ale hned vzchopivši se dodala: „Nezoufej! Oba máme času dosti, a uvidíme, co nám budoucnost přinese.“

„Tobě Pavla za ženicha a mně opuštěnému bol.“

Tu Štěpánka hodně se naklonila a stišila hlas.

„Pavla? Ten mne od oltáře nepovede, kdyby otec sebe více chtěl. Nebudu se vdávat.“

Jiří se poněkud potěšil. Tedy přece má pro něj Štěpánka trochu citu. Zdaž vytrvá?

„Mám o tobě spolehlivé zprávy,“ řekla po chvíli zase dívka. „Hleď, ať se jimi opět potěším.“

„Vynasnažím se.“

Mladí lidé by spolu ještě déle rozmlouvali, ta chvíle sejítí byla jim tolik milá, ale přicházeli ulicí lidé a blížila se chasa, která hned předem hlukem a zpěvem se ohlašovala.

„Běda tomu, Stáša komu

čáry na krk hodí,

jak to kuřátko po dešti

schlípeně si chodí.

Šám žid Markus od ní chřadne . . .“

„To je také tvoje dílo!“ usmála se Štěpánka odstupující od terasu. „Buď s Bohem!“

Jiří jenom zatočil kloboukem a rychle odcházel. Nechtěl se připojit ke zpěvákům, kteří vlastně jenom to zpívali, čemu je před časem naučil. Teď si také nepřál, aby byl přistižen při tomto dostaveníčku, o němž by se v městě hned mluvilo, neboť byla k němu veškerá pozornost obrácena.

A junáci zpívali dále:

„Devět hochů otrávila
jedem černých očí
a okolo desátého
svět se hrozně točí.“

XV.

Šlejinisová měla radost, že se Jiří nyní drží doma. Byli spolu jenom u večer a v neděli, kdy nechodili na práci. Šanda by byl rád viděl, aby tovaryš k němu aspoň odpoledne přicházel a konal přípravy na druhý den, ale matka Jiřímu nedovolila.

„Pěkně bys den sváteční světil,“ připomínala.

Jiří také nestál o mimořádný nedělní výdělek. Vzal papír, usedl ke stolu a psal. Mnohdy se také matky dotazoval.

„Maminko, jak je ta stará píseň, kterou u nás zpívali o velikonočních svátcích? Nemohu si vzpomenouti.“

„Jak divnou to máš zábavu,“ usmívala se Šlejinisová, ale byla ráda, že Jiří tímto způsobem se zaměstnává. Chvilí se rozmyšlela a potom zpívala polohlasem:

„Nastal nám čas přeradostný,
křesťané plesejte;
přišel hod velikonoční,
křesťané zpívejte.
Vyšel z hrobu náš Spasitel,
všeho světa Vykupitel,
chválu mu vzdávejte.“

Šlejinisová zpívala verš za veršem, některý opakovala a Jiří rychle psal. Tak strávili celé odpoledne a nezatoužili po jiné zábavě.

„Doma tak rád zpíváš, písně si opisuješ a nechťel bys ve čtvrtek o Božím Těle pomoci? To by nebylo od tebe hezké,“ připomínala matka.

„Kdo ví, jak by mne přijali? Postavím se někde stranou, abych nikomu nebyl na očích a nepřekážel,“ vymlouval se Jiří.

„Při takové pobožnosti nikdo se nebude na tebe ohlížeti a hněvati. Jenom se zúčastní a zpívej. Ráda tě v průvodu uvidím a věncem na ruku také ti upletu.“

Šlejnis uvažoval, co má dělati. Viděl ty přípravy ke slavnosti v městě, okrašlování domů, stavění oltářů, pletení věnců, zarážení májí do země, sypání kosatce, kudy průvod brátí se měl. Pozoroval, jak lid přebíhá a shání, jak se cechovní odznaky leští, prapory vyprašují, kostelní lucerny se čistí, jak se na náměstí střikačka umísťuje, znamenal ten slavnostní ruch a šum před svátkem, který se stal takřka národním, kde jeden každý spěchá, aby pomohl oslavovati, aby zaujal svoje místo a plnil náležitě povinnost.

A což teprve ve svátek, jak se rozvířil život v městě, jak sem proudil okolní lid, jak spolky se scházely v stejno-krojích a všudy panovala nálada nejslavnější!

Šlejnis zúčastnil se zde této slavnosti už několikrát, ale zdálo se mu, jakoby si dnes všeho mnohem více všímal. Matka do oken postavila obrazy, třebaže ani touto ulicí průvod nepůjde. Doma vynášela je ven a zavěsila je na stromy.

Jiří se svátečně ustrojil a přecházel zatím světnicí. Rozmlouval s matkou. Potom vzal vykartáčovaný kabát a vyšel ven. Ohlédl se stranou, kde bylo mistrovo stavení, a viděl, že Šanda posud pobíhá kolem poloustrojený. Snad se ani nepřipraví do kostela a na průvod.

Literaté měli v ten svátek veliký úkol, zpívali střídavě s hudbou, která procesi doprovázela. Ale Beník byl ve velikých starostech. Počítal, jak slabý bude dnes sbor. Dva členové se odstěhovali do Prahy za lepším výdělkem, kaplan musí okuřovati velebnou Svátost, jiní odejdou k cechům, poněvadž tam zastávají místa starších nebo praporečníků.

Beník usoudil, aby se dnes ani pláště nebraly. Divné by se v nich několik jenom mužů vyjímalo. Jenom rozdá partesy a nejmladší člen svíce. Hlavní je zpěv, a ten bude velmi slabý.

Literaté měli v řadě místo za žákovstvím a před cechem soukenickým, místo nejřednější, jako vůbec bývali v městě vážení, ano rozhodovali v rozepřích, rozdělovali podpory chudině a měli závažné slovo u vedení věcí obecních.

Žáci hodně popoběhli za svým praporcem školním, a soukeníci stáli posud před ostatními cechy. Veliká mezera byla pro literáty. Ani kdyby šli za sebou po jednom, nevyplnili by řady.

A ještě ani Pavel nepřicházel se svícemi. Beník sám rozdál partesy a smutně přehlížel zpěváky. Nevyniknou venku v ulicích a na prostranném náměstí, když v uzavřeném kostele chabnou.

Posléze ozvaly se zvony, zavířily bubny, dán povel, zahřměly hmoždíky a průvod se hnul. Když hudba dohrála, bylo na literátech, aby začali. Beník se postavil vedle Trepčinského, rafikou dáno znamení a zpěv začal:

„Zvěstuj těla vznešeného,
jazyku náš tajemství.“ —

Než tu se někdo v zadu připojil a ve zpěv vysokým hlasem vpadl. Hned všichni s větší chutí zpívali a k literátům jiní se přidávali.

Mnohým to nedalo, aby se neohlédli, kdo zpívá, či hlas tak přispěl ku zvýšení zpěvu. Také Benik se obrátil. Ani vlastnímu zraku nechtěl věřit. Soukeníci se přimkli až ke sboru a v první řadě Jiří Šlejnis tak krásně a hlučně zpíval. V ruce držel svůj malý kancionál a nikoho si nevšímaje hlučně propěvoval:

„Svátosti té neskonale
činíme tedy poklonu. —“

Jiří udržoval zpěv celou cestu až k prvnímu oltáři, kde zase zněly intrády a konala se pobožnost. Tu vybral Benik partesy k nové písni: „O přesvaté tělo Boží“, a jeden poslal do zadu po literátu Jirímu. A tento zase pěkně zpíval, ano ještě zvučněji. Průvod přišel na náměstí a tu se zpěv slavnostně rozléhal. I rektorovi a jeho sekretáři bylo divné, kdo tak hlučně zpívá. Z literátů to nikdo nebyl, ty znali dobře. Pro posvátnost okamžiku nechtěli se ptáti sakristána, který to věděl, neboť byl v předu pro nové nosiče baldachýnu, aby se starší jednotlivých cechů v té čestné službě vystřídali.

Následovalo několik případných písní, Jiří vždycky dostal jejich text, ale mnohou znal z paměti.

Toho dne se každému zpěv literátů libil; to nebyly staré, už vyšeptané hlasy, jimž se omladina smála, dnes sbor ukázal, jak by mohl účinkovati, kdyby v sebe pojal mladší síly a stále se doplňoval.

A v městě není nedostatek zpěváků.

Ukazuje se to co den, když chasa u večer se dá do zpěvu, když usedne v létě na květnatou stráň a spustí nějakou společenskou píseň. Jenom třeba síly ty získati také pro službu chrámovou, zjemniti je, pocvičiti, a potom by literátský kůr byl opět na své výši, a nikdo by naň nehleděl uštěpačně.

Takové také myšlenky mihaly hlavou Benikovou, když zase literáté od posledního oltáře do kostela pěli chvalo zpěv Ambrosiánský. I tu pomáhal Jiří a hlas jeho nade všemi se nesl. Také žáci vpředu se připojili dětskými diskanty.

A za toho krásného zpěvu vešli do chrámu.

„Budiž milosrdenství Tvé, Hospodine, nad námi, jakož naději máme v Tebe.“

Mnoho bylo po slavnosti uvažováno, každý se těšil, že něčím přispěl na ni a mnohý sobě přikládal největší zásluhu. Družičky s radostí odbíhaly, spolky hrdě se rozcházely, praporečníci svíjeli prapory, ano i kominik, který stál na stříkačce, pyšně sestupoval, chlubě se, že ani brvou nepohnul. Za městem vypálen poslední prach.

Jenom ten, který hodně přispěl ke zvýšení slavnosti, rychle a přímo úkřadkem se dostal od kostela do postranní ulice. Partesy poslal literátům po chlapci. Nečekal diků a s Beníkem se nechtěl ani setkat. Starší se několikrát ohlédl v průvodu do zadu, ale přísný jeho zrak posud nevěstil odpuštění. Ještě se Beník hněval, třeba byl rád, že Šlejnis pomáhá zpěvem a jej vlastně udržuje. Bez jeho pomoci by to špatně dopadalo.

Literáté ještě stáli před kostelem, když k nim pospíchal kaplan Trachta, který právě sundal liturgická roucha.

„Blahopřeji, blahopřeji: dnes jste se znamenitě drželi. To byl krásný zpěv!“

Literáté se na sebe dívali a nikdo si nechtěl to blahopřání pro sebe nechat.

„Měli jsme pěknou výpomoc, a proto zpěv tak šel“, odpovídal Trepčinský.

„A kdo tak pěkně vypomáhal?“

„Jakýsi jinoch, Šlejnis jménem.“

„To je můj rodák!“ zvolal kaplan. „Oba pocházíme z hor a naše kolébky jenom dvě hodiny cesty od sebe byly vzdáleny. Proto rádi zpíváme.“

„Ale jenom tím zpěvem se sobě rovnáte,“ ujal se slova Beník, „jinak se úplně lišíte od sebe.“

„Vlastně znám jenom jeho matku, přihlásila se ke mně, neboť ji bylo divné, odkud se sem některé písně dostaly. A ten jinoch prý zná mnoho ještě krásných písní. Ovšem byl déle doma než já, kterého záhy odvezli do velkého města na studie. Tedy ještě jednou vyslovuji chválu i obdiv.“

Kaplan odešel a také literáté se rozcházel; Beníka doprovázel kus cesty Trepčinský.

„To by byl zpěvák!“ mluvil dále o Jiřim. „Ten by povznesl kůr, a za ním by šli jiní. Byl by jako vůdcem omladiny, ve všem by ho poslechla a následovala.“

„Ale nesmí se zapomenouti, že se v našem sboru nevyžaduje pouze zpěv, ale i bezúhonný mrav, řádný život soukromý. Za jiných podmínek nikoho ani nesmíme přijmouti,“ připomínal Beník.

Trepčinský přikyvoval hlavou.

„Pravda, pravda: znám regule a vím, co se vyžaduje. Ale každý z nás, kteří jsme v bratřině, nebyl hned od mládí vážným literátem, některý si v bujnosti také vyhodil z kopýtka, potom nabyl rozumu, zvážněl a stal se nejhodnějším člověkem.“

„Ale Šlejnis vyváděl mnoho, vždyť si z nás dělal posměchy, proti nám brojil, na vymření nás odsuzoval, o nás hanlivě písně zpíval.“

„A přece, kdyby na mně jenom záleželo, nerozpakoval bych se zapsati ho do bratřiny, ovšem kdyby se také hlásil.“

Každý říká, že je sice rozbujněný, ale že má dobré srdce, a na tom nejvíce záleží. Rozvaha přijde věkem a jinými okolnostmi.“

Beník však posud nepřisvědčoval.

„Šlejniš by pozvedl křř, přivedl jiné a zachránil bratrinu. Bez urážky — ale my už nic nesvedeme. I Pavel ztrácí hlas a povinnosti zanedbává.“

K tomu musil i Beník prisvědčiti.

„Jenom kdyby Šlejniš přišel a žádal! Ten by nám prospěl a mezi námi by se změnil docela. Pravi se, že od smrti otcovy není k poznání, že velice zkrátul, naše společnost by dokonala proměnu onu.“

Ale jak byl Třepčinský nadšen, tak Beník se ještě upínal a neměl chuti k těmto náhledům se nakloniti. Vždyť byl posud velice proti Jirimu zaujat z rozličných příčin. Že se zpěv při slavnosti tak vydařil, těšilo ho, ale o Jirim nerad slyšel. Kterak by mohl zapomenouti za tak krátkou dobu? Taková urážka dlouho zůstane v paměti. Vždyť posud někdy nezvedená mládež vykřikne: „Literátská chasa!“ A pak kdo ví, je-li obrácení Šlejnišovo trvalé. Snad jenom na krátkou dobu naň působila tak smrt otcova, a potom zabředne do bývalých kolejí, až poněkud otrne.

Ale oproti tomu Beník musel stále slyšeti chválu o Šlejnišovi. I Pavel pochvaloval jeho zpěv, ač mu valně nepřál. Štěpánka se před otcem nevyslovila, ač také měla radost. Byla v průvodu, šla za praporem panen a dobře rozeznala hlas Šlejnišův. Poznala by jej mezi tisíci, netku-li mezi několika literáty. Toho dne byla veselá a odpoledne donesla jeden svěcený věnec na hrob matčin. Nadála se, že tu někde Jiriho uvidí, ale nebyl zde a vůbec toho dne se ani neukázal. Báł se soudruhů, aby se mu nesmáli, že místo písni veselých, rozmarných zpívá nábožné. Vyhledávali ho, chtěli se s ním poraditi, půjde-li na pout do sousední vesnice, ale nenašli ho.

„Ten asi poputuje s předzpěvákem Třepčinským a bude zpívati: ‚Pojďte, lidé, touto cestou‘. — Vůbec Jiri se nám velice kazí a brzo bude pro nás úplně ztracen.“

„Škoda ho, býval vždycky tak veselý a uměl skládati vtipné písničky. Snad se k nám zase navrátí.“

Ale soudruzi pochybovali.

XVI.

Dojemný se bral průvod v podvečer ulicí od kostela na předměstí. Tam bydlel starý literát, který dávno nebyl na kůru a teď se blížila jeho poslední hodinka.

Literáté byli pamětlivi regulí, které nařizovaly: „Když k nemocnému bratru nejsvětější svátost Oltární se nese, po-

vinni budou literáté v processí vedle možnosti a příležitosti s rozžatými svícemi vyprovoditi.“

Kračeli tedy před kaplanem Trachtou, který ubíral se nemocného zaopatřit na cestu do věčnosti. Nezpívali, ale tlumeně se modlili holestný růženec. Benik předtíkával.

Lidé vybíhali se podívat na ten průvod, vážně se beroucí při svitu voskovic.

Také Jiří Šlejnis vyšel ze světničky, pokřivoval se a hodnou chvíli patřil na literáty. Byl velice dojat. Vzpomněl si na otce, jak i ten žádal a obdržel tuto posilu na dráhu, z níž se posud nikdo nevrátil. Stále mu zněla v uších slova modlitby a viděl bílé hlavy literátů, jak vítr pohrával vlasem jejich.

Jiří vrátil se do světnice, rozevřel kancionál a psal do zadu písně. Měl jich hodnou sbírku a při nejbližší příležitosti odevzdá je Trachtovi, aby je rozšiřoval a snad i zde zavedl. Proto je psal, matky se na ně dotazoval. Uměl je zpívat i bude dle přání kaplanovi předzpěvovati jejich nápěvy.

Jedné neděle šel do kostela i odpoledne a zazpíval si s literáty žalm. Potom se odebral na faru a žádal, nemohl-li by mluvit s velebným pánem. Bylo mu ukázáno na dřevěné schody. Maje zpěvník pod kabátem, dosti nesměle vstupoval do dveří. Kaplan mu šel naproti a představování mu sám usnadnil řka: „Také jednou rodák mne navštěvuje? Jak se vede matce? Dávno jsem ji neviděl.“

„Není tak zdráva, jak se zdálo,“ odpovídal Jiří. „Jsem rád, že šla za mnou sem, kde se mohu o ni starati.“

„To je hezké od vás. Bůh vám to odplatí, co matce dobrého učiníte. Ale posud snad zle není.“

„Matka hledí ještě pracovati, ale už to nejde. Je práci tak zvyklá, že by bez ní ještě více si stýskala. U Koryšů je často a s paní kupcovou si ráda pohovoří. Velebný pane, slyšel jsem, že zavádíte zde ve sboru písně našeho kraje, jako hned o vánocích. I usmyslil jsem si sebrati některé, jak si je matka pamatovala, a předati je vám k upotřebení.“

Při tom vyndal Šlejnis dosti objemnou knihu, kterou s velikou radostí kaplan přijal a hned do ní nahlížel.

„I hleďte, čeho jste se podjal! Šťastnou jste to měl myšlenku. A tolik jste sepsal písní! Umíte některou zpívat?“

„Téměř všechny“, zvolal Jiří.

„Tím lépe. Některou mně přezpíváte a já si hned napíši nápěv. Bez toho neměla by píseň takové ceny,“ vykládal kaplan.

Trachta usedl k harmoniu a počal hrát, jak Jiří předzpěvoval. Potom hned psal noty.

„Půjde to,“ řekl radostně, „ale za jedinou návštěvu všechny ty písně nepřezpíváme.“

„Přijdu rád i jindy v neděli. Vsedního dne nemám ovšem času,“ hlásil se Šlejnis.

„Nechci vás o volnou chvíli a zábavu připraviti.“

„Mně nejmilejší nyní zábavou jest kostelní zpěv.“

Kaplan udiveně pohleděl na jinocha, jakoby se tázati chtěl, mluví-li čistou pravdu.

„Mnohou chvíli teď s matkou přezpíváme,“ vypravoval Jiří. „a tohle vyhledávání písní nám nejednu radost způsobilo.“

Trachta s radostí přikyvoval. Ta zpráva ho těšila.

Jiří ještě nějakou chvíli otálel, než pověděl, co měl na mysli. Už byl skoro na odchodu.

„Prosil bych za přimluvu —“

„Kam chcete vstoupiti, že potřebujete mého prostřednictví?“ ptal se kaplan.

„Do bratřiny literátské, abych zpěvem chválil Boha. Ale obávám se, že nebudu přijat, že jsou členové proti mně posud rozhořčeni. Než kdyby se důstojný pán za mne přimluvil —“

„Nutno všechno dříve dobře uvážiti, musíte se zkoumati, je-li vaše vůle upřímná, vytrváte-li v tom předsevzetí. Lépe nikam nevstupovati, než za krátko ubíhati,“ vykládal kaplan. „Snad vás paní máti k tomu kroku donucuje?“

„Ta ani o něm neví, chci ji členstvím v bratřině překvapiti. Sám jsem dlouho o tom uvažoval a rád bych usmířil ty, které jsem pohněval.“

Kaplan přešel pokojem.

„Byli potěšeni, že jste o Božím Těle k literátům se připojil a jindy že s nimi zpíváte. Máte-li dobré předsevzetí, podejte si žádost. Abych nezapomněl, znáte stanovy zdejší bratřiny?“

„V hlavních rysech jsou mi známy.“

„Abyste se mohl úplně poučiti o tom, co předpisují, zde vám je dávám, jak jsem je opsal pro sebe. Ten zpěvník mně tu necháte?“

„S největší radostí.“

Jiří přijal papír a odcházel. Úplné naděje neměl, ale přece doufal, že se ho rodák ujme a vstup do bratřiny mu umožní.

Chasa přecházela kolem jeho bytu, prozpěvovala, aby bývalého svého vůdce vylákala, ale nepodařilo se jí to. Marně vyvolávala :

„Hoj, mládenče, dál
ve slynoucí sál,
hoj, mládenče, dál!
Svým kloboučkem toč
a k dívce přiskoč,
jen dál, jen dál!“

Šlejnís skláněl se nad písmem a pozorně četl odstavec za odstavcem. Někde se zamyslíl a hleděl si hodně do pa-

měti vstípití slova reguli, jež předkové skládali ke cti Páně, k rozmnožení chvály Boží zpěvem a k udržení členů v bratrské lásce, mírnosti a dobrých mravech.

„Členové toho bratrstva mají na sobě dobrý příklad dávati, tak aby ze skutků a činů jejich seznáno bylo, že vůli Boží znají a plní, slávu a chválu jeho vyhledávají. Také v chrámu Páně žerty a bezpotřebné rozprávky zanechají, ale raději s dobrým oumyslem čest a chválu Páně budou zvelebovati.“

Jiří přikyvoval ke slovům těm. Kolikráte se v tom smyslu nechoval na místě posvátném!

„Kdo by zmeškal půl mše,“ četl Šlejnis dále, „zaplatí pokuty groš, kdo celou, dva groše. Kdo by ušel z kostela dříve, než konec, plať za půl mše. Starší literáté pro takovou nedbu platí pokutu duplovanou.“

Jiří tak byl zabrán do těch starobylých reguli, že ani neslyšel, jak mládenci před jeho oknem opět a opět se zastavují a přímo hulákají:

„Nuže, nuže, milí bratři,
zpívejme!
Křivý hled nás neodstraší,
nedbejme!“

A Šlejnis četl dále v regulích:

„Literáté ať bratrskou lásku sami k sobě a k bližním zachovávají a jeden druhému nic protimyslného nečiní, nýbrž skutky milosrdné dle možnosti ochotně prokazovati neopomenou . . .“

Teprve u večer vyšel Jiří na procházku. Také matka byla z domova. Ani se nenadál a stanul u domu Beníkova v Nekázance. Nikoho tu nebylo, Štěpánka nestála u tarasu, který byl teď zelený a bujně obrostlý. I šel dále, bloudil ulicemi, slyšel hovor z hostinců i soukromých domů. Okna byla otevřena, aby co nejvíce svěžího vzduchu vniklo dovnitř. Tu a tam seděli lidé na záspích.

Na náměstí poznal Pavla Koryše, mluvil tu s nějakou dívkou. Štěpánka to nebyla, tahle vynikala větší živostí pohybů, byla křiklavěji nastrojena a točila se jako na obrtlíku.

Jiří schválně obešel bavící se, kteří ani nepozorovali, že je někdo pozoruje.

„Hleďme, Kramářova Floryše!“ zašeptal a bral se dále. „Do čeho se to Pavel pustil?“ uvažoval jinoch. „Štěpánku navštěvuje a s Floryšou se veřejně baví. Což lety přibývá mu divokosti?“

Šlejnis odešel domů, ale nedalo mu to, aby nevolil delší cestu — Nekázankou. Měl neštěstí, také teď s nikým nemluvil. Štěpánka buď není doma, nebo ji otec hlídá pro toho, který s jinými na náměstí se schází.

Jirí vypravoval, u koho odpoledne byl a jak pořídil. Trachta se k němu zná jako k rodáku a s radostí přijal písně.

„Ale některý nápěv budete nucena vy mu podati, aspoň při těch písních starších,“ upozorňoval Jirí.

„Jenom nebudu-li se styděti,“ vymlouvala se matka. „Něco jiného je zpívatí společně v kostele nebo sama, když poslouchající si hned všechno znamená na papír.“

„Před kaplanem Trachtou se ostýchati nemusíte, ten vás do všeho pěkně přivede. Je to velice hodný pán.“

V té chvále svého rodáka se oba shodovali.

XVIII.

Nejmladší člen dle své povinnosti svolával opět bratřinu do hromady. Jindy v tuto dobu letní se neodbývala pro jiné nutné práce na polích; teď zvláštní okolnosti nutily Benika, aby členy svolal.

Sluha čili pedel spolku neměl ničeho vyzrazovat, o čem bude jednáno, tak regule nakazovaly, ale tentokráte v jedné věci nemínil poslechnouti a také nemusil, poněvadž byla přímo veřejnou.

Do bratřiny žádal vstoupiti Jirí Šlejnís, který se jindy spolku posmíval, jej tupil a k vymření odsuzoval. Mnoho se o tom mluvilo, i že zpěvník sepsal a že písně na faře Trachtovi předzpěvuje, aby nápěv jejich v notách se udržel. Jindy za tou příčinou že na faru chodí jeho matka.

„Šlejnís zpěvákem byl vždycky,“ vykládal Trepčinský, „jenom že se dříve obíral jenom písněmi světskými, a teď ke zbožným a kostelním se obrátil.“

Pavel oznamoval, že přestane býti nejmladším členem, a bylo viděti, že se rád toho čestného úřadu zbaví a jinému jej přenechá. Vždyť se už ujal dědictví a hleděl se do výboru dostatí.

„Jenom bude-li Jirí přijat,“ pochyboval kdosi, vzpomínaje na všechno, co Šlejnís bratřině vyváděl.

„Má znamenitého přimluvce,“ vysvětloval Pavel Koryš, „a dobře si napřed půdu upravil tím zpěvníkem.“

„A literáté ho velice potřebují,“ dodal měšťan.

Tu Pavel pokrčil ramenem.

„Kdo ví, neobešli-li bychom se posud dobře bez něho.“

Nikdy před literátskou schůzí nebylo tolik řeči a úvah, jako teď. Šanda se velice mrzel, že se jeho tovaryš tak pokoruje, a kdyby ho nutně nepotřeboval, snad by ho i proto propustil. Ale o dobré tovaryše byla nouze, a jini by Šlejnise hned přijali. Marně domlouval a poukazoval, že se Jirí stal předmětem posměchu, že musí vytrvati a raději aby další verše o literátech skládal.

„Už jsem rozhodnut,“ odpovídal Šlejnis, „a bude mně potěšením, přijmou-li moji žádost.“

„A bývali soudruzi prý ti připraví překvapení,“ připomínal ještě Šanda, jsa nerad, že ztratí takového podpůrce ve snahách proti nepřátelské straně.

„Nebojím se jich, neboť se jich také neztríkám a třeba literát kostelní — s nimi radovati se chci ze života a mládí svého.“

A zatím na literátském kůru na listě napsáno jméno nového žadatele.

Starší mnoho se napřemýšleli a nauvažovali. Sto jiných by přijali ochotně, ať zpívají nebo jenom počet členů rozmnožují: ale Jiří Šlejnis nadělal jim mnoho starostí. Jako zpěvák by se velice hodil, ale jeho minulost posud mnohým tkvěla na mysli.

Nejvíce ovšem byl pobouřen Beník jako hlava spolku, jemuz muselo na tom záležeti, aby se bratřina rozmnožovala a mladšími silami doplňovala, ale který byl také strážcem regulí a celého spolku. Poznal, že Jiří nevstupuje sem ze zlého úmyslu, jak se mu z počátku zdálo, že nechce býti zpěvákem na kůru pro hmotné prospěchy, jichž mu sbor popřáti nemohl. Také se nechce zavděčiti otci té dcery, o níž dříve stál, poněvadž s ní nyní ani téměř nemluvil. Štěpánka často navštěvovala sestru Terezii, která poněkud churavěla a zastoupení potřebovala. Domácnost Beníkovu obstarala zatím Špatová za stravu a nějaké přilepšení.

„Snad přece jenom se změnil a láska ke sboru ho k tomu kroku vede,“ uvažoval Beník. Měl však i jiné dalekosáhlé změny na mysli k povznesení bratřiny. Konečně se odhodlal k doplnění stanov, jak mu bylo dříve raděno. Trachta zjednal opis regulí z jiného města a tam zřejmě byla řeč o bratřích a sestrách. Jsou tam i ženy přijímány do spolku, ty v průvodech chodí hromadně a dva bratři jim předzpěvují. Než Beník chtěl získati také pacholiky pro jejich pěkné hlásky a minil i peníze získati. Měl tedy jako vždy plány daleko sahající. Už jednou chtěl rázně bratřině pomoci na nohy, ale byl odmítnut, teď se chápal dila jiným způsobem.

„Sami si pomůžeme, sami budeme sbíratí příspěvky. abychom si vycvičili a najali malé zpěváky, z nichž by se jednou stali dokonalí literáté.“

Teď Beník nesepisoval řeč, vždyť bude mluvit k soudruhům od srdce k srdci a jasně jim všechno vyloží.

Ale co se Šlejnisem?

Beník ponechával rozhodnutí bratřině. Jméno Šlejnisovo už několik dnů bylo vyvěšeno na stěně a posud nikdo proti přijetí jeho nic nenamítal. Jiří v neděli zpíval v lodi

chrámové, hlas jeho bylo slyšeti a rozeznati. Nikdo jinoha už delší dobu nehaněl.

Nadešel den schůze, literáté se četně scházeli. Než uderila ustanovená hodina, nikdo nescházel. Benik jako starší uvítal shromáždění. Pavel zapisoval. I tabule se členy sem donesená a kříž z kůru literátského.

Nejdříve oznámeno, že dva členové vystoupili z bratřiny. „Až prý se vrátí do města, opět přistoupí ke sboru,“ dodával Benik.

V tom vešli ještě farář-ректор a kaplan jako sekretář. Starší je srdečně vítali ve svém středu.

„Přišli jsme pozdě,“ řekl farář, „a dle regulí takoví nedbalci platí pokutu. Mne jste zvolili rektorem čili ředitelem, proto si trojnásobnou pokutu určuji. Můj příručí zaplatí dvojnásobně.“

A hned oba kladli peníze na stůl.

„Toho nemůžeme připustiti,“ bránil Benik, „abyste se pokutovali, neboť dobře víme, co vás zdrželo v kostele.“

„A to by pan starší pěkně se staral o rozmnožení příjmů. Ať je, jak je, zde jsou naše pokuty.“

Literáté seznali, že oba duchovní vlastně chtěli něčím do pokladny nebo, jak se říkalo, do pušky přispěti; proto už mlčeli.

Pokračováno v programu.

„Bylo navrhováno před delší dobou i nyní, aby bratřina také ženy přijímala a je sestrami nazývala, ty že by se rády ve zpěvu vycvičily, v kostele a v průvodech vypomohly a jenom žádají, aby jim zpěvný náš sbor při pohřbu přísluhoval a aby na ně bylo jednou modlitbami pamatováno. Příspěvky prý zaplatí jako muži.“

Nastala krátká porada.

„Je-li tak jinde, proč bychom to neudělali my? Ovšem že každou nepřijmeme, aby snad ve sboru dělala různice,“ minil Trepčinský.

„Jako na příklad Špatová“, kdosi hlasitě poznamenal.

„Prosím, aby nikdo nebyl jmenován a náš sbor nepřišel v podezření, že pomlouvá,“ připomínal Benik.

Ten doplněk stanov byl potom přijat.

„Potřebujeme dorostu,“ ujal se zase slova starší; „jindy jsme si platili některé žáky, kteří hlasem vynikali, pěkně se vycvičili a pak do sboru vstoupili. Tenkrát jsme vládli prostředky a mohli platiti. Když nám bylo jmění odebráno, jsme jenom na sebe odkázáni. I žádal bych, aby mohovitější členové větší příspěvky odváděli, aby se za ty peníze školním zákům aspoň šat a obuv koupila a tím se jejich chuť ke zpěvu podněcovala. Já první chci platiti dvojnásobně.“

„Já také,“ hlásili se jiní, a hned také peníze cinkaly. Pavel ani nestačil zapisovati, co kdo dal.

„Srdečně vám děkuji za tu ochotu. Budte ujistěni, že bude s každým penizem dobře naloženo. Už jsem mluvil s panem učitelem, který nám takové žakovstvo vyběte ke zpěvu. My pacholiky hned ošatíme. Přítomný velebný pán se uvolil je pocvičovali.“

I ten odstavec prošel hladce.

„Potom je zde žádost,“ pokračoval Benik, ukazuje na listinu na stole, „mistra soukenického Jana Šandy tovaryš Jiří Šlejnís rodem z Libřiny uctivě žádá, aby byl přijat do našeho sboru. Sami rozsudte.“

„Má se provésti přijetí, jak kdysi bylo v obyčeji! Tu bychom musili voliti žadatelova přítele, který by odmítal stížnosti.“

„Ať se to provede rádně, aby potom nikdo nic nenamítal“, řekl Benik.

Kaplan Trachta hned se hlásil za ručitele a obhájce Šlejnísova. Námitky podati chtěl Pavel Koryš, když se nikdo jiný nepřihlašoval.

I nastal jakýsi druh soudu nad žadatelem. Pavel připomínal, jak bujně si Šlejnís vedl, jak sbor tupil, vzpomněl i na píseň o „literátské chasé“ a mnoho jiného podával v tom smyslu, aby žádost Šlejnísova byla zamítnuta.

„Než takového člena, lépe žádného. Co dělal dříve, bude provozovati také nyní, tím sbor zlehčí a v pohanu uvede,“ končil Pavel s důrazem.

Benik při té řeči ani brvou nepohnul. Někteří členové dávali Koryšovi za pravdu.

Teď povstal kaplan, aby Jiřího obhajoval. Uvedl některé příklady lidí, kteří v mladém věku také bujně si počínali, ale později se napravili a mnoho dobrého učinili.

„I tento žadatel snad příliš si dovoloval, mnoho uzdu nezbednostem popouštěl, ale dobré jádro v něm zůstalo. Jenom připomínám, že se matky po smrti otcově ujal, ji sem přivedl a o ni jako hodný syn se stará. Poslední dobu se velice změnil a dává naději, že takovým zůstane. Zpěvákem je znamenitým, o tom jsme všichni přesvědčeni, ale nebude všem známo, jak mimořádně se o zpěv stará. Hle, tuto sbírku písní sestavil a mně odevzdal. Sebral s matkou všechny písně nábožné ve svém rodišti a přeje si, aby se některé vhodně i v našem sboru zavedly. Některá už vám je známa.“

Benik o té sbírce už věděl, jiní se jí teprve nyní podívovali. Podávali si kancionál a pochvalovali úhledné písmo i píli při sepisování písní.

Ani Pavel už nic nenamítal proti přijetí vida, že jsou bratři na straně Šlejnísově.

„Tedy jak jste se rozhodli?“ ptal se starší.

„Aby byl Jiří Šlejnís přijat. Jeho provinění jsou dostatečně odčiněna, dle všeho bude dobrým literátem. Ze Šavla se stal také Pavel.“

Tak soudili také ostatní, nikdo neodporoval.

„Tedy přijímáme Jiřího Šlejnise z Libřiny do naší bratřiny literátské a svolujeme, aby jeho jméno bylo napsáno do listiny a vystaveno na literátském kůru,“ oznamoval slavnostně Beník.

„Zavolejte ho, ať složí slib,“ řekl Trepčinský.

„Dříve než se tak stane,“ ujal se slova Pavel, „ještě bych navrhoval, aby literáté do té doby nenosili při průvodech plášťů, dokud nebudou nové potízeny. Každý uzná, že posavadní jsou obstarožní, potrhané a tudy i příčinou posměchu. Na zakoupení nových nelze nyní pomýšleti, když máme tolik jiného vydání.“

Beníkovi se tento návrh valně nelíbil a proto divně se podíval na nejmladšího člena, který byl posud jako pravou rukou jeho. Zdálo se mu, že Pavel nějak svétači. Ale návrh byl vděčně přijat. Literáté nosili staré dlouhé pláště, že musili, že se nechtěli protiviti starším, ale rádi by se jich zbavili.

„Neodkládáme jich na vždy,“ utišovali Beníka, který lpěl na starém zařízení, rádi je vezmeme, jenom budou-li lepší a slušnější v nich budeme vypadati.“

Posléze i starší povolili, ale Beník si vyžádal, aby aspoň o postním přijímání literáté pláště ony na sebe brali.

Bylo vyhověno a Pavel rychle hned všechno zapisoval do kníh, neboť už po schůzi přestane býti nejmladším členem a dlouholetý úřad se sebe složí.

Zatím posláno pro Šlejnise, který byl jako na zavolání. Dostavil se s mnohými úklonami a tvář jeho se rozjasnila, když bylo mu oznámeno, že je přijat do bratřiny a že bude slavnostně skládati slib do rukou starších.

„A co dáš příjemného? Jakousvačinu?“ ptal se kdosi žertem.

„Příjemné Šlejnisevo je zde,“ ukazoval kaplan na kancionál. „To bude pěkná památka pro zdejší sbor, až písně opatřím nápěvem.“

„Tak na dlouhá léta!“ provolal Trepčinský.

„Pro dobro a prospěch bratřiny!“

„Ale teď ať neskládáš písně o sboru!“ hrozil Beník.

„Jsi v něm a každá hana jeho padala by spolu i na tebe.“

A Šlejnís brzo na to přísahal na kříž literátského kůru, že bude konati věrně svoje povinnosti.

XVIII.

Dosti nepozorně poslouchal Jiří Šlejnís správce bratřiny Beníka, jaké jsou nyní jeho jako nejmladšího člena povinnosti, že musí obstarati posilky, na kůru otevírati kancionály,

rozžihati lampu a svíčky. při průvodech nositi umbullu čili korouhev atd. Beník si schválně Šlejnis zavola, aby ho se vším obeznámil, a Jiří přišel rád doufaje, že tu nalezne Štěpánku, s níž se už dávno nesešel. Ale ani se neukázala. Snad jí otec zakázal přicházeti do světnice, když tam Šlejnis bude. To zarmoutilo velice jinocha.

„Doufám, že bratrinu dobře obsloužíš,“ končil Beník svoje napomínání, „a že já jako starší v takovém přátelství s tebou budu žiti jako s Koryšem.“

„Vynasnažím se, abych vyhověl,“ připovídal Šlejnis, „a doufám, že dlouho nejmladším členem nebudu.“

„Jak to?“ divil se Beník.

„Mám naději, že brzo i jiní přistoupí za členy bratřiny. Budu je k tomu nabádati.“

„To dobře učiníš. Žen se nám hned řada přihlásila, jakmile ve známost vešlo, že budou přijímány. Brzo jich bude více než mužů. Až se Štěpánka navrátí, také se musí přihlásiti.“

„Tedy mimo město prodlévá?“ nadhodil Šlejnis.

„Sestře posluhovala, a teď její úloha končí. Teresie se dostatečně — chvála Bohu — pozdravila.“

Nyní by byl Jiří rád prodléval v domě, ale byl už na odchodu. Však se jindy více doví.

Co den u večer kráčet na procházku po silnici kolem hřbitova. Doufal, že potká Štěpánku, až se bude domů vraceti. Náhoda mu snad popreje. Trikrátě šel marně a zase vracel se domů, čtvrtého dne bral se hodně daleko, příroda sama ho k vycházce nutkala. Bylo velmi krásně, léto pokročilo, už vonělo dozrávající ovoce na stromech. A tehdy také štěstí prálo Jiřímu, potkal tu, po níž toužil, Štěpánku. Vracela se k domovu, vykonavši skutek milosrdenství. Nenadála se, kdo jí přijde naproti a byla hlasem jeho velice vyrušena.

„Ty zde? Kam ještě pospicháš?“ ptala se hledíc udiveně na jinocha.

„Proč bych zapíral? Schválně sem jdu v naději, že tě potkám.“

„Ty víš, kde jsem byla?“

„Tvůj pan otec mně to pověděl, že jsi úkol milosrdné sestry za delší dobu vykonávala.“

Údiv dívčin rostl, když slyšela, že Jiří s Beníkem mluvil a že on tam mu takové sdělení učinil.

„Kde jsi se s otcem setkal?“

„Byl jsem u vás, Štěpánko. Nesmím déle zvědavost tvoji napínati. Není ti známo, že jsem nejmladším členem bratřiny literátské.“

„Kdybys nežertoval! Myslíš, že ti to budu věřiti? Zase začínáš pokoušeti?“

„Kterak ti mám dokázati, že jsem opravdu členem, když odznaku nenosí a pláště jsou také ve sboru odloženy? Mnoho se tu změnilo, zatím co jsi doma nebyla. Ty také budeš údem bratřiny.“

Teď se Štěpánka srdečně rozesmála.

„Vidím, že musím začíti od počátku, jinak bychom se nedomluvili. Brzo poznáš, že jsem mluvil pravdu.“

A Jiří vypravoval, jak měl touhu státi se literátem, jak zadal a byl přijat na přimluvu kaplanovu. Také o svazku sebraných písní a změnách ve sboru se zmínil.

Štěpánka žasla nad těmi zprávami, z nichž měla velikou radost. Otec jistě nyní bude veselejší a spokojenější, také není už takovým nepřítelem Šlejniovým a snad se časem nakloní k plánu mladých lidí.

„A což Pavel? Ten postoupil?“

„Nejraději by byl hned starším a v městě radním. Hledí si kramářovic dcery. Budiž mu práno!“

Štěpánka mlčela.

Tak se vraceli do města hodně za šera. Dívka se už ani na hřbitově nezastavila. Jenom udělala kříž v tu stranu, kde matka její odpočívala.

„Kdy k nám přijdeš?“ ptala se Štěpánka na rozcestí.

„Až mne povinnost jako nejmladšího člena sboru bude k panu staršímu volati,“ odpovídal Jiří poněkud slavnostně.

„Však si příležitost vyhledáš,“ usmála se dívka.

Jiří Šlejnís do domu Beníkova nikdy nešel marně, aby se nevnucoval. A přinášel staršímu potěšitelné zprávy. Získal totiž několik mladých lidí za zpěváky a zadával žádost za žádostí.

„Sbor o nich rozhodne pojednou, ty však aspoň do valné hromady zůstaneš nejmladším členem, aby se v tom úřadu stále noví lidé nestřídali.“

Ta slova Jiří slyšel rád a ochotně slíbil. Vždyť ho vždycky vítala Štěpánka a zůstávala ve světnici, když Jiří s otcem vyjednával. Také ho pohostila a rozmlouvala s ním. Beník proti tomu nic nenamítal, úsudek jeho o Šlejniově se měnil. Musel vypravovati, jak byl zase na faře, jak tam předzpěvoval písně, a že Trachta se záparem se věnuje bratřině.

„Už také cvičí žáky, jimž literáté koupili nový šat a učí je zpěvu od začátku.“

„Muž k nezaplacení. Teď to půjde, nyní se sbor zvedne, třeba mu vzali jmění až na ten příkrov, třeba jej rozpustili jako bratrstvo nepotřebné.“

„Snad těm sborům právě to jmění vadilo, ty domy, vinice, rybníky, vary piva, louky, koledy. Teď je bratřina volnější a svobodnější,“ míní Jiří.

Beník jenom pokrčil ramenem. Buď nevěřil nebo nechtěl takový pronášeti úsudek.

Také ženy se hlásily a mezi nimi i Štěpánka. Musela také podati žádost a jméno její Jiří napsal na ceduli mezi ostatní.

Teď se chystal sbor veřejně vystoupiti, a příležitost k tomu se naskytla o Všech Svatých a následující památce věrných dušiček. Jinoši byli obvyklým způsobem přijati, ženy zapsány, a Trachta nacvičil se žáky několik písní. Také kůr byl opraven, nábytek natřen, stěny obíleny a Jiří donesl kancionály do svého bytu, aby slepil, kde co natrženo, listy očistil a desky spravil. S každým potom šel k Benikovi, který dilo prohlédl a schválil. Literáté už věděli, jakými skvosty, klenoty a chloubami jsou jejich kancionály jako památky posvátného zpěvu, malířství i písma z minulosti, a jaká se jinde škoda děla, když při rušení sboru po r. 1783 kancionály byly prodávány za několik grošů vetešníkům za balatky.

Proto Beník určoval, jak se má s knihami těmi zacházeti, a naznačoval Jiřímu, jak si má při opravách počínati, aby kancionálům, hymnárům, žaltářům a jiným svazkům neuškodil.

Jiří knihám neublížil, naopak k jejich zachování ještě přispěl, neboť si jich uměl vážit.

Na Všechny Svaté Beník radosti zářil, když se opravený kůr plnil. Trachta přivedl sem pěkně ošacené žáky, které postavil k pulpitům ku předu a sám se chopil rafiky, aby dával takt. V prvních stolicích seděli mladší členové bratřiny, v posledních starší, kteří už tak nemohli zpívat.

Všichni v kostele ohlíželi se ke kůru, když tam spustil mohutný zpěv:

„Všichni svatí za nás proste,
zahynouti nám nedejte . . .“

Už dávno nezněla zde tato ani jiná píseň takovým hlasem, tolika zpěváky, mezi nimiž se pěkně vyjimal diskant žáků i hluboké hlasy starších. Píseň zněla tak měkce, tak úpěnlivě a dojemně, jako vůbec literáté zpívali, jejichž srdce prorývající zpěv byl ohlasem českého národa, vyško-leného v mnohých zkouškách a utrpeních.

Jenom Ondřej Beník nezpíval; on v zadu schýlil hlavu a plakal radostí. Byl tak velice dojat v hloubi citlivé duše. Dnešní den byl jeho vítězstvím, jeho dostiučiněním za všechno, co podnikl.

A chrámem nesla se velebná píseň staročeská:

„Svatý Vite, svatý Norberte,
svatý Zikmunde, svatý Prokope,
svatý Vojtěše, svatý Jene Nepomucký,
svatá Ludmilo! — Kriste elejson!“

Po mši svaté kde kdo literátům blahopřál k tomuto obrození. Už mnoho roků tak nezpívali. I purkmistr si počkal na Beníka.

„Znameníť, výborně!“ volal. „Pri takovém zpěvu hned veseleji v kostele.“

„Ale já nezpíval,“ přiznával se Benik, „já byl tak vzrušen, tak hluboce dojat.“

„Nevadí, ale máte největší zásluhu o nové seřízení kůru.“

Ten den mnoho se mluvilo o literátech a noví členové se hlásili. Odpoledne donesl Šlejnis list ze zámku. Pospíchal s ním rovně k Benikovi. Tomu se ruce trásly, když urozený hrabě oznamoval, že také vstupuje do bratřiny jako nezpěvák sice, ale jako platící člen, a hned k dopisu přiložil slušný peníz.

„Schůzi svolati nemohu, ale aspoň starším bratřím oznam, především rektorovi a Trachtovi, jakého člena máme. Kdo by si to byl pomyslí! Dříve jsme byli pro posměch a teď urození lidé se k nám hlásí.“

A Jití udělal do večera řadu návštěv u členů s tím poselstvím. Všudy vzbudil nemalý podiv a upřímnou radost. Když se vrátil k Benikovi, byl ten u „bílé růže“. Junák se nehněval, mohl si volně porozprávěti se Štěpánkou na zahradě. O bratřině už nemluvili, ale radovali se ze života mezi odkvétajícími květinami, jež dívka trhala na věnce, jimiž by následujícího dne okrášlila hrob matčin.

Literáté dojemně oslavovali památku zemřelých členů o slavnosti dušiček. Kůr byl osvětlen, za každého zesnulého bratra hořela tu lampa nebo svíce. A jak smutné byly písně, které odtud zaznívaly!

Z kostela šel průvod za město na hřbitov, teď v něm největší účast měla bratřina. Napřed šly sestry se svícemi v rukou a Pavel Koryš řídil jejich zpěv. Za nimi kráčeli bratři se staršími v čele, a komu svíce dohořívala, tomu novou podal nejmladší člen. V ten den se spálilo všechno, co se sešlo od pohřbů, z darů a na pokutách. Sbor šel bez pláští; nyní by bez toho ani jejich počet nedostačoval.

Smutně dnes zněla píseň:

„Vyslyš naše volání, Bože dobrotivý,
uděl nám smilování, Otče milostivý...“

* * *

Po druhé kaplan Trachta dělal prostředníka. Šlejnis nadále navštěvoval svého rodáka, jemu písně předzpěvoval, aby zavedeny byly také v bratřině. Při tom se také na radu matčinu svěřil, co ho bolí a po čem touží. Miluje Štěpánku Benikovu, ale bojí se, že mu otec dceru nedá jako chudému tovaryšovi.

„Příští neděli se pro mne po požehnání zastavte, přimluvim se za vás,“ řekl Trachta.

Tak se také stalo.

„Nenadál jsem se, že zde budu také smluvčím,“ usmál se kaplan cestou. „Ale pro vás to udělám.“

„Do smrti budu důstojnému pánu blahořečiti.“

Beník nebyl valně překvapen, když mu přednesli svoji žádost, a Trachta poukazoval na dobré vlastnosti svého rodáka.

„Před rokem bys marně prosil, býval bych tě vyhnal,“ řekl Beník Šlejnisovi, „teď však nebude žádost tvoje oslyšena. Poznal jsem tě jako dobrého řemeslníka, řádného muže a obětavého — literáta.“

Poslední důvod účinkoval nejvíce.

„Byla tedy snadná moje práce,“ usmál se kaplan.

„Teď snad ano, ale poslední dobu v bratřině veliká. Vycvlčil jste nám mladý sbor, který bude ještě zpěvem oslavovati Boha, až my staří dávno budeme odpočívati v hrobech.“

„Aby bratřina působila, vzkvétala a prospívala, ta bratřina, která jest původem krásných zpěvů kostelních, zárodkem spolků dobročinných a ochránkyní starého mravu, na tom nám všem musí záležeti.“

K těm slovům přisvědčili Beník jako pamětník minulých časů i Šlejnis jako naděje do budoucna.

V několika nedělích byl opět zpěvný sbor shromážděn v plném počtu na kůru literátském i v lodi chrámové. aby zapěl veselou píseň, když Jan Trachta žehnal svazku manželskému svého rodáka, nejmladšího člena spolku, se Štěpánkou. dcerou staršího a správce kůru Ondřeje Beníka, jehož rod si získal o sbor zásluhy nehynoucí a k novému rozkvětu jej přivedl.

